

NACIONALINĖ
MOKYKLŲ
VERTINIMO
AGENTŪRA

MOKYKLŲ, VYKDanČIŲ BENDROJO UGDymo PROGRAMAS, VEIKLOS KOKYBĖ

Metinis pranešimas 2018

NACIONALINĖ
MOKYKLŲ
VERTINIMO
AGENTŪRA

MOKYKLŲ, VYKDanČIŲ BENDROJO UGDymo PROGRAMAS, VEIKLOS KOKYBĖ

Metinis pranešimas 2018

Vilnius, 2018

ANALIZĖS RENGĖJAI:

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Švietimo politikos analizės skyrius:

Evaldas Bakonis

Laima Paurienė

Jolanta Jevsejevienė

dr. Svajonė Mikėnė

Asta Gražytė-Skominienė

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Mokyklų įsivertinimo skyrius:

Edita Gailiūtė

Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė

Jelizaveta Tumlovskaja

KONSULTAVO:

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Mokyklų įsivertinimo skyrius:

Laima Gudaitė

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Mokyklų išorinio vertinimo skyrius:

dr. Snieguolė Vaičekauskienė

TURINYS

ĮVADAS / 4

I. MOKYKLŲ IŠORINIS VERTINIMAS IR ĮSIVERTINIMAS / 10

1. BENDRIEJI MOKYKLOS SRIČIŲ VERTINIMO REZULTATAI / 10
2. PAMOKŲ KOKYBĖ / 21

II. MOKYKLOS VEIKLOS SRIČIŲ VERTINIMAS / 32

1. REZULTATAI / 32
2. UGDYMAS(IS) IR MOKINIŲ PATIRTYS / 39
3. UGDYMO(SI) APLINKOS / 48
4. LYDERYSTĖ IR VADYBA / 56

III. KAIP MOKYKLOS APRAŠO PAŽANGĄ / 67

BIBLIOGRAFIJA / 77

ŠALTINIAI / 79

ĮVADAS

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (toliau – NMVA) pristato mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo ir išorinio vertinimo rezultatų metinį pranešimą, kuris parengtas remiantis bendrojo ugdymo mokyklų pateiktais 2016–2017 mokslo metų arba 2017 kalendorinių metų įsivertinimo ir 2017 metų mokyklų išorinio vertinimo duomenimis. Kaip įprasta, leidinyje aptariami NMVA sukaupti bendrieji duomenys, išryškunami sėkmingi ir probleminiai mokyklų veiklos aspektai.

Kuo svarbus metinis pranešimas apie mokyklų veiklos kokybę?

Vertinti bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybę, padėti joms organizuojant įsivertinimo procesus NMVA įpareigoja švietimą reguliuojanti teisinė bazė. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu* nustatyta, kad mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas – viena švietimo kokybės gerinimo sąlygų¹. Iš mokyklų įsivertinimo ir išorinio vertinimo rezultatų sprendžiama apie mokyklų veiklos kokybę, stebima kaita, numatomos veiklos tobulinimo perspektyvos. Todėl įsivertinimas ir išorinis vertinimas turėtų būti suvokiami kaip investicija į pačios mokyklos bendruomenės tobulėjimą, kaip pagalba ir kvietimas bendradarbiauti. Tačiau šie procesai svarbūs ne tik pačiai įvertintai ar įsivertinusiai mokyklos bendruomenei. Visų vykusių vertinimų apibendrinimas, analizė gali praversti numatant kokybės pokyčius platesnėje bendruomenėje.

Pastaraisiais metais visuomenė plačiai diskutuoja apie Lietuvos mokinių pasiekimus tiek tarptautiniu lygmeniu, tiek dėl ateities galimybių. Priešasčių vienokiems ar kitokiems rezultatams atsirasti dažniausiai ieškoma gana nesunkiai matuojamuose dalykuose. Rezultatai pirmiausiai yra siejami su švietimo finansiniu, materialiniu aprūpinimu, mokinius ugdančių pedagogų kvalifikacijos lygiu, mokinių socialiniu, ekonominiu ir kultūriniu kontekstu. Ir labai retai disponuojama argumentuotais paties ugdomojo proceso – tiek visoje mokykloje, tiek konkrečioje pamokoje – kokybės vertinimais. NMVA metinis pranešimas – dar vienas bandymas atkreipti švietimo bendruomenės dėmesį į ugdymo procesą kaip mokinių pasiekimus lemiantį veiksnį. Kartu – tai siūlymas kryptingiau siekti švietimo kokybės.

Kaip keičiasi mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas ir išorinis vertinimas?

Kelyje į aukštesnę ugdymo kokybę ypač svarbi 2015 metų pabaigoje patvirtinta *Geros mokyklos koncepcija*². Joje išdėstyti geros mokyklos požymiai rodo kryptį tobulėjimo linkme. *Geros mokyklos koncepcija* davė impulsą peržiūrėti ir koreguoti mokyklos veiklos vertinimo ir įsivertinimo principus, metodiką, veiklos rodiklius. Tai buvo padaryta 2016 metais patvirtinus naują mokyklų veiklos

¹ 37 str. 4: Švietimo kokybei gerinti vykdoma švietimo stebėsena, tyrimai, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokyklų vadovų ir mokytojų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas.

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.

kokybės įsivertinimo metodiką ir pakeitus mokyklų veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašą³. Esminiai pokyčiai mokyklų išorinio vertinimo ir veiklos įsivertinimo sistemoje – sumažintas sričių, temų, rodiklių skaičius, visi rodikliai grupuoti, tarpusavyje glaudžiau susieti priežasties ir pasekmės ryšiais (1 lentelė). Pakito ir pamokos vertinimo objektai (2 lentelė).

1 lentelė. Vertinamų mokyklų veiklos sričių kaita

Iki 2016 metų – 67 rodiklių sistema penkioms veiklos sritims:	Nuo 2017 metų – 25 rodiklių sistema keturioms veiklos sritims:
1. Mokyklos kultūra 2. Ugdymas ir mokymasis 3. Pasiekimai 4. Pagalba mokiniui 5. Mokyklos strateginis valdymas	1. Rezultatai 2. Ugdymas(is) ir mokinių patirtys 3. Ugdymo(si) aplinkos 4. Lyderystė ir vadyba

2 lentelė. Pamokos vertinimo objektų kaita

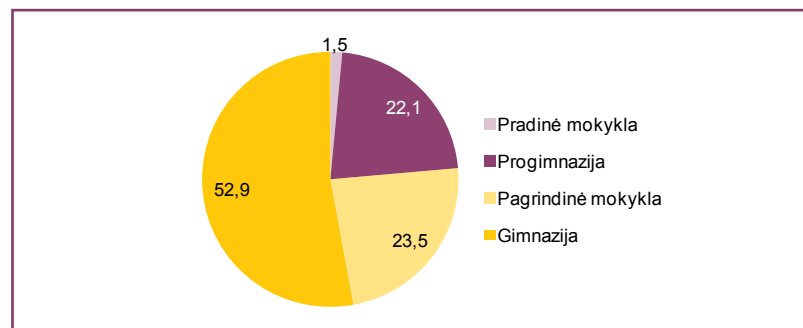
Iki 2016 metų	Nuo 2017 metų
8 vertinimo objektai: 1. Pamokos planavimas ir organizavimas 2. Mokymas 3. Mokymasis 4. Pagalba mokiniui 5. Vertinimas 6. Santykiai, tvarka, klasės valdymas 7. Mokymosi aplinka 8. Pasiekimai pamokoje	5 vertinimo objektai: 1. Ugdymo(si) aplinkos 2. Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi 3. Mokymosi patirtys 4. Vertinimas ugdant 5. Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai

³ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-267 „Dėl mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodikos patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. V-1167 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. Isak-587 „Dėl mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

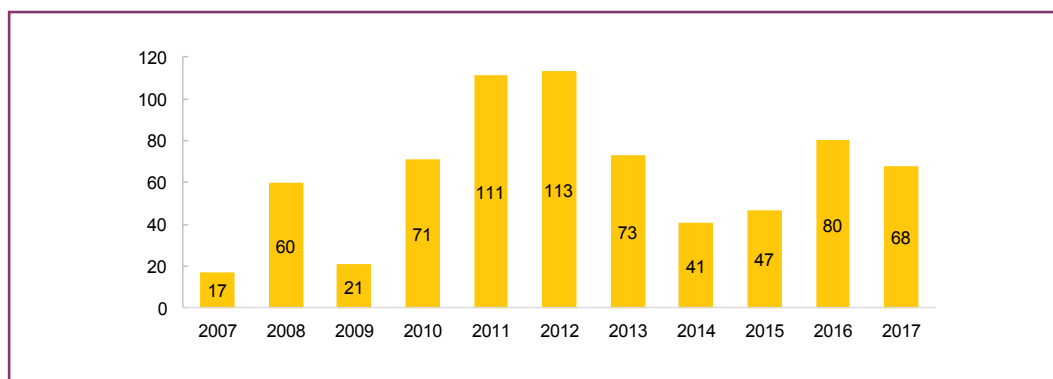
Kokios Lietuvos mokyklų dalies veiklos kokybė apžvelgiama pranešime?

2017 metais, atrenkant mokyklas išoriniam vertinimui, pirmenybė turėjo būti skirta savivaldybėms, kuriose iki tol buvo įvertinta santykinai mažas mokyklų skaičius (mažiau nei 28 proc.). Antrasis kriterijus – mokyklos turi būti ne pačios mažiausios (ne mažiau kaip 35 pedagoginiai darbuotojai)⁴. Pagal šiuos kriterijus išoriniam vertinimui buvo atrinktos 68 mokyklos (1 pav.). Vertintų mokyklų lokalizacija įvairi – 28 iš didžiųjų miestų, 28 iš miestų ir 12 iš miestelių ar kaimų. 2017 metais pakito keletą metų vyrovusi įvertintų mokyklų skaičiaus didėjimo tendencija (2 pav.).

1 pav. 2017 m. įvertintų mokyklų pasiskirstymas pagal tipus (proc.)

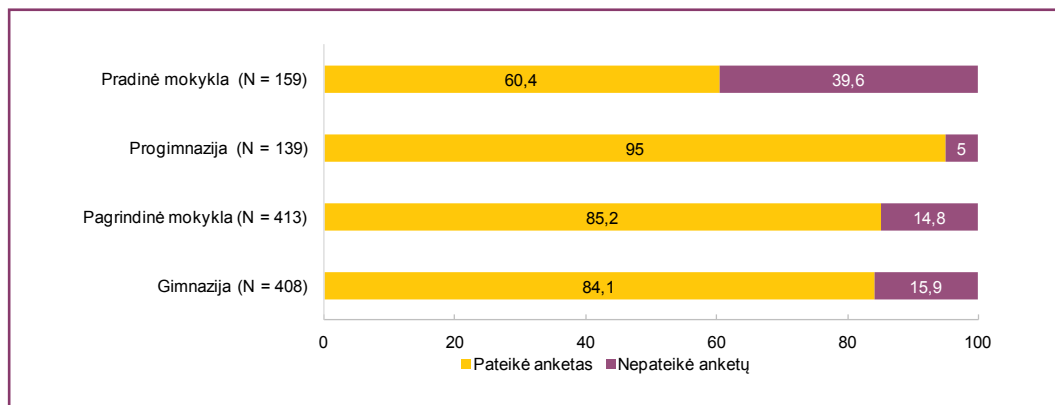
2 pav. Įvertintų bendrojo ugdymo programos teikiančių mokyklų skaičius 2007–2017 m.

⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. V-909 „Dėl mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, atrankos kriterijų 2017 metų išoriniams vertinimams“.

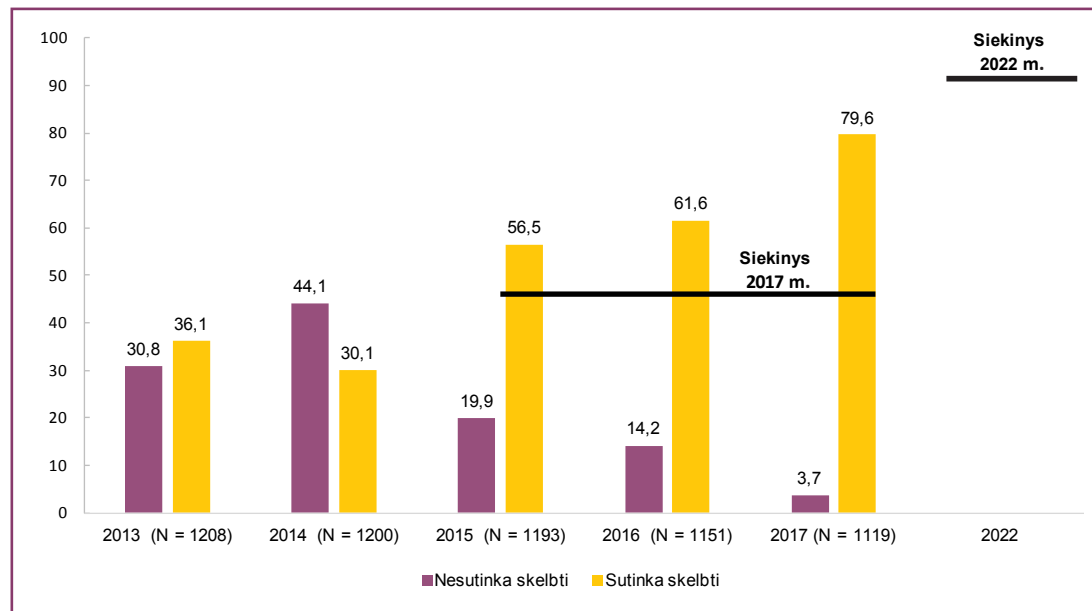
Greta 2017 metais įvertintų mokyklų medžiagos NMVA sukaupė daug didesnę mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo duomenų bazę. Apibendrintą 2016–2017 m. m. (arba 2017 m.) įsivertinimo ir pažangos informaciją pateikė 930 mokyklų, arba 83,1 proc., visų šalies mokyklų. Aktyviausiai įsivertinimo procesuose dalyvavo šalies progimnazijos, o mažiausiai informacijos gauta iš pradinių mokyklų (3 pav.).

3 pav. 2017 m. įsivertinimo ir pažangos anketas pateikusios mokyklos pagal tipus (proc.)

Pastaraisiais metais auga ir teikiančių informaciją mokyklų, ir už savo padarytą pažangą visuomenei atsiskaitančių mokyklų dalis. Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos tarpinis siekinys (50 proc. mokyklų 2017 m.) pasiektas ir viršytas dar 2015 m. (4 pav.). Jei toks polinkis išliks, galima tikėtis, kad 2022 m. bus įgyvendintas Strategijos siekinys – visos bendrojo ugdymo mokyklos skelbs savo pažangos ataskaitas.

4 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų pažangos ataskaitų teikimas ir skelbimas (2013–2017 m.)

Kas lėmė šio metinio pranešimo ypatumus?

Pakitusios vertinimo sritys, santykinai nedidelis pagal jas 2017 metais vertintų mokyklų skaičius lėmė ir šios apžvalgos ypatumus. Jau ankstesnių metų NMVA metiniuose pranešimuose atkreiptas dėmesys į vertinimo netolygumą, kurį lemia mokyklų savininkų ir šalies politikų dėmesio stoka. Todėl dėl pernelyg ilgo laikotarpio, per kurį keitėsi net mokyklų tipai, ugdymo programos, metodikos, galimas duomenų naudojimo kritiškas vertinimas lyginamosios analizės tikslais. Pagal 2016 m. pakeistas mokyklų vertinamas veiklos sritis ir rodiklius 2017 metų vertinimo rezultatus apskritai sunku integruoti į bendrą nuo 2007 metų vykdomų vertinimų rezultatų sistemą.

Be to, 2017 metais vertintos mokyklos sudaro pernelyg mažą imtį, kad būtų galima daryti plačias ir apibendrintas išvadas apie mokyklų veiklos kokybę vien tik iš išorinio vertinimo rezultatų. Todėl po kasmet įprastos bendros pagrindinių duomenų apie mokyklos veiklą ir pamokos kokybę apžvalgos atskirai pagal išorinio vertinimo ir įsivertinimo duomenis antroji metinio pranešimo dalis konstruojama netradiciškai. Nors išorinio vertinimo ir įsivertinimo metu naudojamos skirtingos procedūros, tačiau šie abu vertinimai sudaro dualią sistemą – yra formuojamieji. Jie abu remiasi tais pačiais rodikliais ir turi vieną tikslą – prisidėti prie mokyklų tobulėjimo ir

pažangos. Todėl antroje dalyje siekiama atlikti analizę pagal bendras keturias mokyklos veiklos sritis kartu siejant išorinio vertinimo ir įsivertinimo duomenis. Paskutinėje dalyje pateikiami tyrimo apie tai, kaip pačios mokyklos supranta savo pažangą, rezultatai.

Mokyklų veiklos kokybė pagal išorinio vertinimo ir įsivertinimo metu gaunamus duomenis vertinama įvairiais aspektais, pjūviais. Į šį pranešimą dėl savo specifinio pobūdžio dalis įdomių ir svarbių klausimų apie mokyklų veiklos kokybės vertinimą 2017 metais galėjo ir nepatekti. Todėl šiame metiniame pranešime pateikiama dar viena naujovė – NMVA leidinių ir kitų NMVA darbuotojų pozicijų bibliografija. Joje galima rasti anotuotas nuorodas į publikuotą, filmuotą informaciją apie mokyklų veiklos, pamokos kokybę, kurią, remdamiesi būtent 2017 metų mokyklų išorinio vertinimo ir įsivertinimo duomenimis, įvairiais aspektais apibendrino NMVA darbuotojai.

I.

MOKYKLŲ IŠORINIS VERTINIMAS IR ĮSIVERTINIMAS

1. BENDRIEJI MOKYKLOS SRIČIŲ VERTINIMO REZULTATAI 2017 m.

Pagal atnaujintą (nuo 2017 m.) bendrojo ugdymo mokyklų **išorinio vertinimo** organizavimo ir vykdymo tvarką 68-iose bendrojo ugdymo mokyklose buvo vertintos keturios mokyklų veiklos sritys: rezultatai; ugdymas(is) ir mokinių patirtys; ugdymo(si) aplinkos; lyderystė ir vadyba. 2017 m. mokyklų veikla dažniausiai vertinta 2 ar 3 lygiu (3 lentelė). Iš išorinio vertinimo duomenų matyti, kad geriausiai mokyklose vertinamos sritys yra *ugdymosi aplinkos* (mokyklų fizinė aplinka, įgalinanti mokytis, mokymasis ne mokykloje ir pan.) bei *lyderystė ir vadyba* (kurioje atsiskleidžia mokyklos veiklos planavimas ir organizavimas, veikimas komandomis ir asmeninis mokytojų meistriškumas). Verta paminėti, kad nė viena mokyklos veiklos sritis nebuvo įvertinta 1 lygiu (prasta kokybė) ar N lygiu (labai prasta kokybė). Prasčiausiai įvertinta *ugdymo(si) ir mokinių patirčių* sritis (4 lentelė).

3 lentelė. Mokyklų dalis pagal veiklos sričių išorinį įvertinimą lygiais

	N lygis	1 lygis	2 lygis	3 lygis	4 lygis
Rezultatai	-	-	35	32	1
Ugdymas(is) ir mokinių patirtys	-	-	50	18	-
Ugdymo(si) aplinkos	-	-	27	39	2
Lyderystė ir vadyba	-	-	27	37	4

4 lentelė. Atskirų mokyklos veiklos sričių išorinio vertinimo vidurkiai

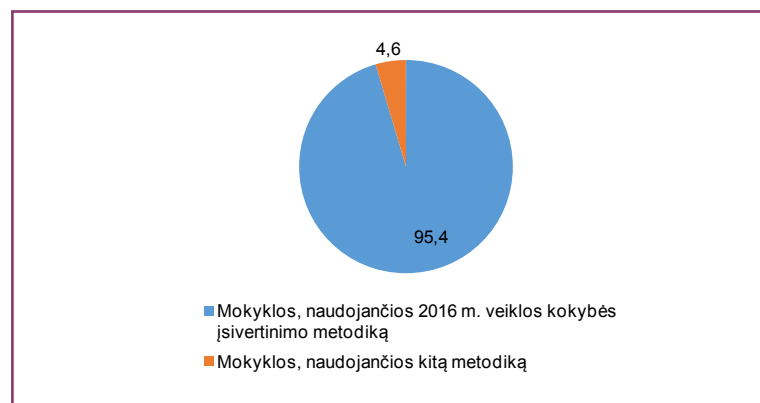
Rezultatai	Ugdymas(is) ir mokinių patirtys	Ugdymo(si) aplinkos	Lyderystė ir vadyba
2,50	2,26	2,63	2,66

Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo modelį (kaip ir išorinio vertinimo) sudaro keturios vertinimo sritys, susijusios priežastiniais ryšiais: rezultatai; ugdymas(is) ir mokinių patirtys; ugdymo(si) aplinkos; lyderystė ir vadyba. Kiekvienoje srityje išskirtos temos, apibrėžiančios mokyklos kokybės kryptis, ir rodikliai, nusakantys mokyklos kokybės matmenį (vertinimo sritys, temos ir rodikliai

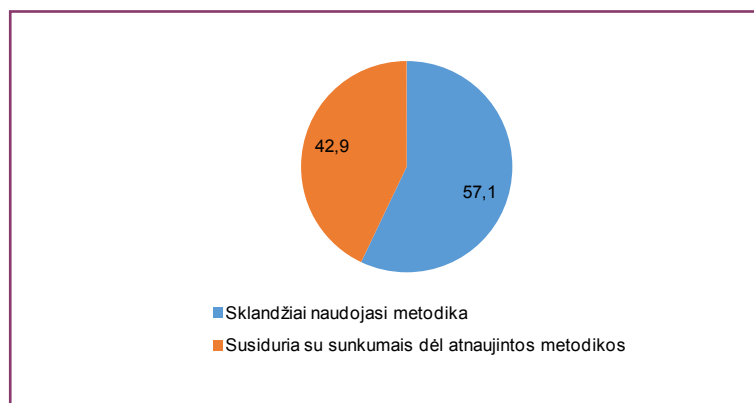
atitinka išorinio vertinimo metodiką). Įsivertindamos mokyklos savo veiklos rodiklių lygiais nevertina, bet kiekvieno rodiklio paaiškinimui pateikia raktinius žodžius, apibūdinančius esminius rodikliui priskirtų mokyklos veiklos aspektų kokybės kriterijus. Mokyklos veiklos įsivertinimo sritis, atlikimo metodiką pasirenka mokyklos taryba.

2016–2017 m. m. (arba 2017 m.) apibendrintą įsivertinimo ir pažangos informaciją pateikė 930 (83,1 proc.) mokyklų. Naujoji (2016 metų) mokyklų veiklos įsivertinimo metodika – plačiausiai naudojama bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimui. Tačiau daugiau kaip 40 proc. mokyklų, naudojančių šią naują metodiką, vis dar patiria sunkumų dėl jos atnaujinimo.

5 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo metodikos naudojimą

6 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal naudojimosi įsivertinimo metodika ypatumus

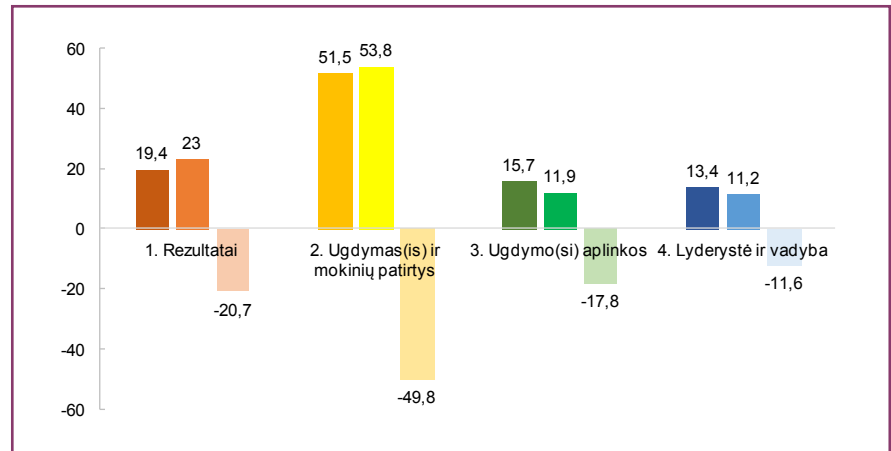
Kaip mokyklos įsivertina stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias sritis?

Skirtingai nei išorinio vertinimo metu mokyklos įsivertina ne tik stipriąsias, bet ir silpnąsias savo veiklos sritis. Mokyklos sužino savo veiklos silpnąsias puses ir priima sprendimus dėl veiklos tobulinimo. Todėl mokykloms įsivertinant išskiriamos ir tobulinamos veiklos sritys.

Nors įsivertinimo metu sritys (tiksliau, tų sričių rodikliai) lygiais neįvertinamos, tačiau pagal tai, kaip dažniausiai sritys yra priskiriamos prie stipriųjų, tobulinamų ar silpnųjų, išorinio vertinimo ir įsivertinimo rezultatus galima palyginti (4 lentelė ir 7 pav.), nors vertintų mokyklų skaičius ir skiriasi. Išorinio vertinimo metu prasčiausiai buvo įvertinti ugdymas(is) ir mokinių patirtys, panašiai ir įsivertindamos daugiausia mokyklų šios srities rodiklius priskyrė silpniesiems. Tačiau taip pat didžiausia mokyklų dalis šią sritį pažymėjo kaip stipriąją ir tobulinamą. Jei išorinio vertinimo metu lyderystės ir vadybos veiklos buvo įvertintos geriausiai, tai įsivertindamos mokyklos šias sritis nedažnai žymėjo kaip stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias.

7 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias sritis

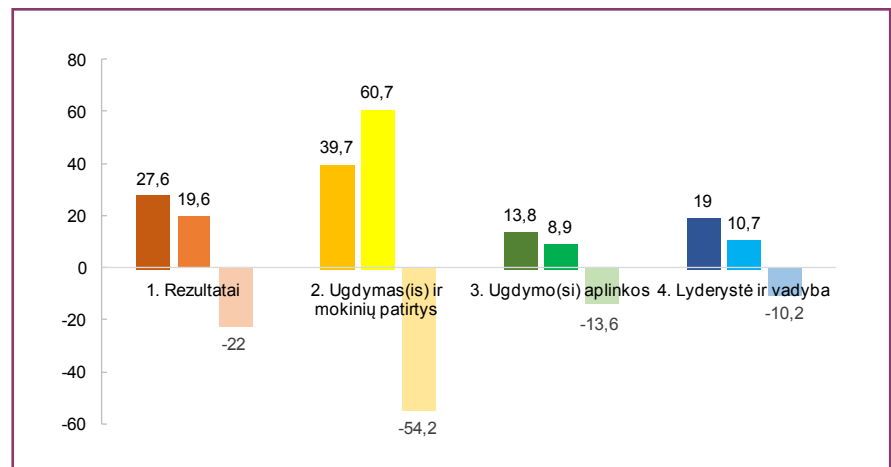
Tamsiausia spalva – stipriosios sritys
Vidutinė spalva – tobulinamos sritys
Šviesiausia spalva – silpnosios sritys

Labai panašūs rezultatai ir vertinant mokyklų stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias puses tik tose mokyklose, kuriose 2017 m. buvo vykdytas išorinis vertinimas. Daugiausia mokyklų ugdymą(si) ir mokinių patirtis įvertino ir kaip stipriąsias, ir kaip tobulinamas, ir kaip silpnąsias sritis. Mažiau dėmesio mokyklų vertinimuose sulaukė ugdymo(si) aplinkos, bet kiek daugiau dėmesio teko lyderystės ir vadybos sričiai, lyginant su visomis mokyklomis, pateikusiomis ataskaitas (8 pav.).

8 pav. 2017 m. vertintų mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias sritis

Tamsiausia spalva – stipriosios sritys (N = 58)
Vidutinė spalva – tobulinamos sritys (N = 59)
Šviesiausia spalva – silpnosios sritys (N = 56)

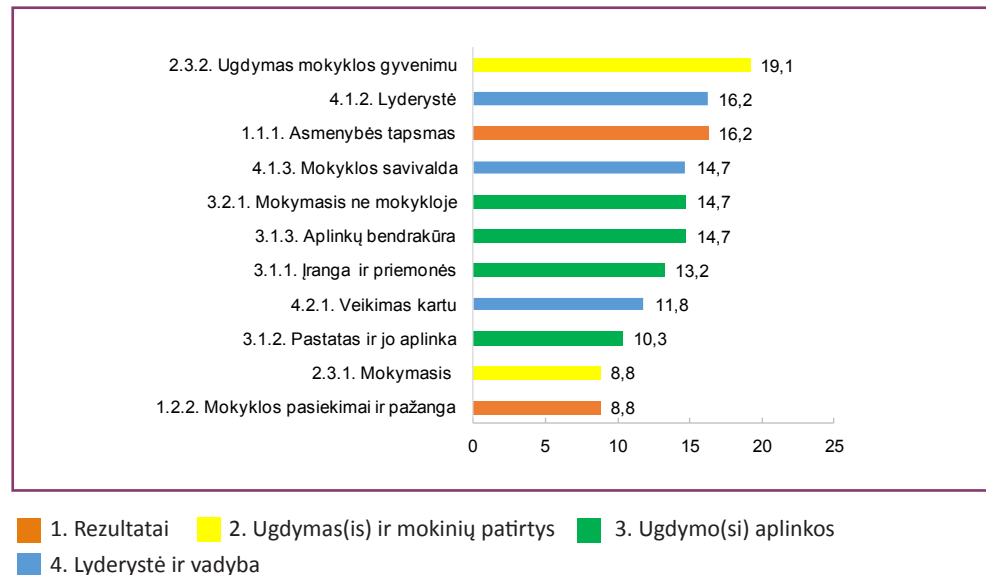

Kokios yra stipriosios mokyklų veiklos sritys?

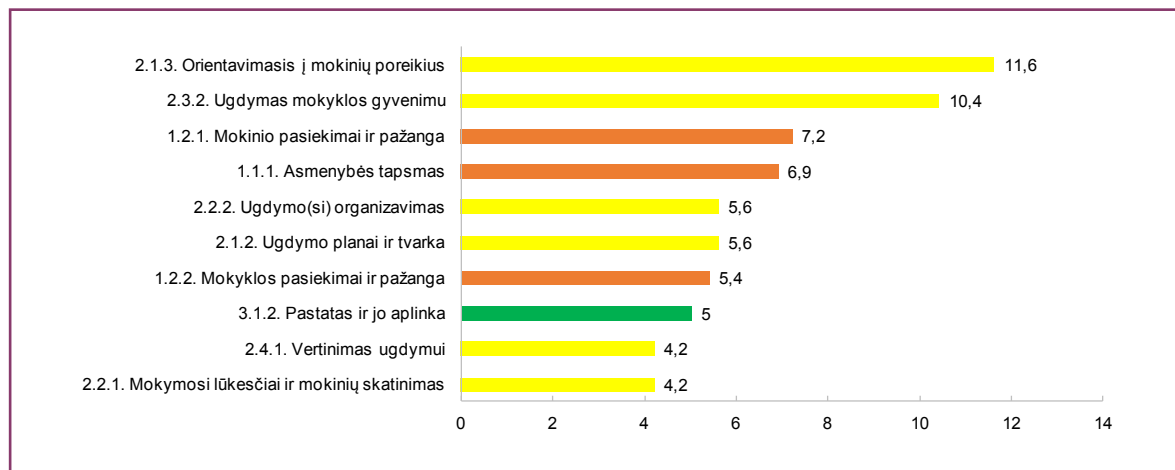
Jei įsivertindamos mokyklos pažymi stipriąsias, tobulinamas ir silpnąsias veiklos sritis, tai išorinio vertinimo pabaigoje, įvertinus visus mokyklos veiklos aspektus, vertintojai sudaro sąrašą iš 10 stipriųjų mokyklos veiklų ir 5 tobulintinų veiklos aspektų. Taip pat įsivertindamos savo veiklą mokyklos išrenka pagrindinį svarbiausią rodiklį tarp stipriųjų, vieną pagrindinį rodiklį tarp silpnųjų ir pagrindinį rodiklį tarp pasirinktų tobulinti. Lyginant visų mokyklų vertinimo ir įsivertinimo rezultatus, galima nustatyti vertinimų skirtumus ir panašumus.

Išorinio vertinimo metu stipriaisiais veiklos aspektais didesnėje dalyje mokyklų buvo pasirinkti rodikliai iš visų keturių veiklos sričių (9 pav.). Maždaug penktadalyje mokyklų kaip stiprusis rodiklis buvo nurodytas *ugdymas mokyklos gyvenimu*. Tačiau iš ugdymo srities dar vieną rodiklį – *mokymąsi* – vertintojai nurodė apie dešimtadalyje mokyklų. Tarp stipriųjų pateko daugiau rodiklių, susijusių su ugdymo aplinka. Tačiau visų mokyklų **įsivertinimo** rezultatai rodo, kad mokyklos *ugdymo(si) ir mokinių patirčių* srities rodiklius dažnai pažymi kaip stipriausius (10 pav.). Mokyklų įsivertinimuose tarp dažniausiai pasirinktų kaip stiprieji visai nepateko lyderystės ir vadybos srities rodikliai. Ugdymas mokyklos gyvenimu taip pat pažymėtas stipriuoju didesnėje dalyje mokyklų. Matyti, kad mokyklos, vertindamos savo veiklą, optimistiškiau žiūri į ugdymo proceso veiklas nei išorės vertintojai.

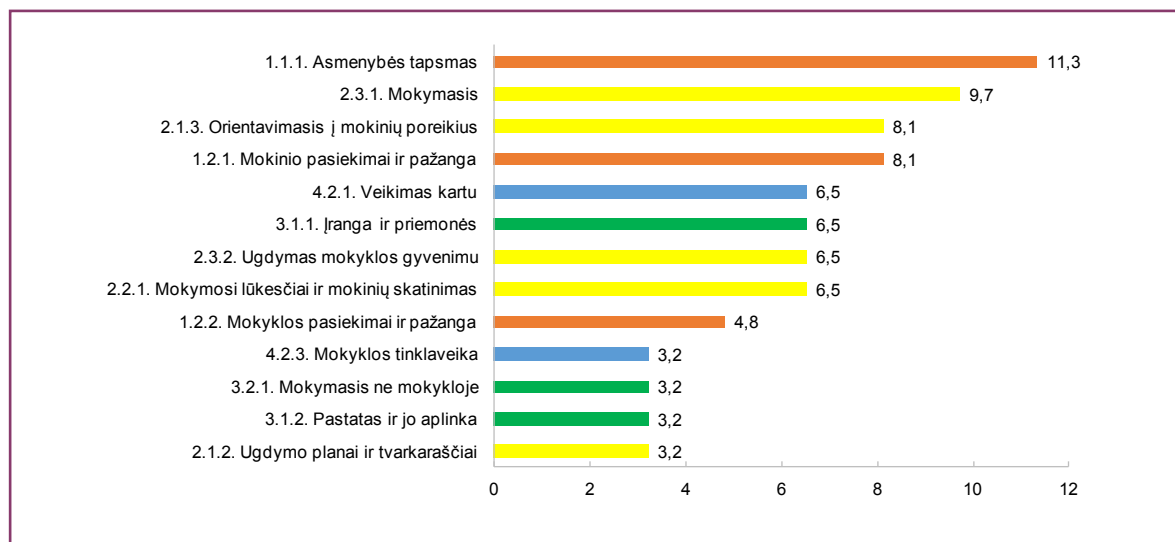
9 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal išorinio vertinimo stipriuosius veiklos aspektus

10 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo stipriuosius veiklos aspektus (N = 859)

11 pav. 2017 m. vertintų mokyklų dalis (proc.) pagal stipriųjų veiklos aspektų įsivertinimą (N = 62)

1. Rezultatai 2. Ugdymas(is) ir mokinių patirtys 3. Ugdymo(si) aplinkos 4. Lyderystė ir vadyba

Lyginant mokyklų, kuriose 2017 m. buvo vykdytas išorinis vertinimas, vertinimų rezultatus, jau daugiau sutapimų galima rasti tarp rodiklių, kurie didesnėje dalyje mokyklų buvo pasirinkti kaip stiprieji (11 pav. ir 5 lentelė). Tarp dešimties rodiklių, kurie buvo pažymėti kaip stiprieji, net aštuoni sutapo išorės vertintojų ir pačių mokyklų nuomone. Tarp stipriųjų pateko rodikliai iš visų keturių veiklos sričių.

5 lentelė. Mokyklų dalis (proc.) pagal veiklos aspektus, įvertintus kaip stiprieji

Rodikliai	Išorinis mokyklų vertinimas (N = 68)	Mokyklų įsivertinimas (N = 62)
1.1.1. Asmenybės tapsmas	16,2	11,3
1.2.2. Mokyklos pasiekimai ir pažanga	8,8	4,8
2.3.1. Mokymasis	8,8	9,7
2.3.2. Ugdymas mokyklos gyvenimu	19,1	6,5
3.1.1. Įranga ir priemonės	13,2	6,5
3.1.2. Pastatas ir jo aplinka	10,3	3,2
3.2.1. Mokymasis ne mokykloje	14,7	3,2
4.2.1. Veikimas kartu	11,8	6,5

Galima pastebėti, kad stipriaisiais veiklos aspektais 2017 m. mokyklose laikomas asmenybės tapsmas, mokymasis, veikimas kartu ir kt. aspektai.

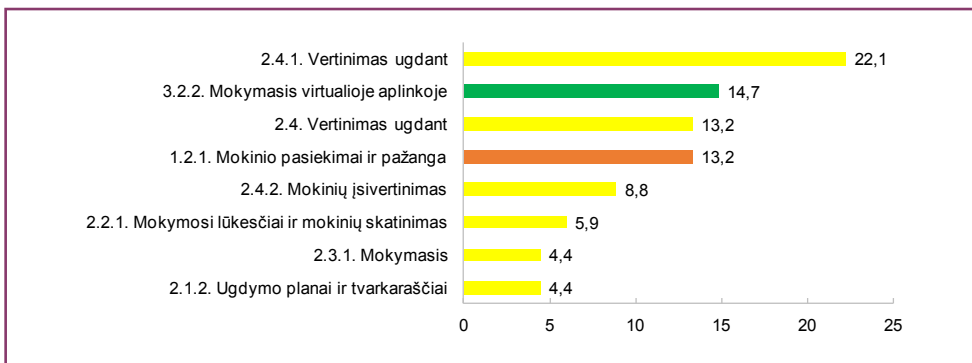
Mokyklos, išsirinkdamos esminį stiprųjį rodiklį, pažymėdavo ir raktinius žodžius, kurie padeda nuodugniau suprasti, ką mokykla laiko stipriąja savo veiklos puse pažymėtoje srityje. Mokyklos gerai įvertino pagalbą mokiniui, santykius ir mokinių savijautą, mokinių poreikius, socialumą, mokymosi džiaugsmą, t. y. socialinius mokyklų veiklos aspektus. Tai itin svarbūs dalykai šiuo metu, kai nemaža dalis mokinių mokyklos aplinkoje kenčia nuo patyčių.

Kokios yra tobulintinos ir tobulinamos mokyklų veiklos sritys?

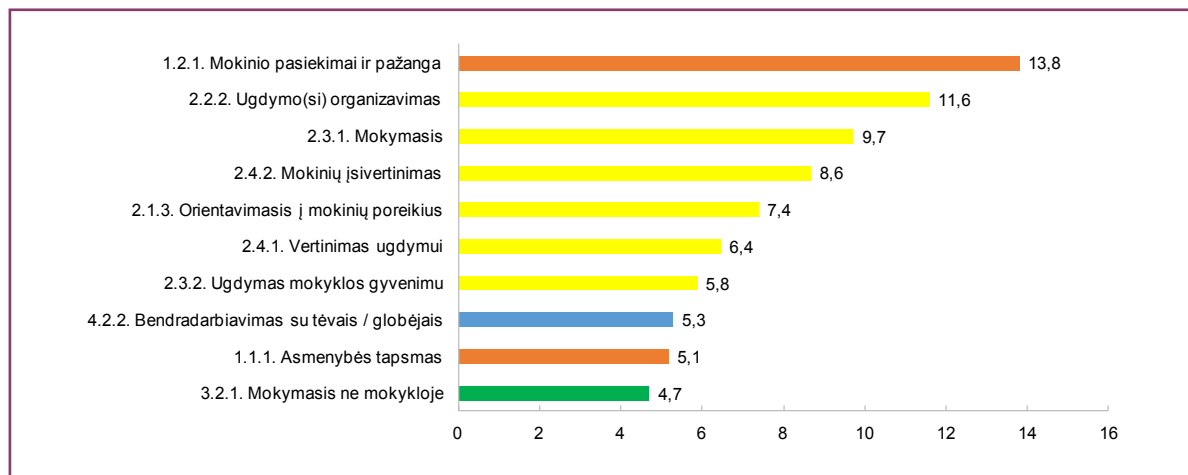
Mokyklų išorinio vertinimo ir įsivertinimo rezultatai taip pat atskleidė ir tobulintinus mokyklos veiklos aspektus. Jei išorės vertintojai nurodė 10 pagrindinių tobulintinų veiklos rodiklių, tai mokyklos įsivertindamos nurodė pagrindinius tobulinamus aspektus (rodiklius ir jų raktinius žodžius). Dažniausiai išorės vertintojų kaip tobulintini buvo nurodyti ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities rodikliai (12 pav.). Nemažoje dalyje mokyklų dar buvo nurodyti mokymosi virtualioje aplinkoje ir mokinių pasiekimų ir pažangos rodikliai. Vertintojų nuomone, ugdymo(si) sritis yra verta didesnio dėmesio mokykloje nei kitos sritys.

Labai panašiai savo veiklos tobulinimo gaires nurodė ir pačios mokyklos – dažniausiai tobulinti buvo pasirenkami mokinių pasiekimų ir pažangos rodiklis bei ugdymo(si) srities rodikliai (13 pav.). Taip pat mokyklos tobulinti dažniau rinkosi bendradarbiavimą su tėvais ir mokymąsi ne mokykloje. Palyginimui, 2017 m. vertintos mokyklos pastaruosius rodiklius ir dar keletą rodiklių iš ugdymo(si) srities taip pat rinkosi tobulinti (14 pav.). Net 13,2 proc. mokyklų tobulintina nurodė visą vertinimo ugdant temą, neišskirdamos rodiklių.

12 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal išorės vertinimo tobulintinus veiklos aspektus

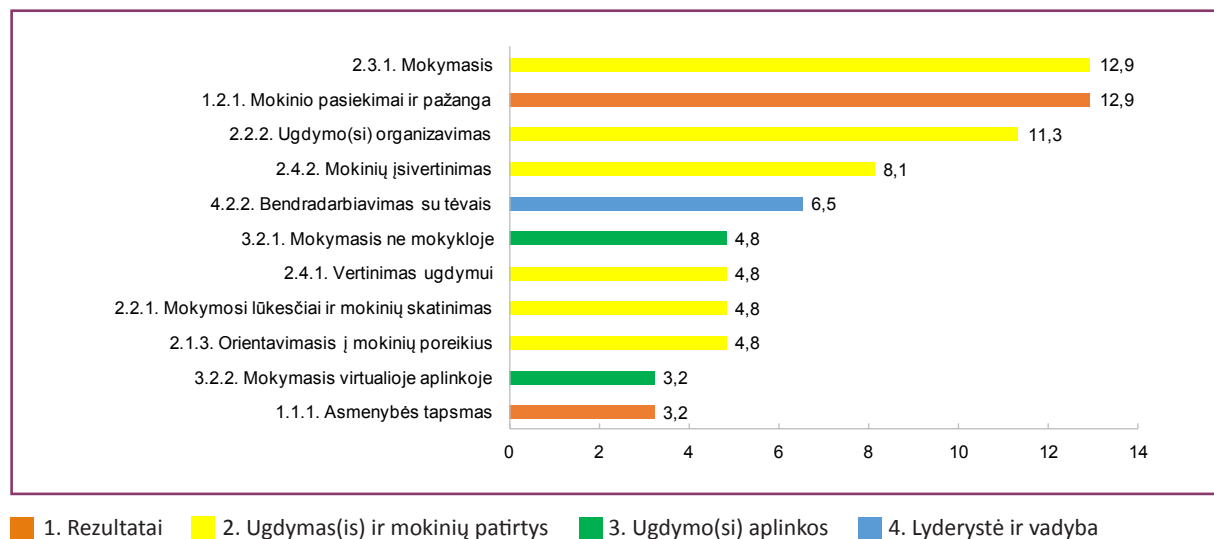

13 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo dažniausiai tobulinamus veiklos aspektus (N = 857)

■ 1. Rezultatai
 ■ 2. Ugdymas(is) ir mokinių patirtys
 ■ 3. Ugdymo(si) aplinkos
 ■ 4. Lyderystė ir vadyba

14 pav. 2017 m. vertintų mokyklų dalis (proc.) pagal tobulinamų veiklos aspektų įsivertinimą (N = 62)

Lyginant mokyklų tobulintinus (išorinio vertinimo) ir tobulinamus (2017 m. vertintų mokyklų įsivertinimo) aspektus matyti, kad dalis jų sutampa, vertinant ugdymo(si) srities aspektus (6 lentelė).

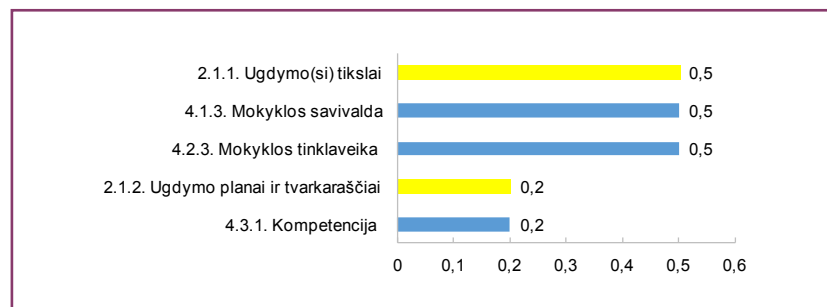
6 lentelė. Mokyklų dalis (proc.) pagal veiklos aspektus, įvertintus kaip tobulintini ir tobulinami

Rodikliai	Išorinis mokyklų vertinimas (N = 68)	Mokyklų įsivertinimas (N = 62)
1.2.1. Mokinio pasiekimai ir pažanga	13,2	12,9
2.2.1. Mokymosi lūkesčiai ir mokinių skatinimas	5,9	4,8
2.3.1. Mokymasis	4,4	12,9
2.4.1. Vertinimas ugdymui	22,1	4,8
2.4.2. Mokinių įsivertinimas	8,8	8,1
3.2.2. Mokymasis virtualioje aplinkoje	14,7	3,2

Mokyklų tobulinti pasirinktų aspektų raktiniai žodžiai atskleidė gilesnes problemas, kodėl siekiama tobulinti būtent tuos aspektus. Ugdymosi srityje mokyklos mato spragų šiose veiklose: diferencijuojant mokymą, vertinant, teikiant pagalbą mokiniui, užtikrinant įvairovę, pažangos pastovumą ir kt.

2017 m. buvo nustatyti ir mokyklų rečiausiai tobulinti pasirenkami veiklos aspektai. Didesnę jų dalis iš lyderystės ir vadybos srities ir keli iš ugdymo(si) srities (15 pav.). Mokykloms didelių problemų nesukelia lyderystė ir vadyba mokykloje, taip pat ugdymo tikslai ir tvarkaraščiai.

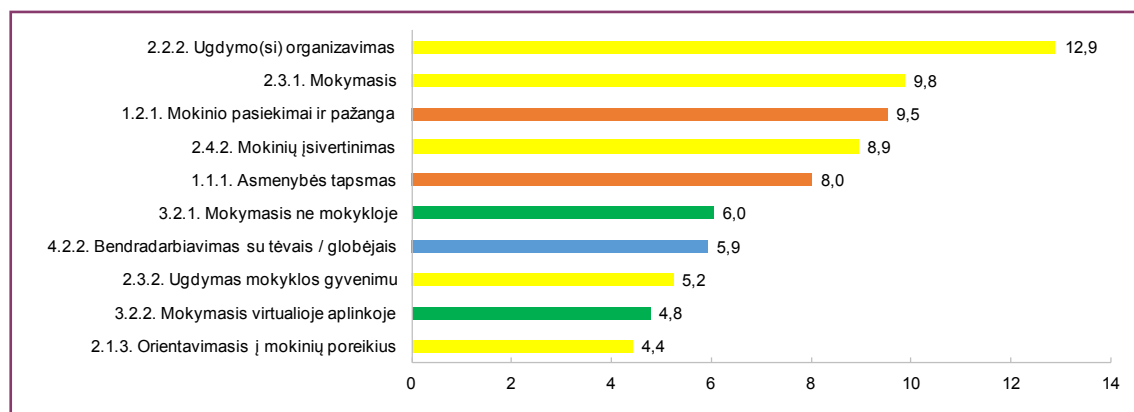
15 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo rečiausiai tobulinamus veiklos aspektus (N = 857)

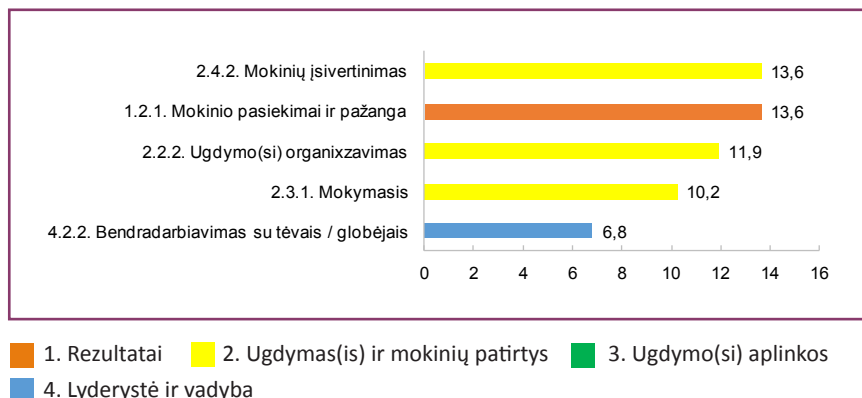
Kokios yra silpnosios mokyklų veiklos pusės?

Mokyklų veiklos aspektai kaip silpnieji buvo įsivertinami tik pačių mokyklų. 2017 m. dažniausiai silpnaisiais buvo pažymėti ugdymo(si) srities ir rezultatų srities aspektai (16 pav.). Išskirdamos silpnąsias veiklos puses mokyklos atkreipė dėmesį į tam tikrus aspektus – 2017 m. dažniausiai tai buvo ugdymo(si) organizavimo, mokymosi, mokinio pasiekimų ir pažangos ir kt. aspektai. 2017 m. vertintų ir visų mokyklų silpnieji veiklos aspektai vertinti panašiai – dažniau pažymėti mokinio pasiekimų ir pažangos, mokinių įsivertinimo, ugdymo(si) organizavimo, mokymosi ir bendradarbiavimo su tėvais aspektai (17 pav.).

16 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo silpnuosius veiklos aspektus (N = 863)

17 pav. 2017 m. vertintų mokyklų dalis (proc.) pagal įsivertinimo silpnuosius veiklos aspektus (N = 59)

Silpnųjų mokyklos veiklos aspektų raktiniai žodžiai atskleidė, kad ugdymo procese silpniau vertinamas mokymo diferencijavimas, individualizavimas, suasmeninimas, vertinimas, ugdymo patrauklumas, įsitraukimas.

Dažniausiai tobulinti pasirenkami mokyklos veiklos aspektai parodo, kam mokyklos teikia pirmenybę siekdamos tobulinti savo veiklą – iš dešimties dažniausiai pasirinktų tobulintinų aspektų net devyni sutapo su silpnaisiais veiklos aspektais (7 lentelė). Mokyklos silpnuosius aspektus dažniausiai ir renkasi tobulinti.

7 lentelė. Mokyklų dalis (proc.) pagal veiklos aspektus, įsivertintus kaip tobulinami ir silpnieji

Rodikliai	Tobulinami (N = 857)	Silpnieji (N = 863)
1.1.1. Asmenybės tapsmas	5,1	8,0
1.2.1. Mokinio pasiekimai ir pažanga	13,8	9,5
2.1.3. Orientavimasis į mokinių poreikius	7,4	4,4
2.2.2. Ugdymo(si) organizavimas	11,6	12,9
2.3.1. Mokymasis	9,7	9,8
2.3.2. Ugdymas mokyklos gyvenimu	5,8	5,2
2.4.2. Mokinių įsivertinimas	8,6	8,9
3.2.1. Mokymasis ne mokykloje	4,7	6,0
4.2.2. Bendradarbiavimas su tėvais	5,3	5,9

Tiek išorinio vertinimo, tiek mokyklų įsivertinimo rezultatai labai svarbūs kiekvienai konkrečiai mokyklai. Rezultatus apibendrinus ir aptariant vidurkius, gaunamas tam tikras vaizdas, bet jis neatskleidžia tų niuansų, kuriuos kiekvienoje mokykloje gali įžvelgti vertintojai ar patys mokyklų bendruomenių atstovai. Už vertinimų vidurkių slepiasi gausi kokybinė informacija, atskleidžianti mokyklų veiklos kokybės vaizdą.

APIBENDRINIMAS

2017 m. išorinio vertinimo metu mokyklų veikla vidutiniškai dažniausiai vertinta 2–3 lygiu. Tačiau nė viena mokyklos veiklos sritis nebuvo įvertinta 1 ar N lygiu. Prasčiausiai buvo įvertinta ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritis. Vertintojų nuomone, ugdymo(si) sritis mokyklose yra verta didesnio dėmesio.

95 proc. bendrojo ugdymo mokyklų taiko naująją mokyklų veiklos įsivertinimo metodiką. Tačiau per 40 proc. mokyklų, naudojančių šią naują metodiką, vis dar susiduria su jos atnaujinimo sunkumais. Mokyklose reikėtų skleisti daugiau informacijos apie naujosios metodikos ypatumus, kad mokyklos sklandžiai galėtų vertinti savo veiklą.

Įsivertinimo metu ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritis dažniausiai buvo pasirinkta ir kaip stiprioji (priešingai išorinio vertinimo duomenims), ir kaip silpnoji, ir kaip tobulinama sritis. Iš išorinio vertinimo, ir įsivertinimo duomenys rodo, kad tarp dažniausiai stipriaisiais laikomų rodiklių pakliūva tie patys 8 rodikliai. Dažniausiai stipriuojų rodikliu laikomas asmenybės tapsmas. Kaip silpniausius mokyklos nurodo ugdymo(si) srities ir rezultatų srities rodiklius.

Išorinio vertinimo ir įsivertinimo nurodyti tobulintini / tobulinami rodikliai taip pat dažniausiai buvo tie patys. Raktiniai žodžiai atskleidė, kad silpniausia vieta – ugdymo diferencijavimas, suasmeninimas ir individualizavimas. Tobulinti mokyklos dažniausiai pasirenka silpnaisiais išrinktus rodiklius.

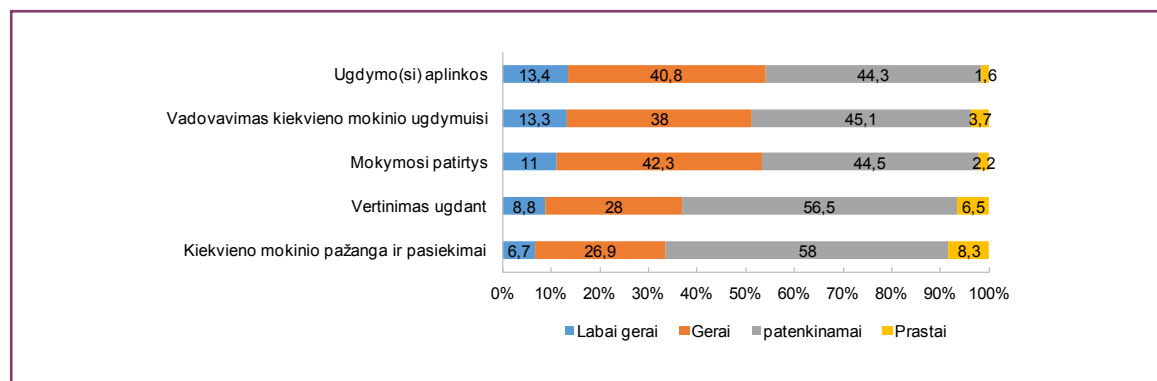

2. PAMOKŲ KOKYBĖ

Išorinio vertinimo metu vertintojai stebi, fiksuoja ir vertina mokyklos kasdienę veiklą, renka duomenis pagal penkis pamokos komponentus: *ugdymo(si) aplinkos; vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi; mokymosi patirtys; vertinimas ugdant; kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai*. Vertintojai šių sričių veiklą įvertina pagal 5 lygių skalę. Vertinimo mokykloje metu stebimos visos mokyklos veiklos sritys: ugdymo(si) veiklos (pamokos), projektai, klasės valandėlės, neformalusis švietimas ir kita. Vertinimo metu stebima kiekvieno mokytojo veikla. Per vieną dieną stebima ne daugiau kaip 50 procentų vieno mokytojo pamokų ar kitokios veiklos, išskyrus tuos atvejus, jei mokytojas pageidauja daugiau. Po kiekvienos stebėtos pamokos vertintojas nurodo mokytojui ne mažiau kaip 3 stipriuosius ir ne daugiau kaip 2 tobulintinus veiklos aspektus.

2017 m. buvo vertintos 68 bendrojo ugdymo mokyklos. Iš visų 6 967 stebėtų pamokų paaiškėjo, kad geriausiai pamokose buvo įvertintos ugdymosi aplinkos (įverčiai „labai gerai“ ir „gerai“ sudarė 54,2 proc.) ir mokymosi patirtys (įverčiai „labai gerai“ ir „gerai“ sudarė 53,3 proc.) (18 pav. ir 8 lentelė). Prasčiausiai buvo įvertinti kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai. Panašiai kaip ir kitų mokyklos veiklų vertinime pamokų įverčiai parodė, kad ugdymosi aplinkai skiriama daugiau dėmesio negu mokinių pasiekimams.

18 pav. Stebėtų pamokų dalis (proc.) pagal pamokos komponentų kokybės įvertinimą (N = 6967)

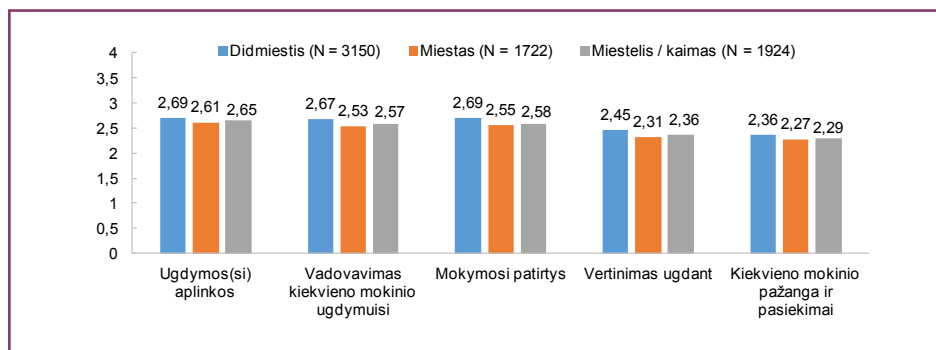
8 lentelė. Pamokos komponentų įvertinimų vidurkiai

Ugdymos(si) aplinkos	Vadovavimas kiekvieno mokinio ugdymuisi	Mokymosi patirtys	Vertinimas ugdant	Kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai
2,66	2,61	2,62	2,39	2,32

Kokia pamokų kokybė skirtingų tipų mokyklose ir skirtingose vietovėse?

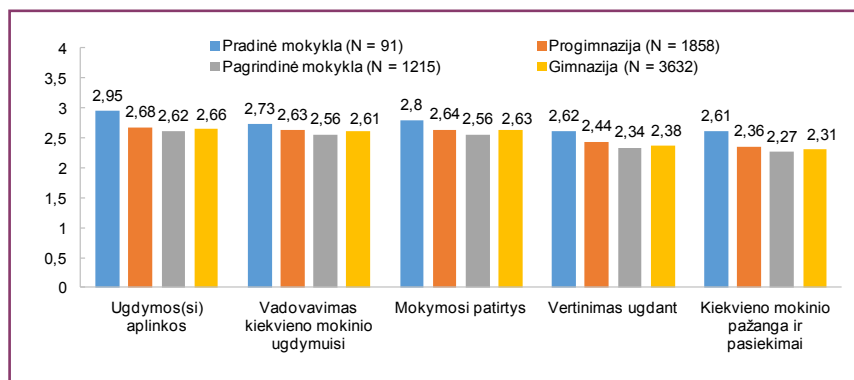
Lyginant mokyklas pagal jų vietovę, visų pamokų komponentų vertinimai daugmaž panašūs – miestuose pamokos įvertintos žemiau nei didmiesčiuose, miesteliuose ir kaimuose (19 pav.). Didmiesčiuose pamokų komponentai įvertinti aukščiausiai, tačiau skirtumai tarp pamokų vertinimų vidurkių nėra labai dideli. Galima teigti, kad visur pamokų kokybė yra panaši.

19 pav. Pamokos komponentų įvertinimų vidurkiai pagal mokyklos lokalizaciją

Lyginant pamokos komponentų įvertinimus skirtingų tipų mokyklose, jau galima matyti didesnius įverčių skirtumus (20 pav.). Pradinėse mokyklose visi pamokų komponentai buvo įvertinti aukščiau nei kito tipo mokyklose. Tačiau pradinių mokyklų buvo vertinta nedaug, tad ir pamokų dalis lyginant su kitų tipų mokyklomis buvo gerokai mažesnė. Prasčiausi pamokų vertinimai – pagrindinėse mokyklose. Gimnazijose vertinimai prastesni nei progimnazijose.

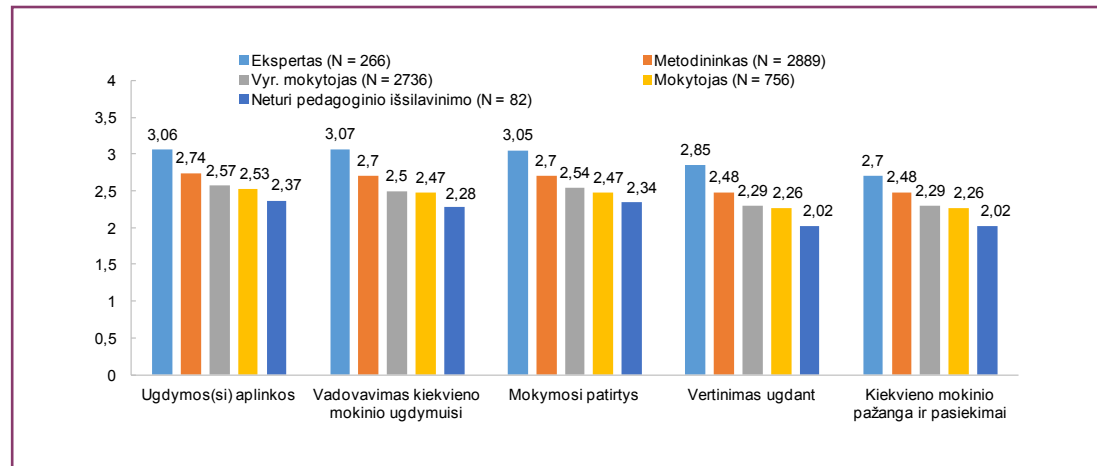
20 pav. Pamokos komponentų įvertinimų vidurkiai pagal mokyklos tipą

Kaip pamokų kokybė priklauso nuo mokytojo?

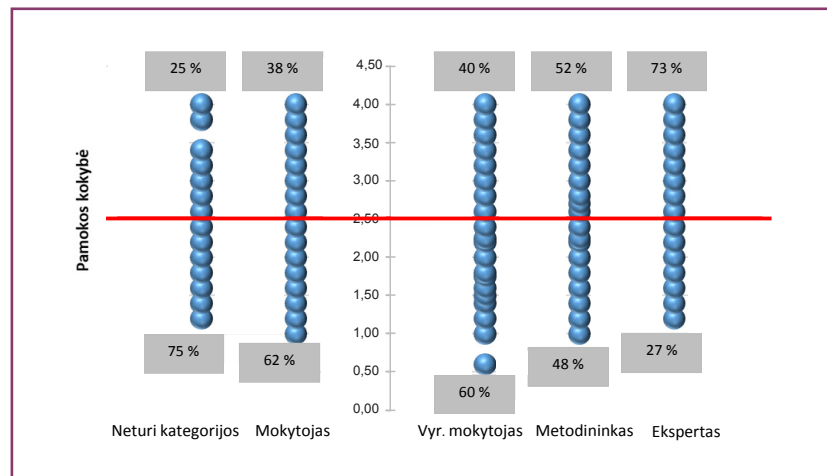
Pamokų kokybė nemenkai priklauso nuo pamokoje dirbančio mokytojo kompetencijų, patirties, kvalifikacinės kategorijos. Lyginant pamokų komponentų įvertinimus skirtingą kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų vedamose pamokose, esti klasikinis vaizdas – kuo mokytojo kvalifikacinė kategorija aukštesnė, tuo jo pamokos įvertinamos aukštesniu lygiu (21 pav.). Nepriklausomai nuo mokytojo kvalifikacinės kategorijos vidutiniškai mokinio pažanga ir pasiekimai įvertinti žemiausiai.

21 pav. Pamokos komponentų įvertinimų vidurkiai pagal mokytojo kvalifikacinę kategoriją

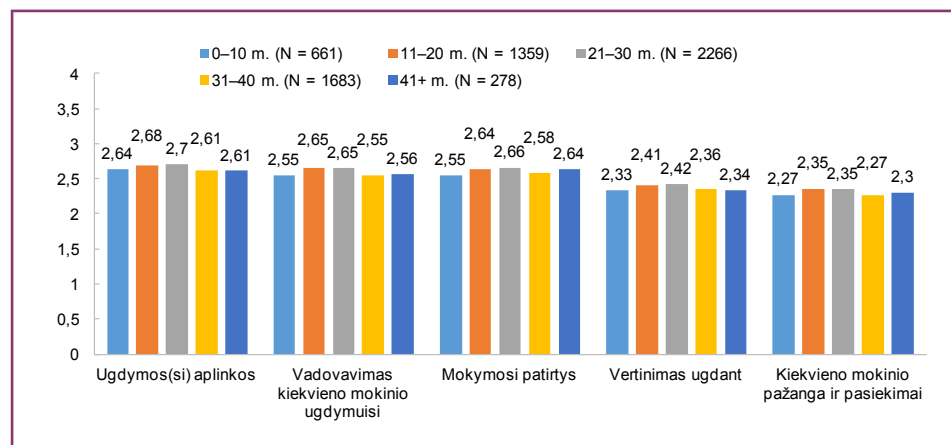
Panagrinėjus visų pamokų įvertinimų vidurkių sklaidą, matyti didelis įverčių pasiskirstymas visų mokytojų pamokose (22 pav.). Net eksperto kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų beveik trečdalis pamokų buvo įvertintos mažiau nei 2,5 balo, buvo įvertintų ir 1,2 balo. Panašūs buvo ir kitų mokytojų pamokų įvertinimai, tik skyrėsi gerai ir prastai įvertintų pamokų dalių proporcijos. Ketvirtadalis pamokų, kurias vedė mokytojai, neturintys kategorijos, buvo įvertintos aukščiau nei 2,5 balo. Mokytojų metodininkų vestos pamokos buvo įvertintos apylygiai – buvo ir aukštai, ir žemesniais balais įvertintų pamokų. Vis dėlto aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčių mokytojų pamokos dažniau buvo vertinamos aukštesniais balais.

22 pav. Visų pamokos komponentų įvertinimų vidurkių sklaida pagal skirtingas mokytojų kvalifikacines kategorijas

Analizuojant pamokų vertinimo rezultatus, pamokos aspektų įvertinimai buvo palyginti pagal tai, kokį pedagoginio darbo stažą turi mokytojai, vedę stebėtas pamokas. Nors įverčių skirtumai nėra dideli, tačiau galima pastebėti, kad vidutiniškai geriausiai įvertinti visi pamokų aspektai buvo tose pamokose, kur dirbo 21–30 metų stažą turintys pedagogai (23 pav.). Prasčiausiai buvo įvertintos pamokos mokytojų, turinčių 31–40 metų stažą. Matyt, didelis stažas pats savaime neužtikrina aukštesnės ugdymo kokybės; yra svarbu, kaip mokytojai geba atnaujinti savo kompetencijas, kaip stengiasi taikyti inovacijas, technologijas.

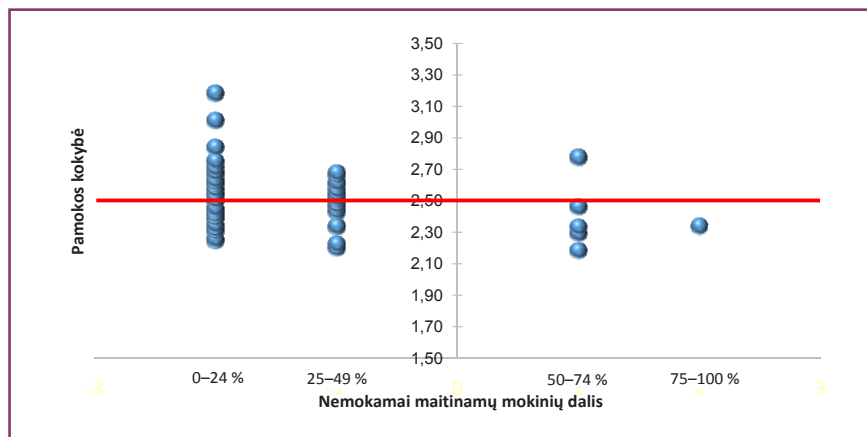
23 pav. Pamokos komponentų įvertinimų vidurkiai pagal pedagogo darbo stažą

Kaip pamokų kokybė priklauso nuo socialinio ekonominio konteksto?

Pamokų kokybės įvertinimai labiau skiriasi mokyklas lyginant pagal socialinį ekonominį kontekstą, t. y. šiuo atveju – kokia dalis mokinių mokykloje yra nemokamai maitinami. Mokyklų, kuriose nemokamai maitinama daugiau nei pusė mokinių, vertinta buvo nedaug, tačiau jose pamokų įvertinimai buvo vidutiniškai žemesni už vidutinį įvertinimą – 2,5 balo (24 pav.). Mokyklose, kuriose nemokamai maitinama iki ketvirtadalio mokinių, pamokų įvertinimų, aukštesnių nei 2,5 balo, buvo du kartus daugiau nei pamokų su žemesniais įverčiais (atitinkamai 61 ir 39 proc.). Mokyklose, kur maitinamų mokinių dalis yra nuo ketvirčio iki pusės, tiek aukštesnių, tiek žemesnių įvertinimų buvo apylygiai (48 ir 52 proc.). Taigi, galima teigti, kad pamokų kokybei, be kitų veiksnių, įtakos neabejotinai turi ir socialinė ekonominė padėtis (šeimos, vietovės).

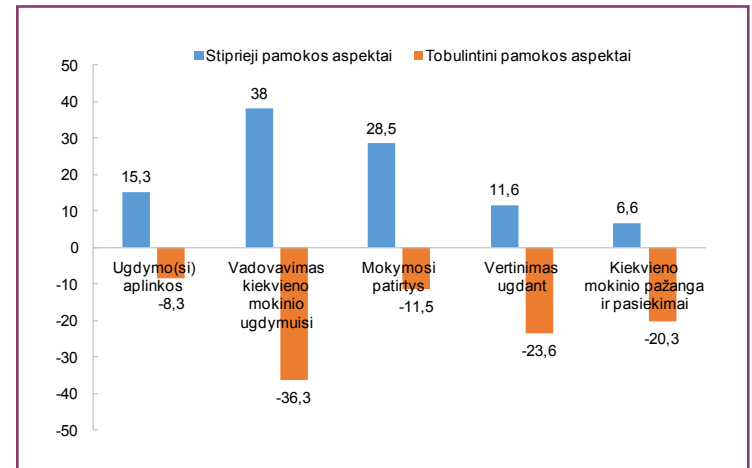
24 pav. Pamokų kokybės įvertinimai pagal socialinį ekonominį kontekstą

Kokie yra stiprieji ir tobulintini pamokų aspektai?

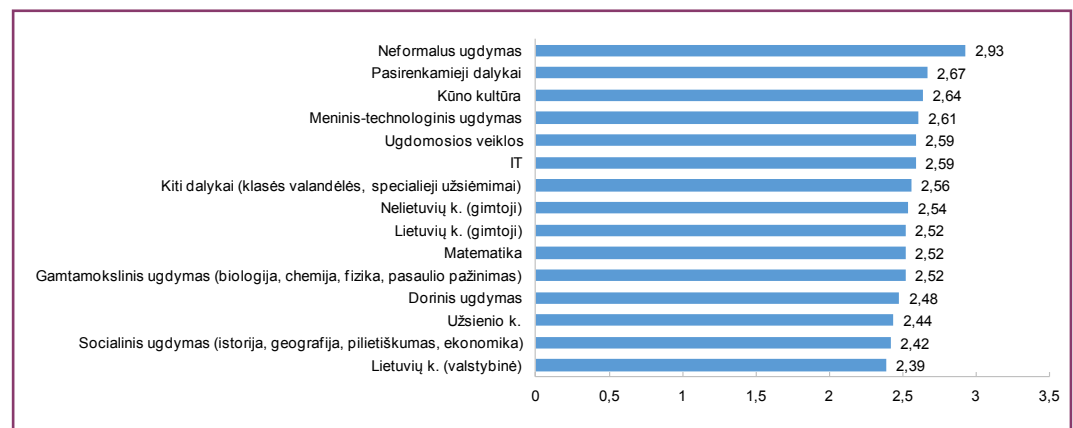
Galutiniai visų stebėtų pamokų rezultatai parodė, kokie pamokų aspektai dažniau buvo įvertinti kaip stiprieji, kokie – kaip tobulintini (25 pav.). Didžiausioje pamokų dalyje stipriuojamą aspektu buvo pažymėtas vadovavimas kiekvieno mokinio mokymuisi, mažiausioje dalyje pamokų – kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai. Dažniausiai tobulinti taip pat buvo pasirinktas vadovavimas mokinio ugdymuisi, o rečiausiai kaip tobulintinas žymėtas ugdymosi aplinkų aspektas. Nors vidutiniškai ugdymosi aplinkos buvo įvertintos aukščiausiai, tačiau stipriuojamą aspektu jos pažymėtos nedidelėje dalyje pamokų. Iš tiesų per pamokas aplinkos įtaka ne taip atsiskleidžia, kaip vadovavimas mokiniui ar mokinio patirčių įvertinimas. Nemažoje dalyje pamokų (kas penktoje) tobulintiniais buvo pažymėti vertinimo ugdant, mokinio pažangos ir pasiekimų aspektai. Į juos turėtų krypti mokytojo dėmesys pamokos metu.

25 pav. Pamokų dalis (proc.) pagal stipriuosius ir tobulintinus pamokos aspektus

Lyginant įvairių dalykų pamokų ir kitų veiklų vertinimus, matyti, kad geriausiai vertinama mokinių neformaliojo ugdymo veikla, o iš pamokų – pasirenkamieji dalykai, kūno kultūros, meninio-technologinio ugdymo, informacinių technologijų pamokos (26 pav.). Neblogai vertinamos ir kitos veiklos. Pagrindinių dalykų pamokos įvertintos prasčiau, o prasčiausiai – lietuvių valstybinės k. pamokos. Nors skirtumai tarp įvertinimų nėra labai dideli, tačiau galima matyti, kur ugdymo procese dar yra spragų. Tam gali padėti mokyklų įsivertinimai ir mokyklų bendruomenių apklaustos.

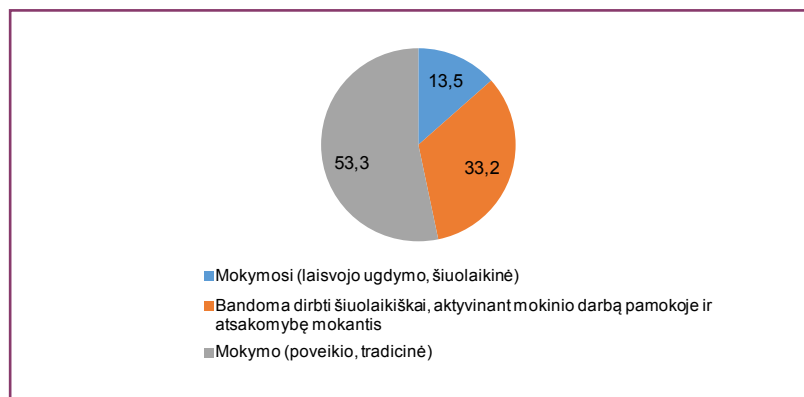
26 pav. Dalykų vertinimų vidurkiai

Kokiomis mokymo paradigmomis mokytojai grindžia savo darbą pamokose?

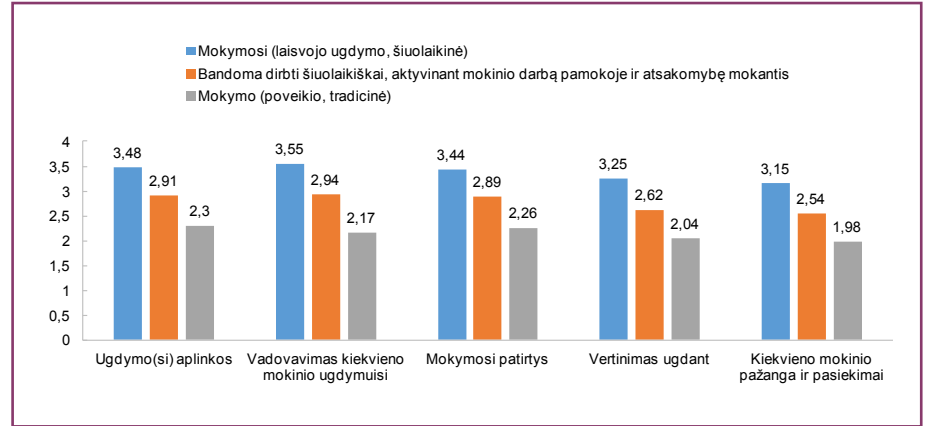
Stebėdami pamokas vertintojai taip pat atkreipė dėmesį ir vertino mokytojų darbo pobūdį, mokymo stilių, sąveiką su mokiniu, kitaip sakant, kokia mokymo paradigma mokytojas vadovaujasi ugdymo procese (27 pav.). Deja, daugiau nei pusėje vertintų pamokų mokytojai vadovavosi **tradicine (poveikio) paradigma**, kai mokymas yra faktų, gebėjimų perteikimo, jų įsiminimo ir atkartojimo procesas, kai mokytojas yra aktyvus veikėjas, o mokinys – pasyvus informacijos priėmėjas, kai mokytojas pamokose dažnai taiko aiškinimą, klausinėjimą, rašymą, teksto skaitymą, mokyklinę paskaitą, demonstravimą, mokytojas pats formuluoja pamokos ir mokymo tikslus. Apie trečdalyje pamokų vertintojai nustatė, kad mokytojai **bando dirbti šiuolaikiškiau**, pripažįsta mokymo ir mokymosi sąveiką, įtraukia mokinius į sprendimų priėmimus, vertina mokinių dalyvavimą mokymo procese, be to, mokytojai, be tradicinių mokymo metodų, dažnai taiko diskusijas, grupinius darbo metodus, projektus, seminarus ir kt. Mokymo būdas, pagrįstas **mokymosi paradigma**, nustatytas septintadalyje pamokų. Jose mokytojai remiasi mokinių patirtimi, aplinka, pirma vieta laikydami mokymąsi. Mokytojas veikia kaip patarėjas, konsultantas. Mokytojas, be tradicinių mokymo metodų, taiko individualaus ir grupinio darbo metodus, projektus, kūrybą, darbą su informacijos šaltiniais. Mokinys tokiose pamokose pats atsakingas už savo mokymąsi, pats kelia tikslus, yra aktyvus mokymo(si) procese.

27 pav. Pamokų dalis (proc.) pagal mokymo paradigmas pamokose

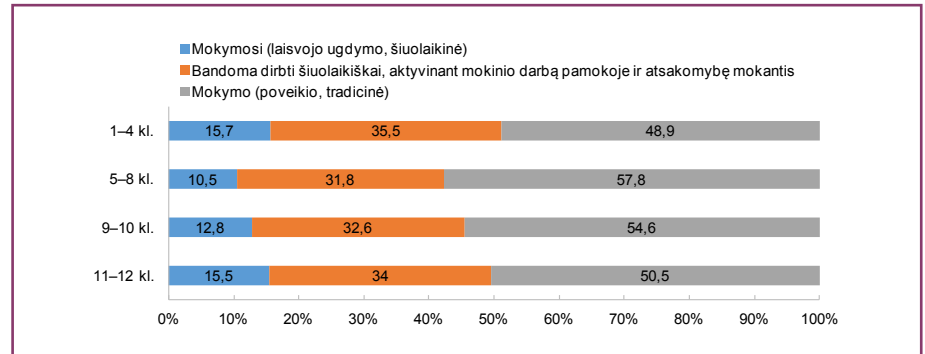
Panagrinėjus pamokos komponentų įvertinimus skirtingomis paradigmomis grindžiamose pamokose, paaiškėjo, kad labai aukštai buvo įvertintos pamokos, kuriose buvo taikoma šiuolaikinė mokymosi paradigma, o tose pamokose, kuriose mokytojai dirbo tradiciniais būdais, pamokų komponentai buvo įvertinti kur kas žemesniu lygiu (28 pav.). Tai įrodo, kad šiuolaikinių mokymo metodų taikymas turi įtakos aukštesnei pamokų kokybei.

28 pav. Pamokų komponentų įvertinimo vidurkiai pagal ugdymo paradigmą

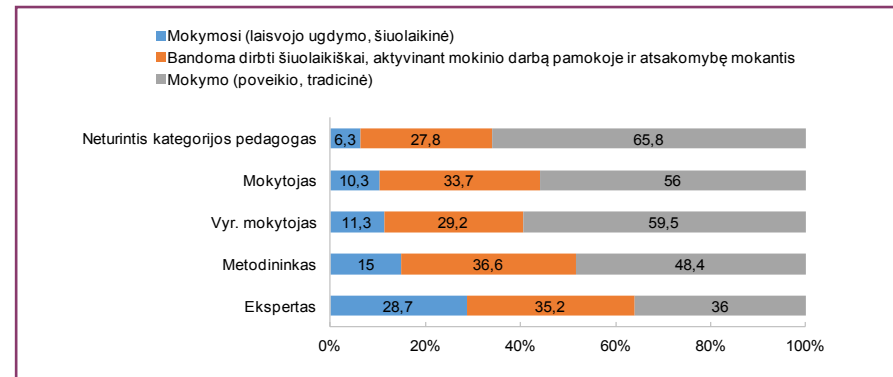
Analizuojant vertinimo rezultatus, įdomu buvo pažiūrėti, ar skiriasi mokymo paradigmos skirtingose klasių grupėse. Nors vidutiniškai beveik pusėje visų klasių pamokų buvo dirbama taikant tradicinius mokymo metodus, pradinėse klasėse ir vidurinio ugdymo klasėse dažniau buvo taikomi šiuolaikiniai mokymo metodai (29 pav.). 5–8 klasėse mokytojai dažniau dirbo tradiciniais metodais.

29 pav. Pamokų dalis (proc.) pagal vyraujančius mokymo metodus pamokoje ir pagal klases

Pamokų stebėjimo rezultatai parodė, kad mokytojai, turintys aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, dažniau dirba šiuolaikiškai, grįsdami savo mokymo stilių ir metodus šiuolaikine mokymosi paradigma (30 pav.). Dauguma mokytojų, neturinčių kategorijos, dirbo tradiciškai, taikydami poveikio paradigmą.

30 pav. Pamokų dalis (proc.) pagal vyraujančius mokymosi metodus pamokoje ir pedagogo kvalifikacinę kategoriją

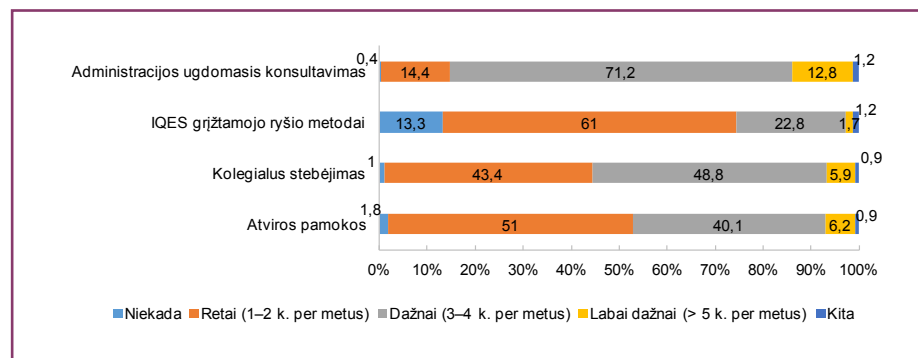
Turint galvoje, kad naujais metodais dirbančių mokytojų pamokos įvertinamos geriau, galima teigti, jog mokytojams būtina tobulinti savo kvalifikaciją ir, be abejonės, pradėti dirbti šiuolaikiškiau siekiant aukštesnės pamokų kokybės.

Kaip mokytojai gauna grįžtamąjį ryšį apie pamokos kokybę?

Mokytojui įsivertinti savo veiklos kokybę padeda grįžtamasis ryšys (atsiliepimas, atsakas, reakcija). Jis naudojamas veiklai tobulinti ir profesiniam augimui. Kaip mokytojui suteikiamas grįžtamasis ryšys apie jo darbo kokybę, atskleidė 2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos duomenys.

Mokyklų įsivertinimo duomenys atskleidžia, kad Lietuvos mokyklos nevienodai taiko grįžtamojo ryšio metodus (31 pav.). Mokykloje dažnai taikomas administracijos ugdomojo konsultavimo metodas (71,2 proc.). Kolegialaus stebėjimo metodą taiko 48,8 proc., atviras pamokas organizuoja 40,1 proc., IQES online sistemos siūlomus grįžtamojo ryšio metodus dažniausiai taiko 22,8 proc. apklaustų mokyklų. Nors administracija ugdomąjį konsultavimą taiko labai dažnai ir didesnėje dalyje (84 proc.) Lietuvos mokyklų, tačiau 14,4 proc. mokyklų šis metodas taikomas retai. IQES online sistemos siūlomi grįžtamojo ryšio metodai retai taikomi 61 proc. mokyklų, 13,3 proc. mokyklų šių metodų apskritai netaiko. Nors vis populiariausias tampa kolegialus pamokų stebėjimas (dažnai taikančios šį metodą nurodo beveik pusė (48,8 proc.) apklausoje dalyvavusių mokyklų), šiek tiek mažesnė dalis (43,4 proc.) mokyklų nurodo retai taikančios šį metodą. 40,1 proc. mokyklų pažymi, kad organizuoja atviras pamokas, tačiau daugiau kaip pusė (51 proc.) mokyklų nurodo tai darančios retai, 1,8 proc. mokyklų niekada neorganizuoja atvirų pamokų.

31 pav. Bendrojo ugdymo mokyklos mokytojui teikiamo grįžtamojo ryšio apie pamokos kokybę būdai ir dažnumas (N = 930) (proc.)

Daugiau kaip pusė (54 proc.) mokyklų, pateikusių 2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos duomenis (N = 930), nurodo taikančios ir kitus metodus, padedančius įsivertinti mokytojo darbo, t. y. vestos pamokos, kokybę ir gauti grįžtamąjį ryšį apie ją. Siekiant atsakyti, kokiais kitais būdais, be jau aptartų, mokytojai gauna grįžtamąjį ryšį apie pamokos kokybę, pasirinkus reprezentatyvią atsitiktinę imtį, atlikta 272 (29,3 proc.) mokyklų pateiktų 2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos anketų atsakymų analizė.

Dažniausiai įvardijami kiti mokytojų taikomi metodai: pokalbiai su mokiniais, jų apklausos žodžiu bei raštu, mokinių įsivertinimas pamokos metu, jų refleksija po pamokos, mokinių savarankiškų, namų darbų analizė. Gana retai minima asmeninė mokytojo refleksija, kaip savo veiklos apmąstymas, mokytojo pedagoginės veiklos savianalizė, filmuotų pamokų aptarimai, mokinių stebėjimas, jų pažangos fiksavimas. Kaip svarbus informacijos šaltinis apie mokytojo darbo kokybę minimi metiniai pokalbiai, pabrėžiama kolegų, rečiau – tėvų nuomonės svarba. Kaip teikiantys svarbią informaciją apie pamokos kokybę minimi mokyklų išorinis vertinimas ir įsivertinimas. Mokyklos mini taikomas savo sukurtas mokytojų veiklos kokybės stebėjimo sistemas, pavyzdžiui:

- „Taikoma „Mini pamokos stebėjimo“ sistema, nestebint pamokos nuo pradžios iki pabaigos, bet pasirenkant arba jos pradžią, arba vidurį, arba pabaigą“;
- „Vykdomas programos „Renkuosi mokyti“ mentorių pamokų stebėjimas ir aptarimas“;
- „Aukščiausią kvalifikacinę kategoriją turintys mokytojai (ekspertai ir metodininkai) stebi ne mažiau kaip 4 kolegų pamokas per metus ir juos konsultuoja.“

Mokytojai apie kolegų taikomus grįžtamojo ryšio metodus sužino kasmetinėse konferencijose, metodinėse dienos, kuriose mokytojai dalijasi patirtimi apie pamokos organizavimą, mokymo metodus, vertinimo ir grįžtamojo ryšio formas, taip pat individualiai konsultuodamiesi su kolegomis. Aktyvesni mokytojai dalyvauja metodikos būrelių, grupių veikloje, patys skleidžia savo vertingą patirtį mokytojo veiklos kokybės klausimais.

Taigi, galima daryti išvadą, kad Lietuvos mokyklose dar nepakankamai drąsiai vykdomas kolegialus pamokų stebėjimas, kuris, iš vienos pusės, reikalauja didelio geranoriškumo, iš kitos – pasitikėjimo ir atviros pamokos. Pakankamai didelio pedagogų susidomėjimo ir aktyvaus naudojimosi vis dar nesulaukia IQES online⁵ sistemos siūlomi grįžtamojo ryšio metodai. Mokyklose faktiškai dar nėra atliekami pedagoginės veiklos tyrimai. Siekiant įgyvendinti Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos pirmąjį tikslą „pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų daugumą sudaro apmąstantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai“, Lietuvos mastu reikėtų skatinti mokytojus plėtoti savo tiriamąją veiklą, atlikti pedagoginės veiklos tyrimus, išmokti matuoti mokymo poveikį, reflektuoti veiklą, skleisti gerą patirtį apie tai, kaip jie įsivertina pamokos kokybę.

APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

2017 m. išorinio vertinimo metu stebėtų pamokų kokybės duomenys parodė, kad geriausiai pamokose buvo įvertinti ugdymosi aplinkų ir mokymosi patirčių aspektai. Prasčiausiai buvo įvertinti mokinio pažanga ir pasiekimai.

Lyginant mokyklas pagal jų vietovę, visų pamokų komponentų vertinimai daugmaž panašūs – miestuose pamokų kokybė įvertinta žemiau nei didmiesčiuose ir miesteliuose / kaimuose. Lyginant mokyklas pagal tipus – pradinėse mokyklose visi pamokų komponentai buvo įvertinti aukščiau nei kito tipo mokyklose. Prasčiausi pamokų vertinimai – pagrindinėse mokyklose. Gimnazijose pamokų vertinimai prastesni nei progimnazijose.

Pamokų kokybė itin priklauso nuo pamokoje dirbančio mokytojo kompetencijų, patirties, kvalifikacinės kategorijos. Lyginant pamokų komponentų įvertinimus paaiškėjo, kad kuo mokytojo kvalifikacinė kategorija aukštesnė, tuo jo pamokos įvertinamos aukštesniu lygiu. Nepriklausomai nuo mokytojo kvalifikacinės kategorijos vidutiniškai mokinio pažanga ir pasiekimai buvo įvertinti žemiausiai.

Pamokų kokybei greta kitų veiksmų įtakos neabejotinai turi ir socialinė ekonominė padėtis (šeimos, vietovės). Mokyklų, kuriose nemokamai maitinama daugiau nei pusė mokinių, pamokų vertinimai buvo vidutiniškai žemesni už vidutinį visų pamokų įvertinimą.

Lyginant įvairių dalykų pamokų ir kitų veiklų vertinimus, geriausiai vertinama mokinių neformaliojo ugdymo veikla ir pasirenkamieji dalykai, kūno kultūros, meninio-technologinio ugdymo, informacinių technologijų pamokos. Pagrindinių dalykų pamokos įvertintos prasčiau, o prasčiausiai – lietuvių valstybinės k. pamokų kokybė.

Pamokų kokybė labai priklauso nuo to, kokiais metodais pamokoje dirba mokytojas. Daugiau nei pusėje vertintų pamokų mokytojai vadovavosi tradicine (poveikio) paradigma. Vertintojai nustatė, kad apie trečdalyje vertintų pamokų mokytojai bandė dirbti šiuolaikiškiau. Mokymo būdas, pagrįstas mokymosi paradigma, nustatytas septintadalyje pamokų. Aukštesniu lygiu buvo įvertintos pamokos, kuriose buvo taikoma šiuolaikinė mokymosi paradigma. Mokytojai, turintys aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, dažniau dirba šiuolaikiškai, grįsdami savo mokymo stilių ir metodus šiuolaikine mokymosi paradigma.

⁵ IQES online tiesiogine interneto sistema 2018 m. naudojosi 94 proc. visų Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų.

II.

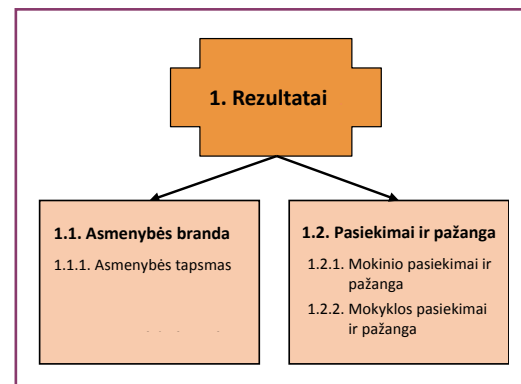
MOKYKLOS VEIKLOS SRIČIŲ VERTINIMAS

1. REZULTATAI

Kas vertinama rezultatų srityje?

Ugdymo rezultatai yra svarbiausias mokyklos veiklos kokybės požymis. Vertinant mokyklos veiklos rezultatus, analizuojami asmenybės brandos (tapsmo) ir mokinio bei mokyklos pasiekimų ir pažangos rodikliai (32 pav.). Apie asmenybės tapumą sprendžiama pagal mokinių savivoką ir savivertę, socialumą ir gebėjimą planuoti savo gyvenimą. Vertinant *mokinio* pasiekimus ir pažangą, atsižvelgiama į tai, kiek jie atitinka mokinio amžių ir individualias galias, ar tobulėjama visose ugdymo srityse, ar pažanga pastovi. Vertinant *mokyklos* pasiekimus ir pažangą – kokie yra apibendrinti jos veiklos rezultatai, ar vykdoma sisteminga jų stebėseną, ar kokybės gerinimo uždaviniai grindžiami turimais duomenimis, kaip vykdoma atskaitomybė mokyklos steigėjui, mokinių tėvams ir vietos bendruomenei.

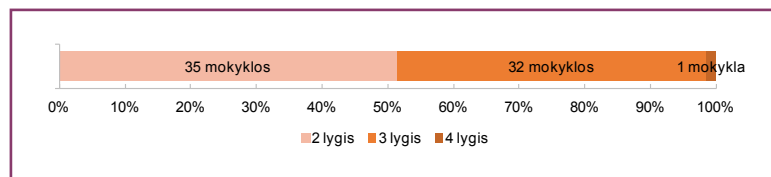
32 pav. Rezultatų srities vertinimo rodikliai

Kaip įvertinti mokyklų rezultatai?

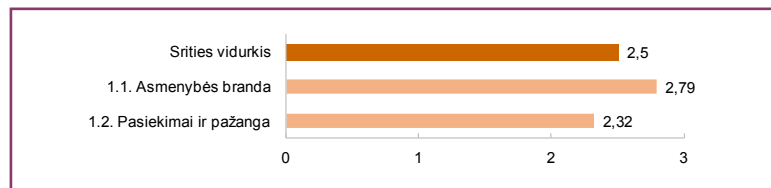
2017 m. išorinio mokyklų vertinimo metu maždaug pusėje vertintų mokyklų rezultatai įvertinti 2 lygiu, t. y. patenkinamai, beveik tiek pat mokyklų – 3 lygiu (gerai) ir vienoje mokykloje – 4 lygiu (labai gerai) (33 pav.). Asmenybės branda (tapsmas) įvertinta geriausiai – šio rodiklio įvertinimų visose mokyklose vidurkis artimas trečio lygio įvertinimui (gerai). Pasiekimų ir pažangos rodikliai įvertinti prasčiau, prasčiausiai – mokinio pasiekimų ir pažangos rodiklis. Jo įvertinimų vidurkis nedaug didesnis už įvertinimą 2 lygiu (patenkinamai) (34 ir 35 pav.).

33 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal rezultatų įvertinimo lygius

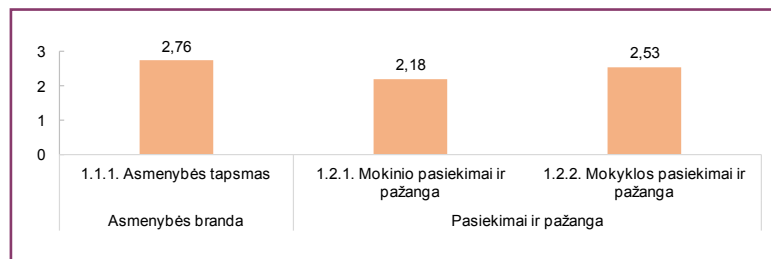

Mokyklų skaičius; išorinio mokyklų vertinimo duomenys

34 pav. Rezultatų srities ir temų įvertinimo vidurkiai

35 pav. Rezultatų srities rodiklių įvertinimo vidurkiai

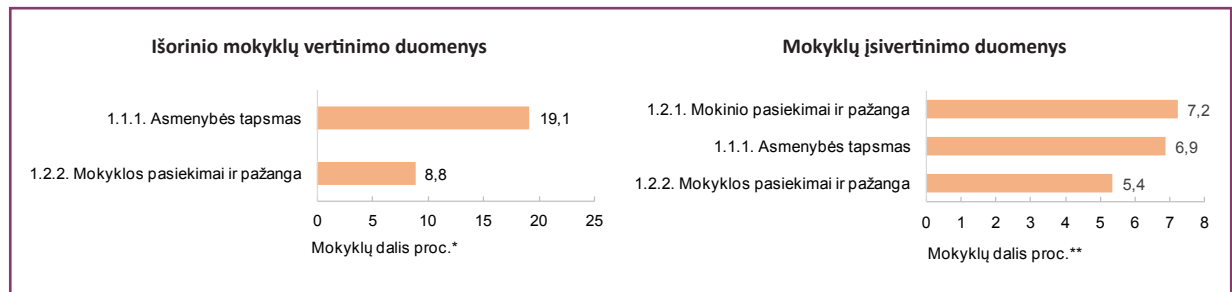

Kokie yra stiprieji rezultatų srities mokyklų veiklos aspektai?

Išorinio mokyklų vertinimo metu stipriesiems mokyklos veiklos aspektams rezultatų srityje dažniausiai buvo priskirtas asmenybės tapšmas. Šis aspektas tarp stipriųjų pateko beveik penktadalyje mokyklų. Mokyklų įsivertinimo duomenimis, asmenybės tapšmą stipriuotu veiklos aspektu laikė 6,9 proc. mokyklų (36 pav.). Daugumoje šių mokyklų itin gerai įvertintas mokinių socialumas, t. y. jų gebėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, konstruktyviai spręsti konfliktus, pagarba kitam asmeniui ir geranoriškumas.

Nors išorinio mokyklų vertinimo metu mokinio pasiekimai ir pažanga įvertinta prasčiausiai ir nebuvo mokyklų, kuriose šis aspektas priskirtas mokyklos veiklos stiprybėms, tačiau pačios mokyklos, įsivertinusios savo veiklą, mokinio pasiekimus ir pažangą savo stiprybe nurodė dažniau nei kitus rezultatų aspektus. Įsivertindamos mokinių pasiekimus ir pažangą, mokyklos geriau vertina pasiekimų asmeniškumą – individualius įvairios mokinių veiklos (projektų, savanorystės, būrelių, konkursų ar kt.) pasiekimus, o pažangos pastovumą ir pasiekimų optimalumą (atitiktį tikslams, keliamiems amžiaus grupei ir individualiam mokiniui) vertina prasčiau.

36 pav. Rezultatų srities stiprieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp dešimties stipriųjų veiklos aspektų, dalis.

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi stipriausiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną stipriųjų veiklos aspektą).

Minėta, kad visa rezultatų sritis labai gerai (4 lygiu) įvertinta tik vienoje mokykloje. Tačiau kai kuriose mokyklose labai gerai įvertinti kai kurie rezultatų srities veiklos aspektai: asmenybės tapšmo arba mokyklos pasiekimų ir pažangos rodikliai. Išorinio vertinimo ataskaitų analizė atskleidžia, kad tokiose mokyklose:

- **aukšta mokinių savimonė, savivertė, gebėjimas konstruktyviai spręsti problemas:** mokiniai „pasitiki savimi ir jaučiasi visaverčiais gimnazijos bendruomenės nariais“, „geba nusakyti savo lūkesčius ir siekius, nurodyti, kurie dalykai, veiklos jiems sekasi geriausiai“; „beveik visi kalbinti mokiniai teigė, kad problemas jie sprendžia tardamiesi su klasės auklėtoju, kartais – su kitais mokyklos pedagoginiais darbuotojais“;
- **pasiekama aukštų kognityvinių-akademinų ir kitų rezultatų:** „apie 70 proc. mokinių pasiekia pagrindinį ir aukštesnį pasiekimų lygius, [...] beveik visų dalykų gimnazijos abiturientų valstybinių brandos egzaminų pasiekimai aukštesni už šalies ir miesto“; „daugumos dalykų [...] abiturientų egzaminų balų vidurkis viršija šalies ir rajono mokyklų vidurkius, [...] lyginant

skirtingų metų gimnazijos mokinių VBE rezultatus stebima jų gerėjimo tendencija“; „mokiniai kiekvienais metais pasiekia aukštų rezultatų respublikiniuose konkursuose, olimpiadose, miesto sporto varžybose“; „pagal prizinių (1–3) vietų skaičių miesto mokinių dalykinėse olimpiadose ir konkursuose progimnazija 2014–2015 m. m. buvo pirma, o 2015–2016 m. m. – antra“; „svarūs laimėjimai, įvairi ir rezultatyvi mokinių veikla [...] skatina mokinių saviraišką, visos mokyklos bendruomenės pasididžiavimą pasiekimais“;

- **siekama savitumo, aktyviai veikiama** vietos bendruomenėje: „mokyklos bendruomenė identifikuoja save kaip išskirtinę, kultūrą puoselėjančią ugdymo įstaigą; gimnazijos mokiniai aktyvūs kuriant aplinkas gimnazijoje, mokykla išpuošta mokinių darbais; [...] labai svarbi mokyklos vieta miesto kultūriniame gyvenime“.

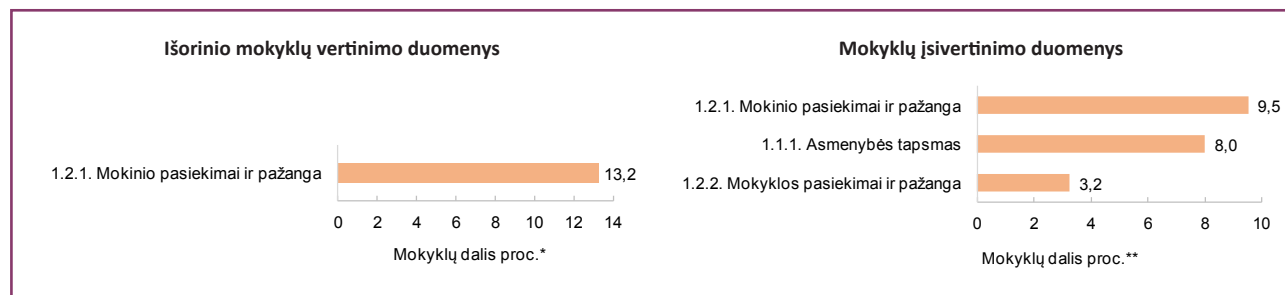
Aukštus mokyklos rezultatus patvirtina ir **tėvų pasitikėjimas mokykla**: „ir mokiniai, ir tėvai teigė, kad yra patenkinti mokinių, kaip asmenybių, ugdymu gimnazijoje“; „dauguma mokinių tėvų, vertindami gimnazijos veiklą, džiaugiasi, kad jų vaikas mokosi šioje mokykloje“.

Kokie yra silpnieji rezultatų srities mokyklų veiklos aspektai ir ką mokyklos tobulina?

Duomenys apie silpnuosius rezultatų srities mokyklų veiklos aspektus patvirtina pastebėjimą, kad daugiau sunkumų mokyklos patiria siekdamas gerų mokinių pasiekimų ir pažangos. Šis aspektas – vienintelis rezultatų srities mokyklos veiklos aspektas, kuris rekomenduotas tobulinti atlikus išorinį vertinimą. Ir mokyklų įsivertinimo duomenimis, jis dažniausiai (beveik dešimtadalyje mokyklų) buvo nurodomas kaip silpnasis veiklos aspektas (37 pav.).

Tobulindamos savo veiklą, mokyklos dažniausiai pažangos siekė toje srityje, kuri vertinama prasčiausiai – gerino mokinių pasiekimus ir pažangą (38 pav.).

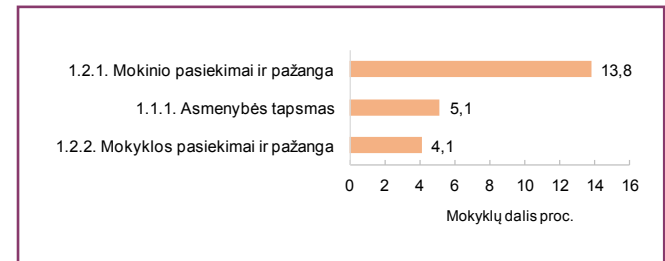
37 pav. Rezultatų srities silpnieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodytas aspektas yra vienas iš penkių tobulintinų veiklos aspektų, dalis.

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi silpnaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną silpnąjį veiklos aspektą).

38 pav. Tobulinami mokyklų veiklos aspektai

Mokyklų pateikti duomenys

Išoriniu mokyklų vertinimu dalyje mokyklų užfiksuoti palyginti **žemi mokyklos, mokinių pasiekimai ir jų prastėjimo tendencijos**: „standartizuotų testų metu nustatyta menka gimnazijos pridėtinė vertė mokinių pasiekimams“; standartizuotų testų rezultatai rodo, „kad daugumos mokinių dalykinių kompetencijų lygis yra žemesnis už jų amžiaus grupei keliamus reikalavimus, nes visų mokomųjų dalykų daugumos užduočių apibendrinti rezultatai yra žemesni negu šalies mokinių rezultatų vidurkis“; „ypač žemas mokinių pažangumas 9–10 klasėse – tik 55,9 proc. mokosi pažangiai“; „10 klasės mokinių PUPP 2015 m. rezultatai buvo labai prasti: lietuvių kalbos patikros „1“, „2“ ar „3“ įvertinimą gavo 21,4 proc. mokinių, matematikos – 85,7 proc. mokinių“; „stebimas mokinių matematikos, skaitymo ir rašymo pasiekimų lygio prastėjimas“.

Be to, išorinis mokyklų vertinimas atskleidžia ir nepakankamas mokyklų pastangas siekti aukštesnių rezultatų, visapusiškai ugdyti mokinius, pavyzdžiui:

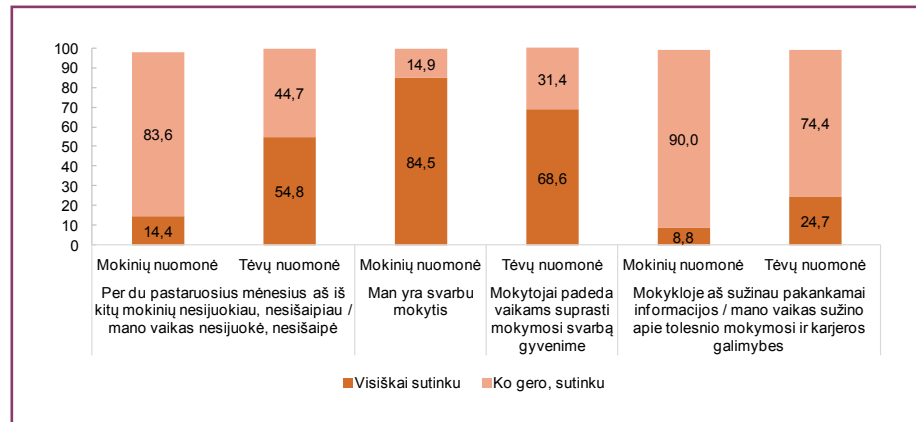
- **nepakankama, neefektyvi individualios mokinių pažangos stebėsena** ir jos rezultatų naudojimas: „vertinimo kriterijai, kuriais remiantis būtų galima matuoti mokinių pasiekimus ir vertinti pažangą, dažniausiai nenumatyti“; mokiniai „nekaupia savo kompetencijų aplankų ir nuosekliai savo pažangos neplanuoja, nestebi“; „mokiniai savo pažangos ir pasiekimų lūkesčių neplanuoja, sau tikslų ir iššūkių nekelia“; „daugeliu atvejų apibendrinant pamoką aptarta veikla, pamokos turinys, emocijos, tačiau iš esmės neaptarta arba aptarta paviršutiniškai mokinių asmeninė pažanga“; „pamokose beveik nestebėta, kaip įgyvendintas mokymosi uždavinys, todėl mokytojai neturėjo galimybių tikslingai planuoti kitos pamokos mokinių ugdymosi pasiekimus ir pažangą“;
- **nepakankamai dėmesio skiriama gyvenimo planavimo gebėjimams ugdyti**: pagrindinės mokyklos „darbuotojai, atsakingi už ugdymą karjerai, mano, kad tai aktualu tik 10-os klasės mokiniams“; teigiama, kad „vyresnių klasių mokiniai informuojami apie individualių konsultacijų galimybę, tačiau tokia galimybė naudojasi pavieniai mokiniai“; „bibliotekoje yra profesinio švietimo kampelis, tačiau jame pateikta informacija nesisteninga, pasenusi“.

Kaip mokiniai ir tėvai vertina rezultatų sritį?

Minėta, kad asmenybės tapsmas (mokinių savivertė, socialumas, gebėjimas planuoti savo gyvenimą) – geriausiai įvertintas rezultatų srities rodiklis; šį aspektą stipriuoju savo veiklos aspektu laikančios mokyklos itin gerai vertina mokinių socialumą. Mokinių ir tėvų apklausa atskleidė, kad beveik visi jie „ko gero“ ar „visiškai“ sutiko su teiginiu, kad pats mokinys nesijuokia ir nesišaipto iš kitų mokinių, tačiau neabejotiną pritarimą („visiškai sutinku“) šiam teiginiui išsakė tik pusė tėvų, o mokinių – dar mažiau (14,4 proc.) (39 pav.).

Daugiau mokinių ir tėvų itin teigiamai vertino kitą asmenybės tapimo aspektą – motyvaciją mokytis. Dauguma (84,5 proc.) mokinių neabejodami teigė, kad jiems svarbu mokytis, ir 68,6 proc. tėvų visiškai sutiko, kad mokymosi svarbą gyvenime vaikams padeda suprasti mokytojai. Tačiau teiginiui, kad mokykloje mokiniai sužino apie tolesnio mokymosi ir karjeros galimybes, visiškai pritarė mažiau apklaustųjų.

39 pav. Mokinių ir tėvų nuomonė apie mokinių pagarbą bendraamžiams ir mokymosi nuostatas*

*Pritariančių nurodytiems teiginiams dalis (proc.)

Apklausos metu buvo galima išreikšti ir nepritarimą („Visiškai nesutinku“ ar „Ko gero, nesutinku“) nurodytiems teiginiams.

APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

2017 m. išorinio mokyklų vertinimo duomenys rodo, kad tik maždaug pusėje mokyklų pasiekti geri rezultatai (labai geri – vienoje), kitose – patenkinami. Įvertinus tokius rezultatų aspektus, kaip asmenybės tapsmas, mokinio pasiekimai ir pažanga ir apibendrinti mokyklos pasiekimai ir pažanga, geriau įvertintas asmenybės tapsmas (mokinių savivertė, socialumas, gebėjimas planuoti savo gyvenimą). O mokinio pasiekimus ir pažangą tiek išorės vertintojai, tiek pačios mokyklos dažniau priskyrė silpniesiems, tobulintiniems aspektams.

Mokykla turėtų padėti kiekvienam mokiniui pasiekti pažangą pagal jo galimybes, tačiau tai kelia sunkumų. Netgi tose mokyklose, kurios mokinio pasiekimus ir pažangą laiko savo stiprybe, dažniau stipriuoju veiklos aspektu laikomas mokinio pasiekimų asmeniškumas, t. y. mokinių laimėjimai konkursuose, pasiekimai būreliuose, savanorystės veikloje ar pan. – rezultatai, kuriuos dažniau pasiekia gabesnieji, aktyvesni mokiniai. O kiekvieno mokinio pažangos pastovumą ir pasiekimų optimalumą kaip mokyklos stiprybę nurodė mažiau mokyklų. Pasiekti aukštesnius rezultatus padėtų veiksmingų mokinių pažangos stebėsenos ir planavimo strategijų taikymas. Duomenys atskleidė, kad jų stokoja.

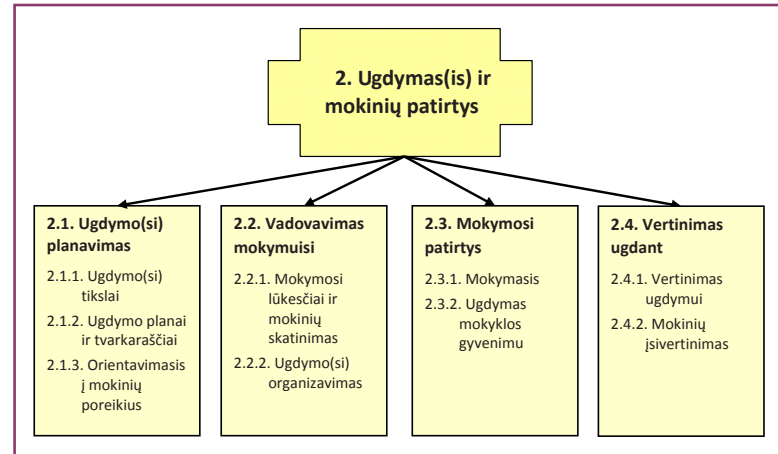

2. UGDYMAS(IS) IR MOKINIŲ PATIRTYS

Kas vertinama ugdymo(si) ir mokinių patirčių srityje?

Mokytojo profesionalumas planuojant, organizuojant ugdymą ir mokinių mokymasis – esminiai veiksniai, lemiantys ugdymo(si) rezultatus. Vertinant ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritį, analizuojami mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, administracijos veiklą atspindintys ugdymo(si) planavimo ir vadovavimo mokymuisi rodikliai, tiriamos mokinių mokymosi patirtys, t. y. gebėjimas ir pastangos mokytis, santykiai su kitais mokiniais ir mokytojais, dalyvavimas įvairiose mokyklos veiklose ir kt. Taip pat analizuojamas vertinimas ugdant – tiek mokytojo atliekamo vertinimo kokybė, tiek mokinių skatinimas ir gebėjimas įsivertinti (40 pav.)

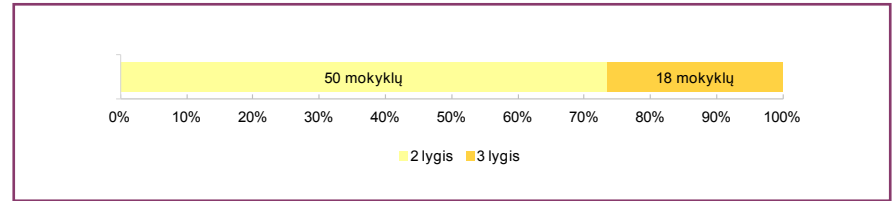
40 pav. Ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities vertinimo rodikliai

Kaip įvertintas ugdymas(is) ir mokinių patirtys?

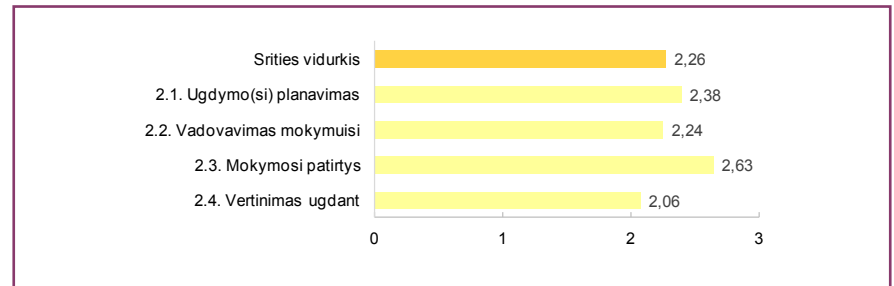
Kaip minėta bendroje išorinio mokyklų vertinimo rezultatų apžvalgoje (žr. I sk.), ugdymas(is) ir mokinių patirtys – išorinio mokyklų vertinimo metu prasčiausiai įvertinta mokyklų veiklos sritis. Daugumoje mokyklų (50-yje iš 68 įvertintų, arba 73,5 proc.) ugdymas(is) ir mokinių patirtys įvertinta 2 lygiu, t. y. patenkinamai (41 pav.). Vidutiniškai žemiausiais balais įvertintas vertinimas ugdant – tiek mokytojo veikla (vertinimas ugdymui), tiek mokinių įsivertinimas (42 ir 43 pav.). Iš visų ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities rodiklių aukščiausiai įvertintas ugdymas mokyklos gyvenimu, t. y. santykiai ir mokinių savijauta, mokinių dalyvavimas mokyklos gyvenimo bendrakūroje, mokyklos veiklų įvairovė (projektai, akcijos, išvykos ir kt.) ir darbinga tvarka.

41 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal ugdymo(si) ir mokinių patirčių įvertinimo lygius

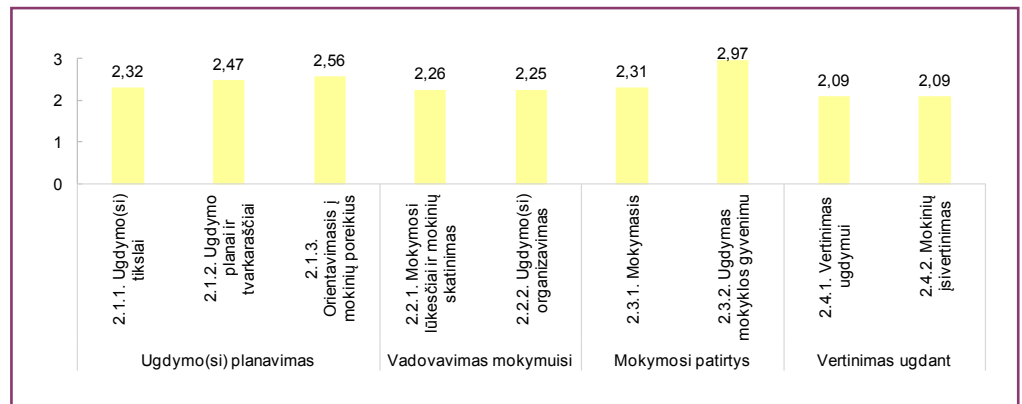

Išorinio mokyklų vertinimo duomenys

42 pav. Ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities ir temų įvertinimo vidurkiai

43 pav. Ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities rodiklių įvertinimo vidurkiai

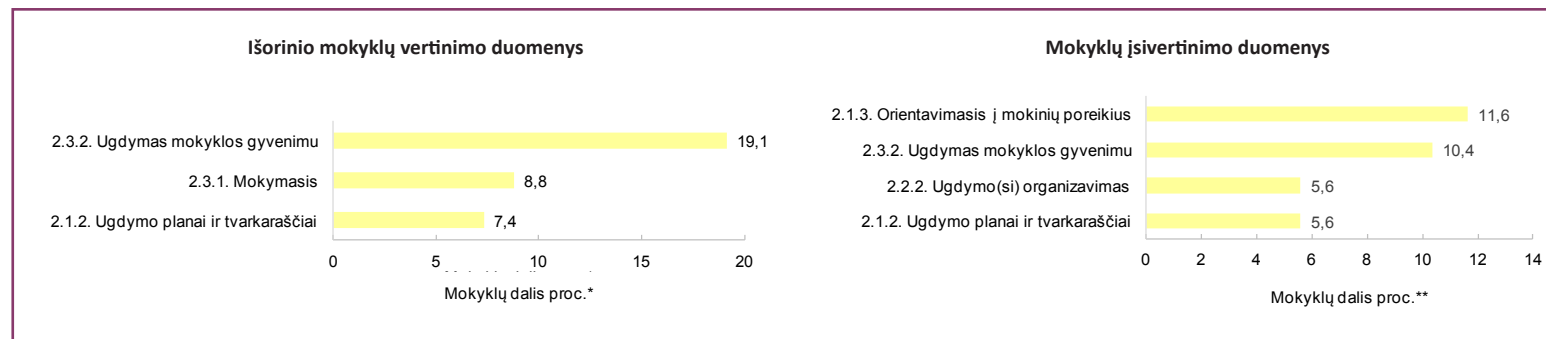
Kokie yra stiprieji ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritys mokyklų veiklos aspektai?

Ir išorinio mokyklų vertinimo, ir jų įsivertinimo duomenimis, vienas iš dažniausiai nustatytų stipriųjų veiklos aspektų – ugdymas mokyklos gyvenimu (44 pav.). Pačios mokyklos kaip savo veiklos stiprybę dažniau išskyrė šiuos ugdymo mokyklos gyvenimu aspektus: pagarba, pasitikėjimu, geranoriškumu grindžiamus mokinių tarpusavio, mokinių ir mokytojų, mokytojų tarpusavio santykius (tai veiklos stiprybe nurodė 5,6 proc. mokyklų) ir mokykloje vykstančius įvairius įdomius būrelius ir kitas veiklas (4,7 proc.).

Dažniausiai mokyklų nurodytas stiprus veiklos aspektas – orientavimasis į mokinių poreikius: mokinių ugdymosi poreikių pažinimas sistemingai juos analizuojant, tinkama ir laiku teikiama pagalba mokiniams, patiriantiems ugdymosi, psichologinių ar socialinių sunkumų, tinkamai ugdomi kiekvieno mokinio gabumai ir talentai. Pagalbos mokiniui teikimą kaip savo veiklos stiprybę nurodė 8,4 proc. mokyklų, mokinio poreikių pažinimą – 3,7 proc., gabumų ir talentų ugdymą – 0,9 proc.

Išorinio mokyklų vertinimo ir įsivertinimo metu palyginti dažnai mokyklos veiklos stiprybe pripažinti ugdymo planai ir tvarkaraščiai: veiklų planavimas atsižvelgiant į ugdymo tikslus, įvairių veiklų dermė, tvarkaraščių patogumas mokiniams ir pan. Kiti dažnesni stiprieji mokyklos veiklos aspektai – mokinių mokymasis (išorinio vertinimo duomenimis) ir ugdymo(si) organizavimas (įsivertinimo duomenimis).

44 pav. Ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritys stiprieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp dešimties stipriųjų veiklos aspektų, dalis.

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi stipriaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną stipriųjų veiklos aspektą).

Nors nebuvo nė vienos mokyklos, kurioje išorinio vertinimo metu visa ugdymosi ir mokinių patirčių sritis būtų įvertinta labai gerai (4 lygiu), bet buvo mokyklų, kuriose labai gerai įvertinti kai kurie šios srities rodikliai: ugdymo planai ir tvarkaraščiai, orientavimasis į mokinių poreikius, ugdymas mokyklos gyvenimu ar mokinių įsivertinimas. Mokyklų išorinio vertinimo metu užfiksuota tokių labai gerai įvertintų mokyklų veiklos pavyzdžių:

- **veikla planuojama ir organizuojama atsižvelgiant į mokinių poreikius:** „išskirtinai plati pasirenkamųjų dalykų ir modulių pasiūla III–IV klasėse; itin daug dėmesio skiriama gabių mokinių, kurie mokomi diferencijuotose dalykų grupėse, ugdymui“; „mokiniam, turintiems mokymosi sunkumų, pedagogai organizuoja individualias ir grupines konsultacijas žinių spragoms pašalinti, [...] mokymosi pagalbą teikia ir patys mokiniai“; „gimnazija turi visus pagalbos mokiniui specialistus: socialinį pedagogą, specialųjį pedagogą, psichologą ir profesijos patarėją“;
- **įvairiai, savitai organizuojamas ugdymo procesas:** „ugdymas gimnazijoje organizuojamas visą darbo dieną, neformaliojo švietimo programos, siekiant mokinių humanistinės kultūros ugdymo, integruojamos į bendrojo ugdymo dalykus“; „mokytojai sėkmingai taiko įvairių dalykų integraciją“; „mokykloje itin stipri projektinė veikla; pokalbių metu tėvai, mokiniai ir mokytojai akcentavo renginių kokybę ir intelektualumą“;
- **paveikus ugdymas mokyklos gyvenimu.** Vienose mokyklose **itin geras mokyklos mikroklimatas:** „pamokose geri mokytojų ir mokinių tarpusavio santykiai atliko svarbų vaidmenį ugdant mokinių socialinius ir emocinius gebėjimus, formuojant mokinių požiūrį į mokymąsi ir gyvenimą mokykloje bei priklausymą jai“; „pamokose dominavo labai geri ir geri mokinių bei mokytojų tarpusavio santykiai, aiškūs tvarką ir drausmę palaikantys reikalavimai, pagarba ir darbingas mikroklimatas“. Kitur **puikiai organizuota mokinių savivalda:** „gimnazijoje itin veiksminga mokinių savivalda. Mokiniai dirba 5 komitetuose: renginių organizavimo, socialinių iniciatyvų, gimnazijos jaukumo, diskotekų organizavimo ir viešųjų ryšių. Aktyvūs mokiniai inicijuoja renginius [...] ir dalyvauja sprendžiant ugdymo klausimus. Savivaldos atstovai dalyvauja Lietuvos moksleivių sąjungos organizuojamuose renginiuose. Gimnazija įvairiais lygmenimis palaiko mokinių savivaldą.“

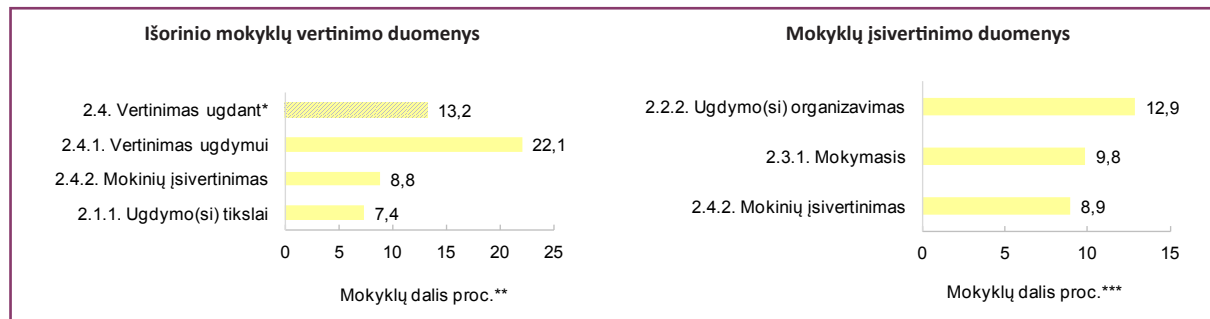
Kokie yra silpnieji ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities mokyklų veiklos aspektai ir ką mokyklos tobulina?

Dažniausi silpnieji (tobulintini) mokyklos veiklos aspektai ugdymo(si) ir mokinių patirčių srityje – mokinių pasiekimų vertinimo aspektai. Išorinio mokyklų vertinimo duomenimis, penktadalyje mokyklų reikėtų tobulinti vertinimą ugdymui (mokytojo veiklą), beveik dešimtadalyje – mokinių įsivertinimą, o dar 13,2 proc. mokyklų – visą vertinimo sritį. Pačių mokyklų vertinimu, iš aptariamų aspektų silpniausias yra mokinių įsivertinimas, jis yra vienas iš dažniausiai pačių mokyklų nurodytų silpnųjų veiklos aspektų (45 pav.).

Kitos dažniausiai minimos veiklos sritys, kur mokyklos patiria sunkumų, yra šios: išorinio mokyklų vertinimo duomenimis, – ugdymo(si) tikslai, t. y. pamokos, užduoties tikslų pagrįstumas atsižvelgiant į individualius mokinio ugdymo(si), mokyklos, šalies švietimo tikslus; mokyklų įsivertinimo duomenimis, – ugdymo(si) organizavimas ir mokinių mokymasis, ypač ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas (pastarąjį aspektą kaip savo silpnąbę nurodė dešimtadalis mokyklų). Minėta, kad išorinio mokyklų vertinimo metu mokinių mokymasis dažniau nei dauguma srities rodiklių priskirtas stipriesiems mokyklos veiklos aspektams.

Tobulinti mokyklos dažniausiai pasirenka tuos pačius veiklos aspektus, kuriuos laiko silpniausiais – ugdymo(si) organizavimą, mokymąsi ir mokinių įsivertinimą (46 pav.).

45 pav. Ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities silpnieji veiklos aspektai

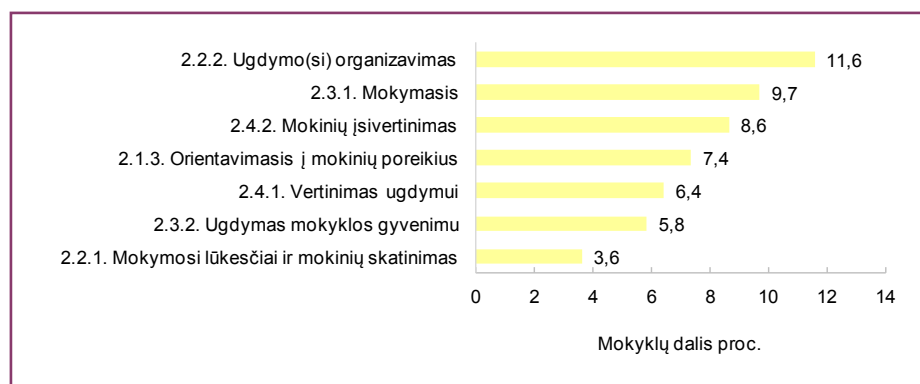

* Šiose mokyklose kaip tobulintinas veiklos aspektas nustatyti ne atskiri rodikliai, o jų grupė (tema).

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp penkių tobulintinų veiklos aspektų, dalis.

*** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi silpnaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną silpnąjį veiklos aspektą).

46 pav. Tobulinami mokyklų veiklos aspektai

Mokyklų pateikti duomenys

Mokyklų, kuriose visi ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities rodikliai įvertinti patenkinamai (2 lygiu), išorinio vertinimo ataskaitų analizė atskleidžia, kokių sunkumų kyla mokykloms šioje veiklos srityje. Dažnai buvo fiksuoti šie sunkumai:

- **prastas ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas:** „pasirinkdami mokymo metodus ir užduotis pamokose, mokytojai mažai atsižvelgė į skirtingus mokinių poreikius. 83,3 proc. stebėtų pamokų visi mokiniai klasėje atliko tas pačias užduotis, naudojo tas pačias mokymo(si) priemones, nors pusėje šių pamokų vertintojai įžvelgė aiškų diferencijavimo poreikį“; „gabūs mokiniai pastebimi įvairiuose progimnazijos renginiuose, tačiau stebėtose pamokose atsižvelgiant į mokinių gabumus ugdymas(is) retai diferencijuotas ar individualizuotas“; „progimnazijoje numatytos atskirų dalykų konsultacijos mokinių pasiekimų skirtumams mažinti ar gabumams plėtoti, tačiau išorinio vertinimo metu dalyje jų vaikai nedalyvavo“; „pamokose diferencijavimas ir individualizavimas ne tik specialiųjų poreikių turinčių, bet ir kitų mokinių atžvilgiu buvo fragmentiškas ir tik pavieniais atvejais orientuotas į kiekvieno mokinio individualias mokymosi galimybes, motyvaciją“;
- **nepakankamai skatinamas aktyvus mokinių mokymasis, bendradarbiavimas:** „daugiau nei pusėje (51,5 proc.) stebėtų pamokų buvo fiksuotas vienakryptis, mokinių smalsumo, entuziazmo ir mokymosi džiaugsmo, kartu ir asmenybės augimo neskatinantis informacijos perteikimas iš mokytojo mokiniui“; „mokiniam trūko savarankiškumo atliekant užduotis, jie vykdė mokytojų nurodymus, turima mokinių patirtis buvo menkai taikyta, fragmentiškai išryškintos sąsajos tarp to, ką mokiniai žino ir ko nežino, mokėjimui mokytis sudarytos minimalios sąlygos, mokytojai mažai skatino mokinių pagalbą vienas kitam“; „mokytojai bandė organizuoti darbą grupėse, porose, tačiau toks mokymasis buvo tik iš dalies veiksmingas, nes mokiniai neturėjo darbo komandoje įgūdžių, [...] komandinio darbo veikla neregamentuojama, neįvedami aktyvaus mokymosi metodai, neaiškus vaidmenų pasiskirstymas komandoje“;
- **neveiksmingas vertinimas ir mokinių įsivertinimas pamokoje:** „tik dalis mokytojų stebėtose pamokose skelbė pamatuojamą uždavinį, taikė aiškius vertinimo kriterijus, kaupė vertinimo informaciją, padedančią analizuoti ugdymo veiksmingumą ir aptarti su mokiniais daromą pažangą bei mokymosi sunkumus“; „vertinimo būdai ir kriterijai dažnai nesutapo su pamokos uždaviniu“; vertinimo kriterijai neaptariami su mokiniais, „neaišku, ko iš mokinių tikimasi, koks turi būti gerai atliktas darbas“; „vertinimas buvo nesistemiškas, trūko įvairovės, [...] surinkta informacija per mažai naudota numatant tolesnę veiklą“; „šiai veiklai skirta nepakankamai laiko ir dėmesio“; „tik mažoje dalyje (15,1 proc.) pamokų mokytojai organizavo mokinių įsivertinimą, ir tai buvo daryta spontaniškai, iš anksto neaptarus įsivertinimo kriterijų, nepasirinkus tinkamų įsivertinimo būdų“; mokinių įsivertinimas „nesietas su pamokos pradžioje pateiktu mokymo(si) uždaviniu.“

Kaip mokiniai ir tėvai vertina ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritį?

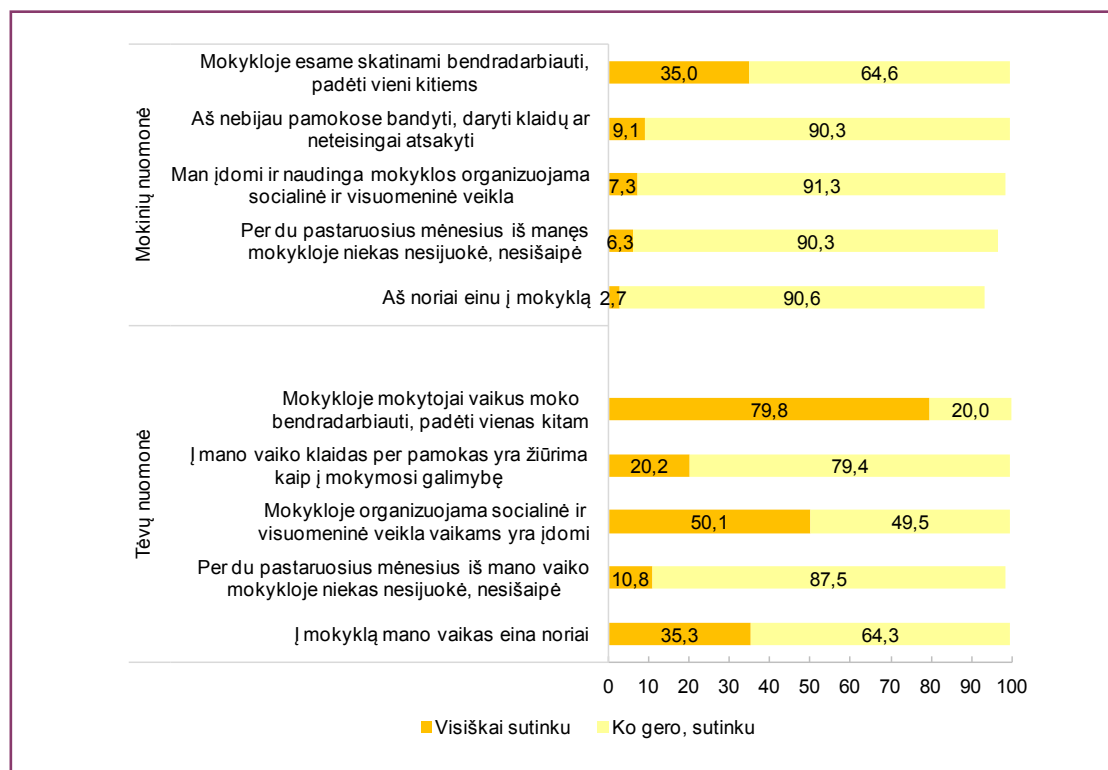
Mokiniai ir jų tėvai teigiamai vertina mokymosi atmosferą ir mokinių savijautą mokykloje: dauguma jų (96–100 proc.) visiškai sutinka ar, ko gero, sutinka su teiginiais, kad mokiniai noriai eina į mokyklą, mokykloje jie skatinami bendradarbiauti, padėti vieni kitiems, pamokose nebijo klysti ir kt. Šiems teiginiams nepritarė („visiškai nesutinku“, „ko gero, nesutinku“) ne daugiau kaip keli procentai mokinių ir tėvų, daugiausia apklaustųjų (6,7 proc. mokinių) nepritarė teiginiui, kad noriai eina į mokyklą (47 pav.).

Nors teiginiais apie gerą mokymosi atmosferą ir mokinių savijautą pritaria dauguma mokinių ir tėvų, neabejotinai su jais sutinkančių yra gerokai mažiau, ypač mokinių. Daugiausiai (35 proc.) mokinių visiškai sutinka, kad mokykloje jie skatinami bendradarbiauti ir

padėti vieni kitiems, tačiau tik 6,3 proc. mokinių neabejodami teigia, kad mokykloje iš jų nesišaipoma, nesijuokiamą, ir tik 2,7 proc. mokinių tikrai noriai eina į mokyklą. Tėvai mokymosi atmosferą ir mokinių savijautą mokykloje vertina geriau.

Labai svarbus ugdymo proceso aspektas, turintis įtakos kiekvieno mokinio pažangai, – gebėjimas individualizuoti ugdymą. Mokinių ir tėvų nuomonė apie tai, kiek dėmesio mokykloje skiriama kiekvienam mokiniui, atskleidė, kad šioje srityje mokyklos patiria sunkumų. Teiginiams, kad mokykloje atsižvelgiama į vaiko savitumą, padedama pažinti savo gabumus, drauge su mokytoju keliami individualūs mokymosi tikslai, yra galimybių užduotis pasirinkti pagal savo gebėjimus, visiškai pritarė 2–13 proc. mokinių ir 8–39 proc. tėvų (48 pav.). Palyginti su beveik visuotiniu pritarimu („visiškai sutinku“, „ko gero, sutinku“) įvairiems anksčiau minėtiems apklausos teiginiams, pritariančiųjų teiginiams apie kiekvienam mokiniui skiriamą dėmesį buvo mažiau, mažiausiai mokinių ir tėvų pritarė teiginiui, kad mokiniai gali pasirinkti įvairaus sunkumo užduotis.

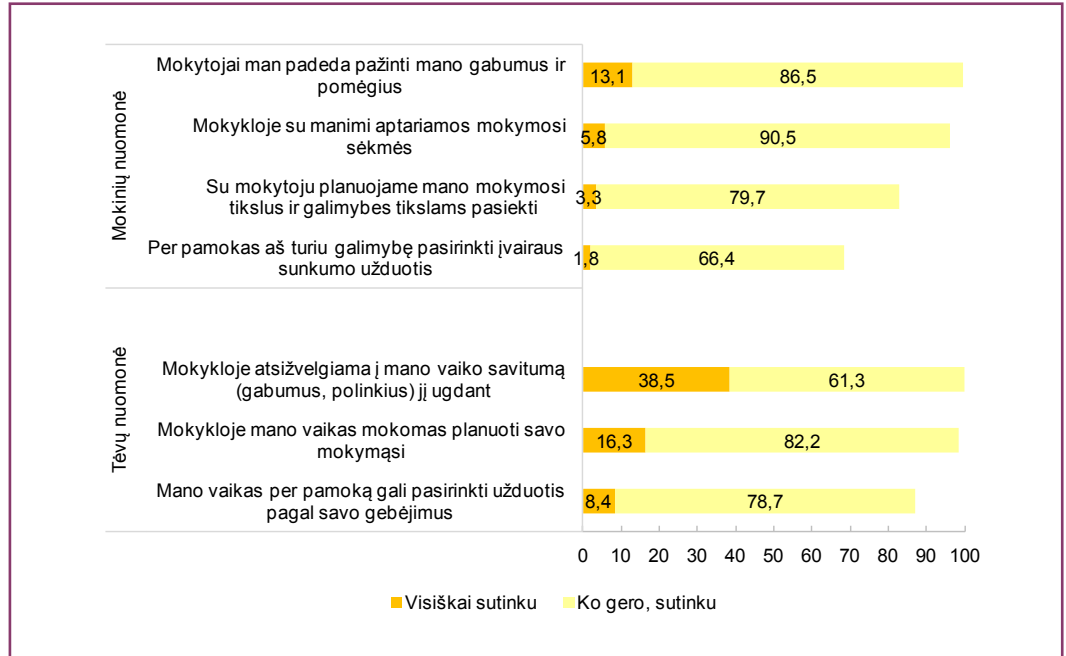
47 pav. Mokinių ir tėvų nuomonė apie mokymosi atmosferą ir mokinių savijautą mokykloje*

*Pritariančių nurodytiems teiginiams dalis (proc.)

Apklausos metu buvo galima išreikšti ir nepritarimą („Visiškai nesutinku“ ar „Ko gero, nesutinku“) nurodytiems teiginiams.

48 pav. Mokinių ir tėvų nuomonė apie tai, kiek dėmesio skiriama kiekvienam mokiniui*

*Pritariančių nurodytiems teiginiams dalis (proc.)

Apklaustos metu buvo galima išreikšti ir nepritarimą („Visiškai nesutinku“ ar „Ko gero, nesutinku“) nurodytiems teiginiams.

APIBENDRINIMAS IR IŠVADOS

2017 m. išorinio vertinimo metu beveik trijuose ketvirtadaliuose mokyklų ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritis įvertinta patenkinamai ir tik ketvirtadalyje – gerai. Iš visų vertinamų mokyklos veiklos sričių ši sritis įvertinta prasčiausiai. Nepakankamai gera ugdymo ir ugdymosi kokybė trukdo mokiniams ir mokykloms pasiekti aukštesnius rezultatus.

Veiklos, kurias labiausiai reikėtų tobulinti, – tai pamokoje mokytojo nuolatos atliekamas mokinių mokymosi, pažangos ir pasiekimų vertinimas ir mokinių skatinimas ir mokymas įsivertinti save; pamokos planavimas keliant tikslus, pagrįstus individualaus mokinio, mokyklos, šalies švietimo tikslais; ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas. Taigi svarbiausias mokykloms kylantis iššūkis ir sąlyga geresniems rezultatams pasiekti – gebėjimas bendromis mokinio ir mokytojo pastangomis siekti kiekvieno mokinio pažangos pagal jo galimybes.

Daugiau nei dešimtadalis mokyklų orientavimąsi į mokinių poreikius (mokinio poreikių pažinimą, gabumų ir talentų ugdymą, pagalbos mokiniui teikimą) nurodė kaip stiprųjį savo veiklos aspektą. Šioms ir kitoms mokykloms, kurioms pavyksta pasiekti aukštą ugdymo(si) proceso kokybę, vertėtų dalytis savo patirtimi su kitomis mokyklomis ir taip dar labiau prisidėti prie regiono, šalies švietimo pažangos.

Ir išorės vertintojai, ir pačios mokyklos palyginti gerai vertina ugdymą mokyklos gyvenimu, t. y. mokyklos bendruomenės narių tarpusavio santykius, aktyvų dalyvavimą mokyklos gyvenime, veiklų įvairovę ir kt. Tai rodo, kad mokykloms yra svarbi ir jose įgyvendinama *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015) įtvirtinta nuostata, jog gerų ugdymo(si) rezultatų turi būti siekiama turiningomis, įsimenančiomis, prasmingomis ir maloniomis gyvenimo mokykloje patirtimis.

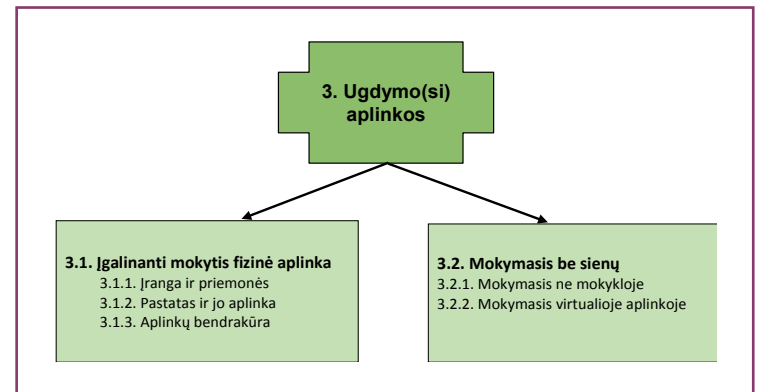

3. UGDYMO(SI) APLINKOS

Kas vertinama ugdymo(si) aplinkų srityje?

Vertinant ugdymo(si) aplinkų sritį, pabrėžiamas aplinkų kūrimo ir ugdymo ryšys bei ugdymo proceso dalyvių įtraukimas į erdvių bendrakūrą. Vertinamos ir fizinės, ir virtualios mokymosi aplinkos. Vertinant, ar fizinė aplinka yra įgalinanti mokytis, atsižvelgiama į įrangos ir priemonių įvairovę bei šiuolaikiškumą, pastato ir jo aplinkos estetiškumą ir ergonomiškumą, o aplinkų bendrakūroje vertinama, kiek įtraukiami mokiniai į mokyklos erdvių kūrimą, kaip patalpos dekoruojamos mokinių darbais. Vertinant mokymąsi ne mokykloje („mokymąsi be sienų“), fiksuojama, kaip mokyklos teritorija naudojama ugdymui, ar vykdomos edukacinės išvykos; taip pat vertinama, kaip vyksta mokymasis virtualioje aplinkoje: atsižvelgiama į IKT tikslingą naudojimą ir mokymo priemonių įvairiapusiškumą (49 pav.).

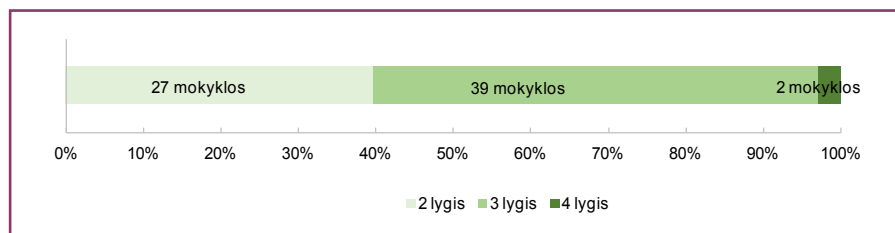
49 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities vertinimo rodikliai

Kaip įvertintos mokyklų ugdymo(si) aplinkos?

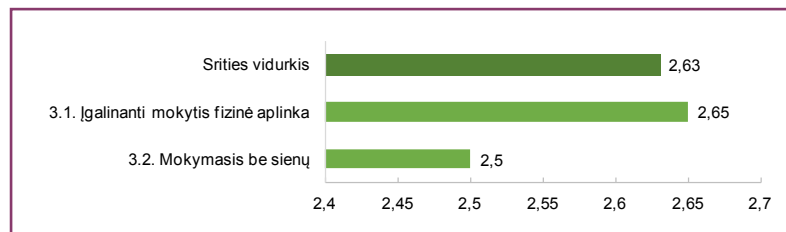
Daugiau nei trečdalyje, arba 39,7 proc., mokyklų ugdymo(si) aplinkos įvertintos 2 lygiu (patenkinamai), daugiau nei pusėje – 57,4 proc. mokyklų – įvertintos 3 lygiu (gerai) ir tik 2 mokyklose (2,9 proc.) įvertintos aukščiausiu, t. y. 4 lygiu (labai gerai) (50 pav.). Ugdymo(si) aplinkų srityje aukščiausiai įvertinta įgalinanti mokytiis fizinė aplinka, ypač aplinkų bendrakūra; „mokymasis be sienų“ vertintas prasčiau, ypač mokymasis virtualioje aplinkoje (51 ir 52 pav.).

50 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal ugdymo(si) aplinkų įvertinimo lygius

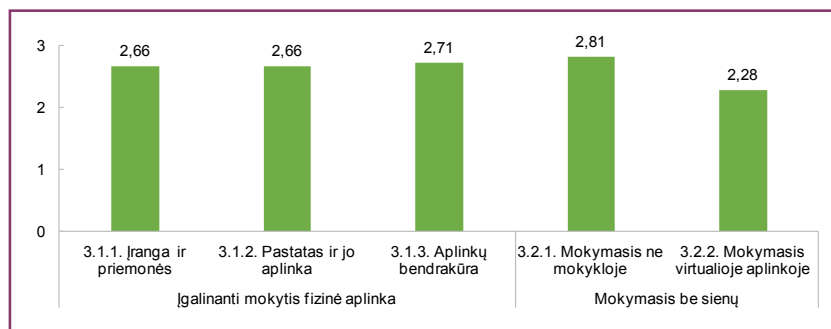

Mokyklų skaičius; išorinio mokyklų vertinimo duomenys

51 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities ir temų įvertinimo vidurkiai

52 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities rodiklių įvertinimo vidurkiai

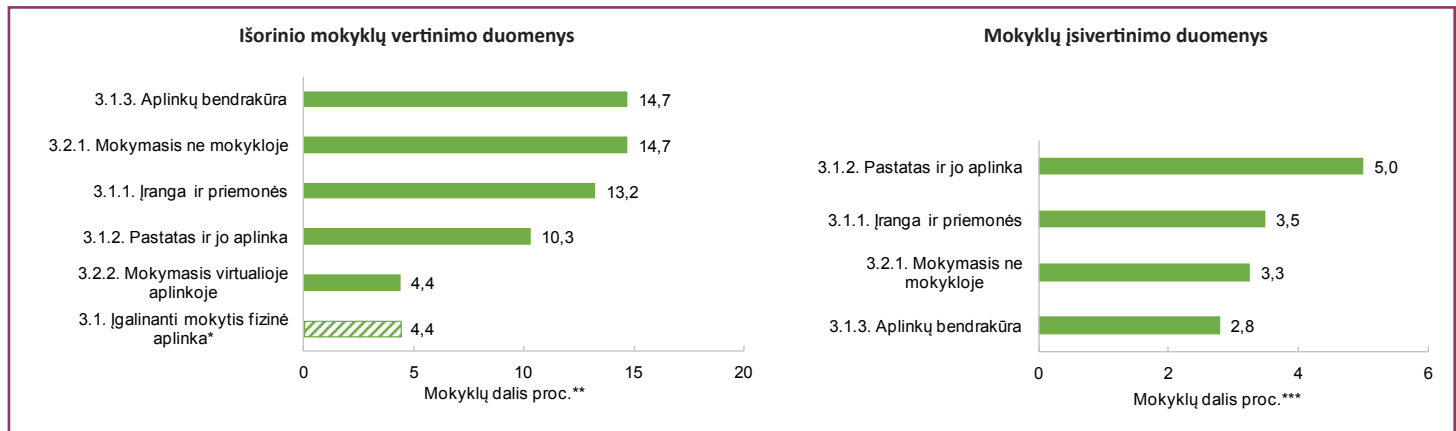

Kokie stiprieji ugdymo(si) aplinkų srities veiklos aspektai?

Išorinio vertinimo duomenimis, dažniausiai nustatyti stiprieji veiklos aspektai – **aplinkų bendrakūra, mokymasis ne mokykloje, įranga ir priemonės, pastatas ir jo aplinka**. Tik mokymosi virtualioje aplinkoje rodiklis vos 4,4 proc. mokyklų yra stiprusis veiklos aspektas. Taip pat 4,4 proc. vertintų mokyklų kaip stipri nurodyta visa tema – įgalinanti mokytiis fizinė aplinka (53 pav.). Pačios mokyklos įsivertindamos savo veiklos stiprybę dažniau nurodo kitus, ne ugdymo(si) aplinkų srities veiklos aspektus. Tik 5 proc. įsivertinimo duomenis pateikusių mokyklų kaip stiprųjį veiklos aspektą nurodė vieną iš ugdymo(si) aplinkų srities rodiklių – pastatą ir jo aplinką, kiti rodikliai kaip stiprieji nurodomi dar rečiau (53 pav.).

Mokyklų įsivertinimo duomenys *pagal raktinį žodį* rodo, kad tik **estetiškumas** (pastato ir jo aplinkos aspektas) pateko tarp dešimties stipriausių aspektų – jį nurodė 3,7 proc. mokyklų. Kiti stipresni ugdymo(si) aplinkų aspektai pagal raktinį žodį – edukacinės išvykos (mokymasis ne mokykloje) ir mokinių įtraukimas (aplinkų bendrakūra) (54 pav.).

53 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities stiprieji veiklos aspektai

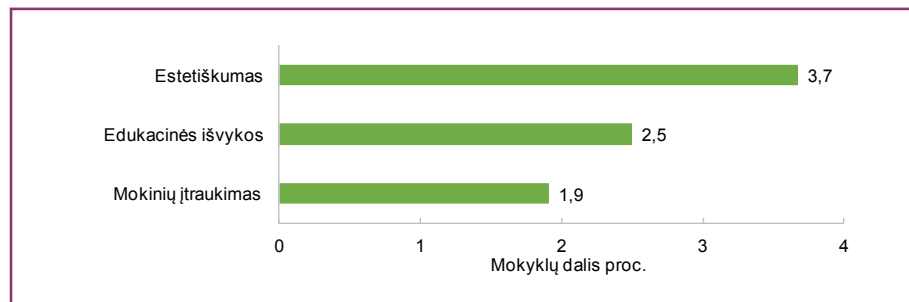

* Šiose mokyklose kaip stiprusis veiklos aspektas nustatyti ne atskiri rodikliai, o jų grupė (tema).

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp dešimties stipriųjų veiklos aspektų, dalis.

*** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi stipriausiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną stiprųjį veiklos aspektą).

54 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities stiprieji veiklos aspektai pagal raktinį žodį

Mokyklų, kuriose ugdymo(si) aplinkų srities rodikliai įvertinti aukščiausiu, 4 lygiu, išorinio vertinimo ataskaitose užfiksuoti tokie patvirtinantys pavyzdžiai:

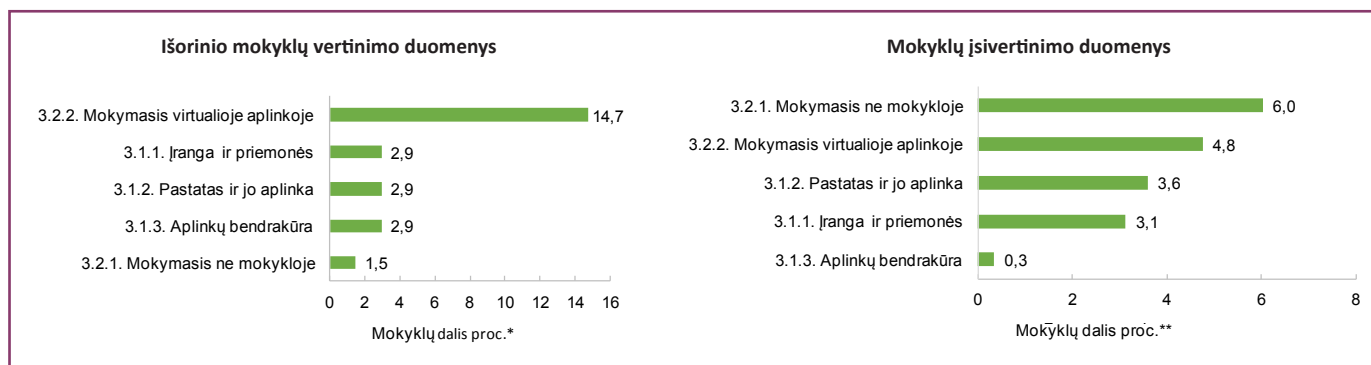
- Štai vienoje mokykloje **įgalinanti fizinė aplinka**: „įrengtos trys užsienio kalbų laboratorijos, N-computing klasė, 3D klasė; pamokose naudotos išmaniosios lentos, multimedija, garso aparatūra, mobilieji telefonai, mokytojų ir mokinių sukurti darbai, papildomos užduotys. [...] Beveik visas klases puošia kūrybiniai mokinių darbai“; „visuose mokomuosiuose kabinetuose yra multimedijos įranga ir kompiuteris su neribota prieiga prie interneto ryšio, 4 kabinetuose yra interaktyviosios lentos, yra planšetinių kompiuterių klasė. Mokyklos erdvės puošiamos mokinių darbais, vitrinomis su mokinių darbais ir laimėjimais; yra didelė įvairių augalų oranžerija.“
- Rodiklis **įranga ir priemonės** įvertintos aukščiausiu lygiu mokykloje, kur „sukurta elektroninė asmeninės pažangos stebėseną. Klasės vadovai kiekvieną mėnesį su mokiniais vertina mokinių pažangą, aptaria, ar reikalinga pagalba [...]. Mokiniai pildo Mokinio asmeninės pažangos aprašą (MAP), kuriame fiksuoja visų mokomųjų dalykų pažymių vidurkius, įsivertina nuostatas, gebėjimus ir pastangas, du kartus per metus rašo mokymosi pažangos ir asmenybės raidos vykdymo refleksiją.“
- Stiprią **mokymosi ne mokykloje** veiklą iliustruoja tai, kad „mokytojai analizuoja, aptaria mokinių mokymosi už mokyklos ribų poveikį, ilgalaikiuose klasių vadovų planuose numato pamokas kitose edukacinėse erdvėse, išsikelia tikslus ir uždavinius ir juos įgyvendina. Mokytojai domisi ugdymo ne mokykloje – gamtoje, kultūros įstaigose, įmonėse, valdžios institucijose – galimybėmis ir tam tikslingai panaudoja [...] aplinkas.“
- Apibūdinant mokyklos 4 lygiu įvertintą **mokymąsi virtualioje aplinkoje**, minima, kad pamokos vedamos N-computing klasėje, 3D klasėje, „Robotel“ laboratorijose. Skaitmeninis turinys ir technologijos mokiniams suteikia galimybių patraukliau ir įvairiapusiškiau mokytis, optimaliau siekti ugdymo(si) tikslų.

Kurie mokyklų ugdymo(si) aplinkų srities veiklos aspektai dar yra silpni?

Išorinio mokyklų vertinimo metu vertinama, kurie mokyklos veiklos aspektai yra silpnesni, todėl rekomenduojama juos tobulinti. Įsivertinimo metu mokyklos vertina, kurie jų veiklos aspektai yra silpnieji ir juos norėtų patobulinti. Išorės vertintojų ir mokyklų požiūriai kiek skiriasi: išoriniu vertinimu nustatyta, kad 14,7 proc. mokyklų turėtų tobulinti mokymąsi virtualioje aplinkoje; mažiausiai, 1,5 proc. mokyklų, vertintojai siūlo tobulinti mokymąsi ne mokykloje. Tačiau 6 proc. įsivertinusių mokyklų silpnuoju aspektu laiko mokymąsi ne mokykloje, dar mažiau – 4,8 proc. – mokymąsi virtualioje aplinkoje. Kiti aplinkų srities aspektai dar mažesnėje dalyje įsivertinusių mokyklų laikomi silpnaisiais (55 pav.).

Mokyklų įsivertinimo duomenimis *pagal raktinį žodį*, **įvairiapusiškumas** (mokymosi virtualioje aplinkoje rodiklis) pateko tarp dešimties silpniausiai įsivertintų veiklos aspektų (nurodė 2,6 proc. mokyklų). Edukacinės išvykos pateko tiek prie stipriųjų, tiek prie silpnųjų veiklos aspektų (56 pav.).

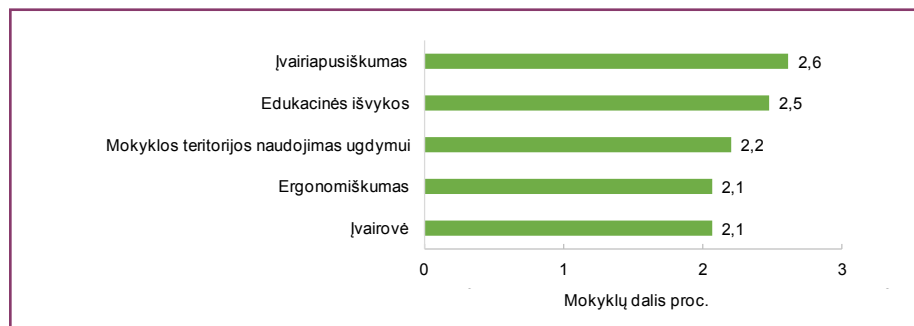
55 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities silpnieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp penkių tobulintinų veiklos aspektų, dalis.

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi silpnaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną silpnąjį veiklos aspektą).

56 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities silpnieji veiklos aspektai pagal raktinį žodį

Mokyklų išorinio vertinimo ataskaitų analizė rodo, kad mokyklose, kur ugdymo(si) aplinkos – neišskirtinės (vertintos „patenkinamai“ – 2 lygiu), nurodomi įvairūs **mokymo priemonių ir jų įvairovės trūkumai**. Pavyzdžiui, vienos mokyklos vertinime minima, kad „tik dalyje (42,2 proc.) stebėtų pamokų mokytojai, be tradicinių mokymo priemonių, tokių kaip vadovėlis ir pratybų sąsiuvinis, naudojo ir kitus informacijos šaltinius. Priemonių įvairovė pasižymėjo tik pavienės stebėtos pamokos“; „mokyklos turimos mokymo priemonės atitinka šiuolaikinius ugdymo reikalavimus, tačiau nesisteningai ir tik dalyje (42,4 proc.) pamokų tinkamai naudojamos ugdymo(si) tikslams siekti. Mokyklos pedagogų teigimu, kai kurių priemonių (pvz., mokomųjų plakatų, sporto inventoriaus) trūksta.“ Kitoje mokykloje „dauguma vadovėlių yra seni (ypač chemijos), istorijos ir biologijos vadovėliai neatitinka pratybų turinio, 7 klasės 2 mokiniams tenka vienas lietuvių literatūros vadovėlis“; „5 klasėje dirbama su senais lietuvių kalbos vadovėliais, neatitinkančiais atnaujintų lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo programų.“

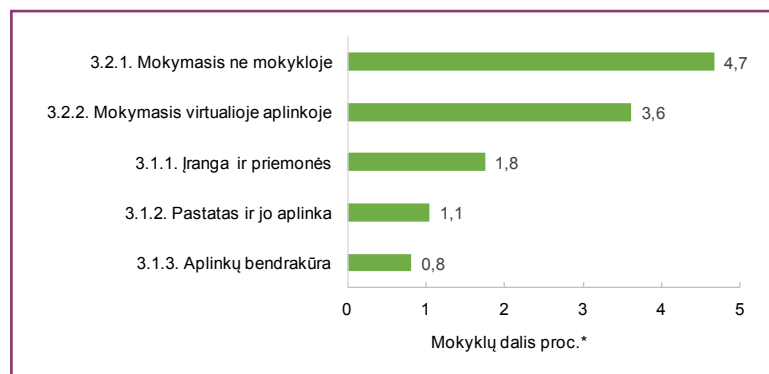
Kiti, dažniau minėti, – **informacinių komunikacinių technologijų** trūkumai, pavyzdžiui: „mokykla turi daugialypės terpės projektorių, vaizdo ir garso aparatūros, kompiuterių, tačiau vertinimo savaitę IKT prasmingai naudotos tik 18,1 proc. stebėtų pamokų. Mokinių teigimu, mokyklai būtini nauji kompiuteriai, nes turimi yra seni ir nebeužtikrina mokymosi efektyvumo.“ Kitoje mokykloje „tik dalyje pamokų (23 proc.) naudota multimedija, pavienėse (3,2 proc.) – interaktyvi lenta“. Dar kitoje „mokytojai IKT pamokose naudoja nepakankamai, nesudaro galimybių šiomis priemonėmis naudotis mokiniams“.

Aptariant **estetiškumą**, nurodoma, kad „mokyklos interjeras neišskirtinis“, „didesnės dalies mokomųjų kabinetų sienos neišnaudojamos mokinių darbams eksponuoti, jaukumui ir gerai nuotakai klasėse kurti“, „mokykla neturi sporto salės“. Kitoje mokykloje „mokyklos bendruomenės atstovai akcentavo, kad mokyklai trūksta naujesnių baldų, poilsio erdvių koridoriuose nusidėvėjusi grindų danga, prastas apšvietimas. Ypač seni suolai, spintos, nusidėvėjęs linoleumas muzikos ir dailės kabinetuose“.

Kokie ugdymo(si) aplinkų srities aspektai tobulinami?

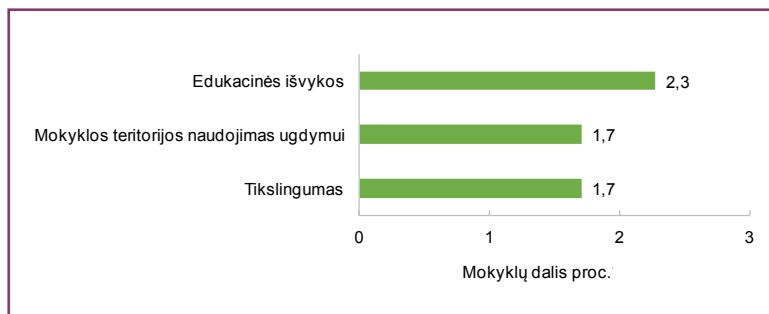
Išorinio vertinimo ekspertai, vertindami mokyklas, rekomendavo tobulinti mokymąsi virtualioje aplinkoje. 4,8 proc. įsivertinusių mokyklų mokymąsi virtualioje aplinkoje taip pat laikė silpnuoju aspektu ir 3,6 proc. įsivertinusių mokyklų pasirinko jį tobulinti, tačiau daugiau įsivertinusių mokyklų – 4,7 proc. – rinkosi tobulinti mokymąsi ne mokykloje (57 pav.), tiksliau – edukacines išvykas (2,3 proc. mokyklų), 1,7 proc. – mokyklos teritorijos pritaikymą ugdymui (pavyzdžiui, „klasių lauke“, įvairių mokyklos aplinkų naudojimą mokymuisi). Iš tobulinančių mokymąsi virtualioje aplinkoje renkasi tobulinti tikslingą virtualių aplinkų ir mokymosi terpių pasirinkimą (58 pav.).

57 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities tobulinami veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai pasirinkti tobulinti, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną tobulintiną aspektą).

58 pav. Ugdymo(si) aplinkų srities tobulinami veiklos aspektai pagal raktinį žodį

APIBENDRINIMAS

Išorinio vertinimo duomenimis, daugiau nei pusėje mokyklų ugdymo(si) aplinkos ir jose atliekama veikla yra gera. Mokykloms gerai sekasi kurti aplinkas kartu su mokiniais, dekoruoti jas mokinių darbais, organizuoti mokymąsi ne mokykloje, pasirūpinti įranga ir priemonėmis, jaukiu mokyklos interjeru, funkcionaliomis erdvėmis. Tačiau įsivertinusios mokyklos nurodo kitų sričių aspektus kaip stipriuosius. Ta nedidelė dalis mokyklų (5 proc.), kurios laiko ugdymo(si) aplinkų sritį stipria, teigė, kad joms gerai sekasi kurti pastatų interjerą, jaukumą, įvairių paskirčių erdves, ergonomišką mokymosi aplinką, daliai mokyklų gerai sekasi ir organizuoti edukacines išvykas.

Silpnoji ugdymo(si) aplinkų srityje veikla – mokymasis virtualioje aplinkoje: labai nedaugelyje mokyklų išorinio vertinimo ekspertai išskyrė mokymąsi virtualioje aplinkoje kaip stiprųjį veiklos aspektą ir 14,7 proc. mokyklų rekomendavo tai tobulinti. 4,8 proc. įsivertinusių mokyklų mokymąsi virtualioje aplinkoje taip pat laikė silpnuoju aspektu ir 3,6 proc. įsivertinusių mokyklų pasirinko jį tobulinti, tačiau daugiau įsivertinusių mokyklų – 4,7 proc. – rinkosi tobulinti mokymąsi ne mokykloje. Tikėtina, kad mokytojų nuostatos dėl informacinių technologijų naudojimo, mokymo virtualiose aplinkose skiriasi nuo švietimo politikos lūkesčių, kad mokytojai ims dirbti įvairesniais metodais, įvairesnėse ugdymo aplinkose; tai gali būti susiję ir su mokytojų kvalifikacijos stoka organizuoti mokymą(si) virtualioje aplinkoje, ir informacinių technologijų, įrangos stoka mokyklose.

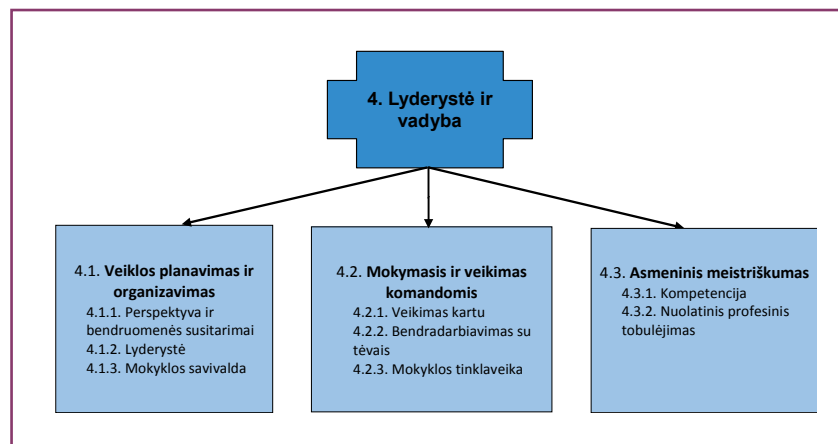

4. LYDERYSTĖ IR VADYBA

Kas vertinama lyderystės ir vadybos srityje?

Šiuolaikinės mokyklos vadybai labai svarbus padalijamos lyderystės ir organizacijos mokymosi derinys – nes tik susitelkusi ir nuolat besimokanti mokykla geba laiku atsinaujinti ir gerinti savo darbą. Lyderystės srities vertinimas apima tris rodiklių grupes: veiklos planavimas ir organizavimas; mokymasis ir veikimas komandomis; asmeninis meistriškumas. Vertinant, kaip mokykla vykdo veiklos planavimą ir organizavimą, atsižvelgiama į mokyklos vizijos bendrumą ir veiklos kryptingumą, planų realumą, optimalų išteklių pasiskirstymą, sprendimų pagrįstumą ir tobulinimo kultūrą. Vertinant lyderystės aspektą, analizuojama, ar lyderyste dalijamasi, ar lyderių veikla telkia bendruomenę pokyčiams, inovacijoms ugdymo srityje. Mokyklos savivaldos srityje vertinamas jos skaidrumas, atvirumas, sprendimų pagrįstumas ir veiksmingumas. Mokymosi ir veikimo kartu srityje vertinamas veikimas kartu – bendradarbiavimo kultūra mokyklos bendruomenėje, kolegialus mokymasis; vertinamas bendravimas su tėvais: ar tėvų informavimo ir švietimo sistema atitinka tėvų poreikius, mokyklos specifiką, vertinamas tėvų į(si)traukimas; mokyklos tinklaveika (mokyklos atvirumas pasauliui, tinklaveikos nauda ir sąnaudos). Vertinant asmeninio meistriškumo sritį, analizuojama mokytojų kompetencija, kurioje svarbu pozityvus profesionalumas; vertinama, ar mokytojai siekia nuolatinio profesinio tobulėjimo, ar keliama aukšti lūkesčiai (reiklumas sau), ar numatomas asmeninio meistriškumo augimas ir jo atkakliai siekiama, ar naudojamos įvairiomis galimybėmis (59 pav.).

59 pav. Lyderystės ir vadybos srities vertinimo rodikliai

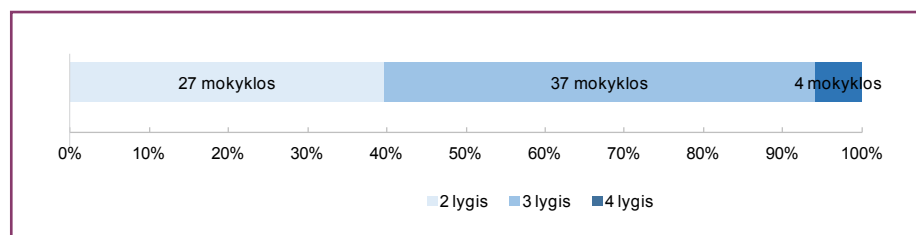

Kaip įvertinta mokyklų lyderystė ir vadyba?

Iš 2017 m. vertintų 68 mokyklų daugiau nei trečdalyje, 39,7 proc., lyderystės ir vadybos sritis įvertinta 2 lygiu (patenkinamai), daugiau nei pusėje, 54,4 proc., – 3 lygiu (gerai) ir 4 mokyklos (5,9 proc.) įvertintos 4 lygiu (labai gerai) (60 pav.). Stipriausi lyderystės ir vadybos srities aspektai – tai mokymasis ir veikimas komandomis, kiek silpniau įvertinta veiklos planavimas ir organizavimas, silpniausiai tarp stiprių srities aspektų įvertintas asmeninis meistriškumas (vidurkis 2,43) (61 pav.).

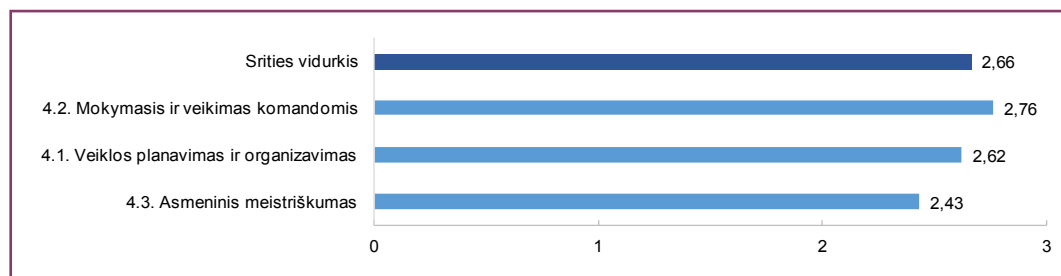
Analizuojant detaliau matyti, kad temos veiklos planavimas ir organizavimas faktiškai visi rodikliai įvertinti panašiai (vidurkiai 2,56; 2,65; 2,66). Mokymosi ir veikimo komandomis temoje išsiskiria mokyklos tinklaveika kaip geriausiai įvertintas rodiklis visoje lyderystės ir vadybos srityje (vidurkis 3,28), o štai asmeninio meistriškumo temos abu rodikliai – kompetencija ir nuolatinis profesinis tobulėjimas – įvertinti santykinai silpniau, atitinkamai vidurkiai 2,44 ir 2,49 (62 pav.).

60 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal lyderystės ir vadybos įvertinimo lygius

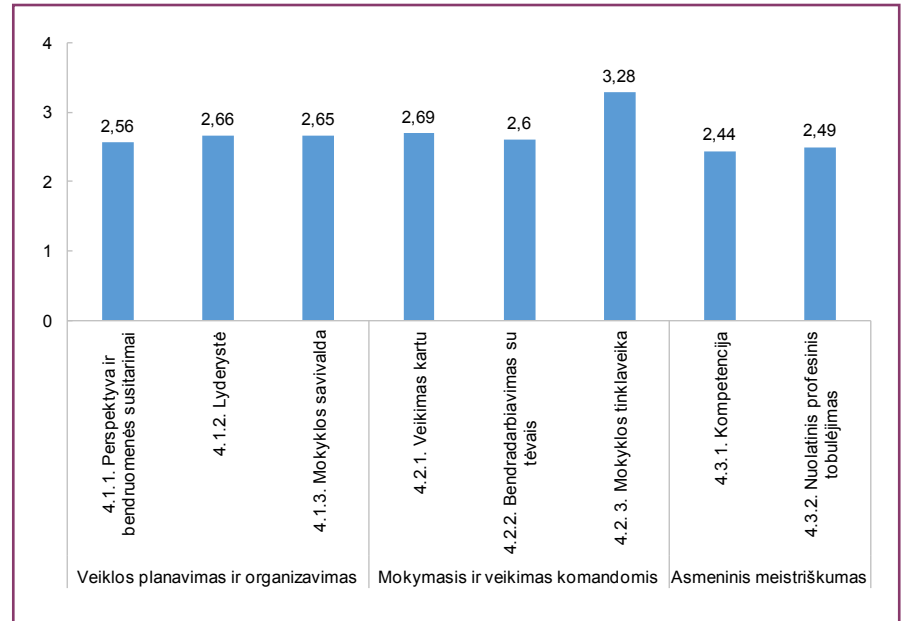

Mokyklų skaičius; išorinio mokyklų vertinimo duomenys

61 pav. Lyderystės ir vadybos srities ir temų įvertinimo vidurkiai

62 pav. Lyderystės ir vadybos srities rodiklių įvertinimo vidurkiai

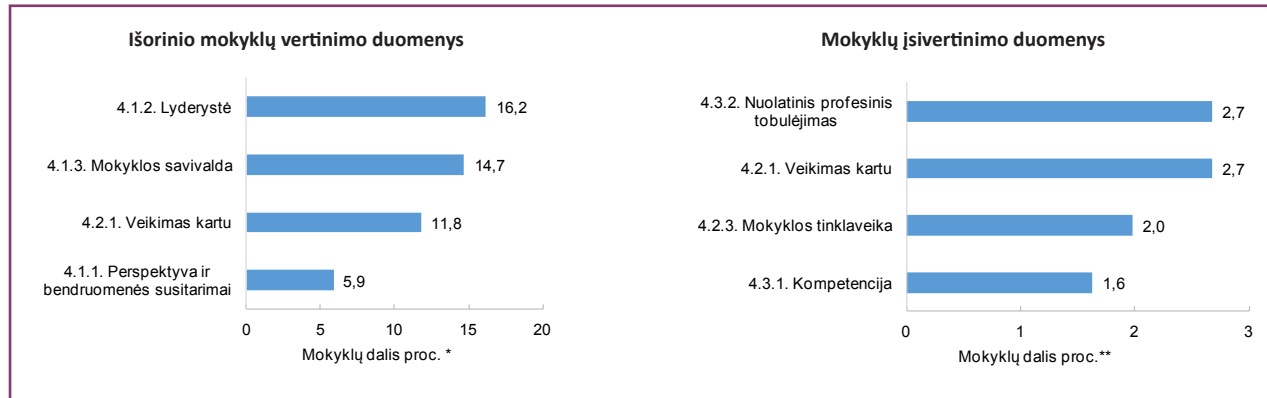

Kokie stiprieji lyderystės ir vadybos srities veiklos aspektai?

Išorinio mokyklų vertinimo duomenimis, veiklos planavimo ir organizavimo temoje **stipriausi** yra **lyderystės** (16,2 proc. mokyklų) ir **mokyklos savivaldos** (14,7 proc. mokyklų) aspektai; perspektyva ir bendruomenės susitarimai laikomi stipriu aspektu vos 5,9 proc. mokyklų. Mokymosi ir veikimo komandomis temoje stipresnis tik vienas aspektas – **veikimas kartu** (11,8 proc. mokyklų); o asmeninio meistriškumo temoje neišskirtas nė vienas stiprusis veiklos aspektas (63 pav.). Tačiau mokyklos, įsivertindamos, kai reikia išskirti tik vieną stiprųjį veiklos aspektą, lyderystės ir vadybos veiklos aspektus itin retai vertina kaip stipriuosius: vos keli procentai (nuo 0,6 iki 2,7) įsivertinimo duomenis pateikusių mokyklų nurodo lyderystės ir vadybos srities rodiklius kaip stipriuosius: daugiausiai, po 2,7 proc., nurodė nuolatinį profesinį tobulėjimą ir veikimą kartu (69 pav.).

Nė vienas lyderystės ir vadybos srities veiklos aspektas mokyklų įsivertinimo duomenyse *pagal raktinį žodį* nepatenka tarp dešimties stipriausių aspektų. Tik 2,2 proc. mokyklų nurodė atvirumą – mokyklų tinklaveikos aspektą – kaip stiprųjį, 1,9 proc. nurodė pozityvų profesionalumą, kuris reiškia, kad mokytojai mėgsta mokytojo darbą, išmano savo sritį, mokomuosius dalykus, domisi ir seka naujoves bei 1,8 proc. – bendradarbiavimo kultūrą – veikimo kartu aspektą, kuris reiškia, kad mokyklos personalas laiko save viena komanda, siekiančia bendrų tikslų, solidaria bendruomene, pagrįsta geranoriškais santykiais ir kolegialia pagalba (64 pav.).

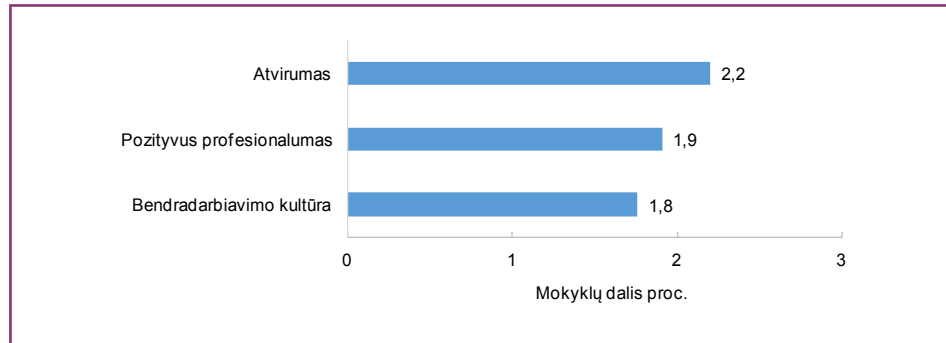
63 pav. Lyderystės ir vadybos srities stiprieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai patenka tarp dešimties stipriųjų veiklos aspektų, dalis.

** Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai laikomi stipriaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną stiprųjį veiklos aspektą).

64 pav. Lyderystės ir vadybos srities stiprieji veiklos aspektai pagal raktinį žodį

Mokyklų, kuriose lyderystės ir vadybos srities veiklos aspektai įvertinti aukščiausiu lygiu, išorinio vertinimo ataskaitose užfiksuoti tokie srities kokybės lygį pagrindžiantys pavyzdžiai:

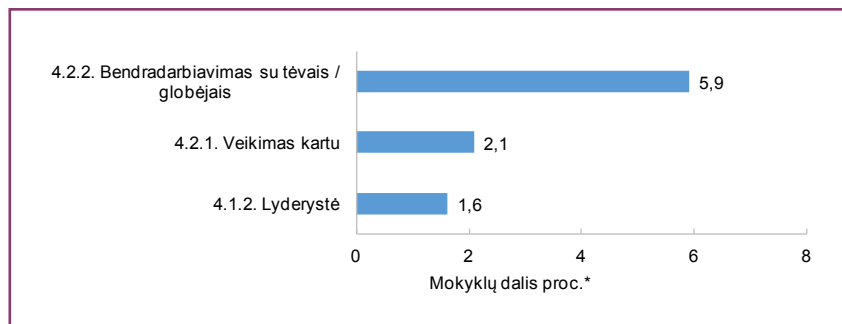
- **Perspektyva ir bendruomenės susitarimai:** „vizija ir strateginis planas 2016–2018 m. atliepia Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“, „Geros mokyklos koncepcijos“ nuostatas, dera su miesto 2015–2017 m. strategija“. „Vizija, misija ir numatytų vertybių siekis yra reali perspektyva, kuri sėkmingai įgyvendinama ir priimtina visiems bendruomenės nariams, [...] mokytojai, tėvų ir mokinių atstovai įtraukiami į tikslų kūrimą. Bendruomenė efektyviai ir tikslingai telkiama prognozuojant ir planuojant ugdymo(si) kaitą, ji drąsiai kelia ambicingus iššūkius, pavyzdžiui, tapti intelektualia organizacija, nėra atotrūkio tarp vizijos ir strategijoje įtvirtintų vertybių.“
- **Lyderystė:** šis veiklos aspektas stiprus mokykloje, kurioje vyksta aktyvus mokytojų, mokinių, tėvų, socialinių partnerių bendradarbiavimas, aukšta bendravimo kultūra; direktorius sudaro sąlygas pasidalytajai lyderystei; mokykloje įgyvendinamas bendruomenės narių sukurtas besimokančios organizacijos modelis. Kitoje mokykloje pabrėžiamos aukštos mokytojų ir vadovų kvalifikacinės kategorijos, pastebima mokytojų lyderystė tiek įstaigos viduje (projektų, kūrybinių darbų vadovai), tiek už jos ribų (mokymų, seminarų rengėjai, patirties skleidėjai). [...] Mokyklos lyderiu gali tapti kiekvienas, neapsiribojantis pamokine veikla mokytojas, vadovas, mokinys. Mokyklos vadovai motyvuoja, palaiko, skatina veikti kiekvieną, kuris turi idėjų, iniciatyvų ir nori jas įgyvendinti.“
- **Veiksminga mokyklos savivalda** iliustruojama tuo, kad veiksmingai veikia tradicinės ir savitos savivaldos institucijos, mokyklos savivalda veikia kaip aktyvi, iniciatyvi institucija. Veikia tėvų klubas.
- **Atsakingą veikimą kartu** iliustruoja tai, kad veiklos organizavimas grindžiamas komandiniu darbu. „Visoms veikloms vykdyti suburiamos ilgalaikės ir trumpalaikės darbo grupės, kurios formuojamos atsižvelgiant į pedagogų kompetenciją arba savanorišką pasirinkimą.“ Kiti pavyzdžiai: projektinės veiklos, kuriose telkiamas mokytojų, mokinių ir tėvų kūrybingumas, ugdomi įvairūs jų gebėjimai.
- **Stiprią mokyklos tinklaveiką** rodo gausus bendradarbiavimas su ugdymo, kultūros, mokslo įstaigomis, numatytos bendradarbiavimo su socialiniais partneriais kryptys.
- **Puikią pedagogų kompetenciją** rodo tai, kad mokykloje „dirba tinkamą išsilavinimą ir aukštą kvalifikaciją turintys mokyklos vadovai ir pedagogai. [...] Nemaža dalis pedagogų veda seminarus mokytojams, studentams, dėstytojams, įstaigų vadovams. [...] Mokykloje „dažnai lankosi kitų šalies ir užsienio mokyklų atstovai, su kuriais dalijamasi patirtimi – taip puoselėjamos atviros ir patirtimi besidalijančios bendruomenės vertybės.“
- **Nuolatinio profesinio tobulėjimo siekimą** iliustruoja tai, kad „skaityta pranešimų apie mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymą pamokose; organizuotas atvirų pamokų ciklas „Kolega kolegai“; daugelis mokytojų skaitė pranešimus metodinių grupių susirinkimuose, konferencijose, per metodines valandas, rengė metodinę mokomąją medžiagą; dalyvavo tarptautiniame projekte“. „Mokyklos vadovai rūpinasi darbuotojų profesiniu tobulėjimu, sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją, galimybę atestuotis, vykdo atestaciją švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.“

Kurie mokyklų lyderystės ir vadybos srities veiklos aspektai dar yra silpni?

Mokyklų išorinio vertinimo ekspertai neišskiria tarp dešimties rekomenduojamų tobulinti veiklos aspektų nė vieno lyderystės ir vadybos srities aspekto, tačiau įsivertindamos mokyklos kartais išskiria kelis aspektus. Daugiausiai – 5,9 proc. – įsivertinusių mokyklų **silpnuoju** veiklos aspektu laiko **bendradarbiavimą su tėvais**; 2,1 proc. silpnuoju veiklos aspektu laiko veikimą kartu, 1,6 proc. – lyderystę. Kiti lyderystės ir vadybos srities aspektai itin retai laikomi silpnaisiais (nuo 0,1 iki 0,6 proc. mokyklų) (65 pav.).

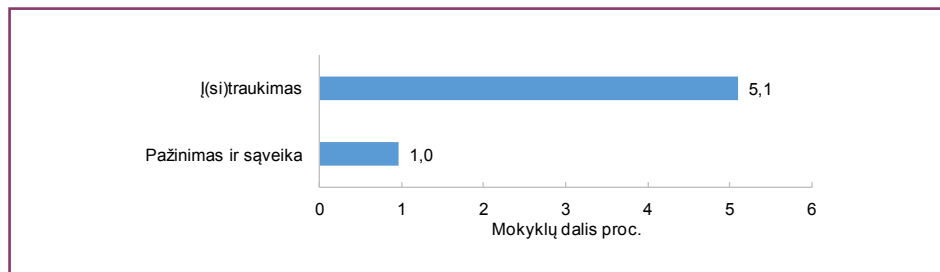
Mokyklų įsivertinimo duomenys *pagal raktinį žodį* rodo, kad tarp dešimties dažniausiai nurodomų silpnųjų veiklos aspektų (nurodė 5,1 proc. mokyklų) yra **į(si)traukimas** – bendradarbiavimo su tėvais aspektas. Kai jis stiprus, tėvai dalyvauja vaikų ugdyme(si) įvairiomis formomis, dalyvaudami mokyklos veiklose, susitikimuose su mokytojais, inicijuodami prasmingas veiklas. Kiti lyderystės ir vadybos aspektai kaip silpnieji buvo minimi labai retai – 1 proc. mokyklų nurodė pažinimą ir sąveiką – taip pat bendradarbiavimo su tėvais aspektą (66 pav.).

65 pav. Lyderystės ir vadybos srities silpnieji veiklos aspektai

* Mokyklų, kurios, įsivertinimo duomenimis, nurodė aspektus laiko silpnaisiais, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną silpnąjį veiklos aspektą).

66 pav. Lyderystės ir vadybos srities silpnieji veiklos aspektai pagal raktinį žodį

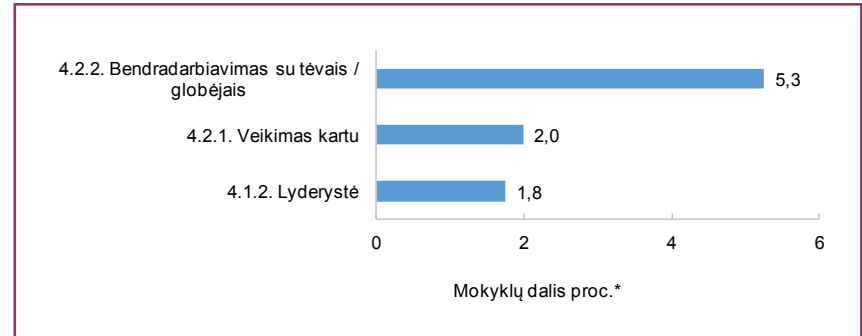
Mokyklų išorinio vertinimo ataskaitų analizė atskleidžia, kad mokyklose, kur lyderystė ir vadyba neišskirtinės (vertintos 2 lygiu), nurodomi įvairūs **planavimo ir veiklos organizavimo trūkumai**. Vienur „mokykloje įvairiai veiklai atlikti yra buriamos darbo grupės, pavyzdžiui, veiklos įsivertinimui atlikti, mokyklos strateginiam planui, ugdymo planui, metiniams veiklos planams rengti, tačiau į skirtingų grupių sudėtį dažniausiai įtraukiami tie patys žmonės“; kitoje mokykloje „nėra aiškūs planų ilgalaikio poveikio rezultatas, kokį indėlį turi strateginio plano įgyvendinimui planuose nenumatyti veiklų įvertinimo kiekybiniai ir kokybiniai kriterijai, ištekliai pateikti tik strateginiame plane. Planuojant gimnazijos veiklą trūksta skirtingų darbo grupių bendradarbiavimo.“ Kitur pastebėti **kokybės įsivertinimo trūkumai**: „pedagogams trūksta kompetencijų ir žinių, kaip atlikti įsivertinimą, įsivertinimo rezultatus panaudoti veiksmingam veiklos planavimui“. Nurodomi ir **darbuotojų bendravimo, kolegialaus mokymosi trūkumai**: „mokykloje stebėtos pavienės ryškesnės asmeninės iniciatyvos skleidžiant gerąją metodinę patirtį“; „mokykloje mažai dalijamasi gerąja patirtimi. Nuo šių mokslo metų pradžios mokykloje nebuvo organizuota nė viena atvira pamoka.“

Kokie lyderystės ir vadybos srities aspektai yra tobulinami?

Mokyklų pasirinkimas, kuriuos lyderystės ir vadybos veiklos aspektus tobulinti, tiesiogiai susijęs su tuo, kokius aspektus jos nurodo kaip silpniausius: 5,8 proc. įsivertinimo duomenis pateikusių mokyklų silpnuoju aspektu laikė bendradarbiavimą su tėvais, tad 5,3 proc. mokyklų pasirinko jį ir tobulinti. Veikimą kartu 2 proc. mokyklų laikė silpnuoju veiklos aspektu, tad 2 proc. jį ir tobulins (67 pav.).

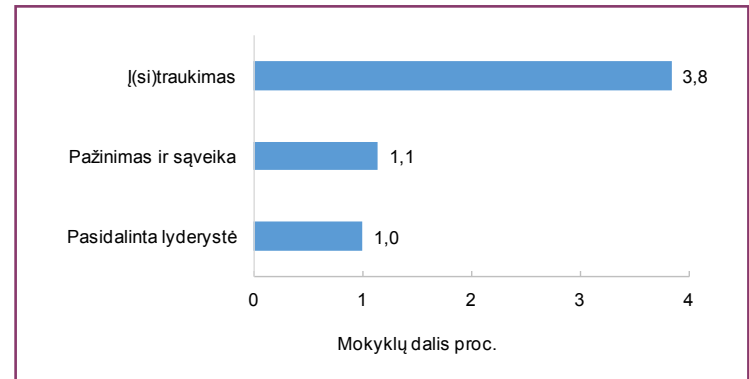
Mokyklų įsivertinimo duomenys *pagal raktinį žodį* rodo, kad nors lyderystės ir vadybos srities veiklos aspektai yra tarp rečiausiai tobulinamų aspektų, tačiau vis dėlto 3,8 proc. mokyklų renkasi tobulinti tėvų **į(si)traukimą** į vaikų ugdymą(si) – dalyvaujant mokyklos veiklose, inicijuojant prasmingas veiklas, vedant pamokas ir pan. Kiti aspektai tobulinami rečiau – 1,1 proc. mokyklų tobulina kitą bendradarbiavimo su tėvais aspektą – **pažinimo ir sąveikos**, tai yra mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą, siekdamas palaikyti ir skatinti mokinio pažangą, tėvų į(si)traukimą į vaikų ugdymą(si); 1 proc. – **lyderystės pasidalijimą** tarp bendruomenės narių, t. y. skatinimą ugdytis lyderystės gebėjimus, rodyti iniciatyvą, priimti atsakomybę už iniciatyvas, sprendimus ir jų įgyvendinimą (68 pav.).

67 pav. Lyderystės ir vadybos srities tobulinami veiklos aspektai

* Mokyklų, kuriose nurodyti aspektai pasirinkti tobulinti, dalis (kiekviena mokykla nurodė po vieną tobulintiną aspektą).

68 pav. Lyderystės ir vadybos srities tobulinami veiklos aspektai pagal raktinį žodį

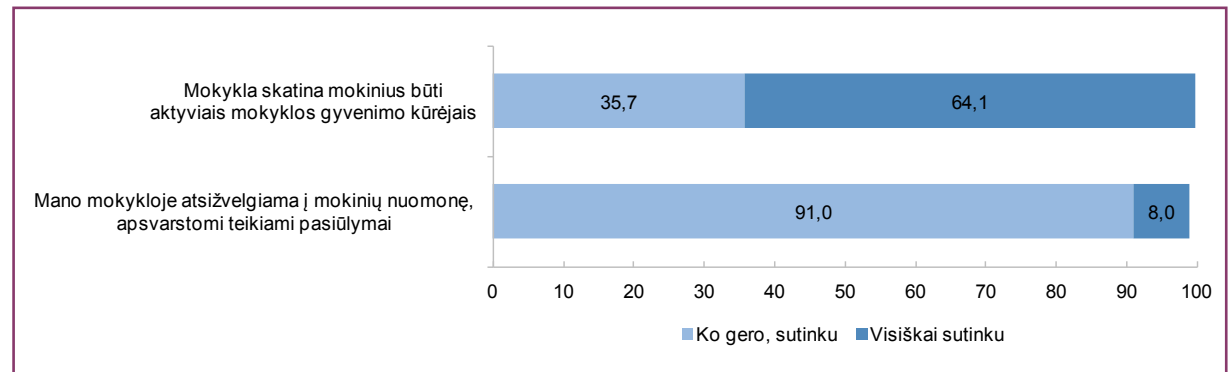

Kaip mokiniai ir jų tėvai vertina lyderystės ir vadybos veiklas mokyklose?

Tėvų ir mokinių apklausose, naudojant IQES online platformą, prašoma įvertinti teiginius, atspindinčius įvairius mokyklų veiklos sričių aspektus. Kiekvienais metais klausimų skaičius skiriasi, klausimai koreguojami, atsižvelgiant į mokyklų rekomendacijas ir pasiūlymus. 2017 m. klausimynuose buvo įtraukti keli lyderystės ir vadybos aspektus atspindintys teiginiai. Mokinių buvo prašoma išreikšti sutikimą / nesutikimą su teiginiu „Mano mokykloje atsižvelgiama į mokinių nuomonę, apsvaustomi teikiami pasiūlymai“, tėvų – išreikšti sutikimą / nesutikimą su teiginiu „Mokykla skatina mokinius būti aktyviais mokyklos gyvenimo kūrėjais.“ Šie teiginiai sietini su lyderystės ir vadybos srities rodikliais **lyderystė** ir **mokyklos savivalda**. Tėvai tvirtiau nei mokiniai įsitikinę, kad mokykla skatina mokinius būti aktyvius kuriant mokyklos gyvenimą: su tuo visiškai sutinka 64,1 proc., iš dalies sutinka 35,7 proc. tėvų, tačiau tik 8 proc. mokinių visiškai sutinka, kad į jų nuomonę ir pasiūlymus yra atsižvelgiama, o 91 proc. mokinių pasirinko atsakymą „ko gero, sutinku“ (69 pav.), bet, sprendžiant iš mokyklų įsivertinimo duomenų, mokyklos kelia kitus prioritetus, nes vos 1,8 proc. ketina tobulinti lyderystės gebėjimų ugdymą.

Tėvų apklausoje taip pat buvo prašoma išreikšti sutikimą / nesutikimą su teiginiu, sietinu su kitu lyderystės ir vadybos srities rodikliu – **bendradarbiavimas su tėvais / globėjais**: „Aš esu įtraukiamas į vaiko mokymosi sėkmių aptarimus mokykloje.“ Rezultatai rodo, kad tėvai linkę sutikti su šiuo teiginiu – 99,4 proc. tėvų pasirinko „ko gero, sutinku“ ir „visiškai sutinku“ atsakymų variantus. Tačiau tai, kad 46,5 proc. tėvų nėra visiškai įsitikinę, iš dalies paaiškina, kodėl kai kurios mokyklos renkasi tobulinti tėvų į(si)traukimą į vaikų ugdymą(si) (70 pav.). Kita vertus, ir iš mokyklų įsivertinimo duomenų matyti, kad kai kuriose mokyklose mokinių pažanga su tėvais aptariama dar retokai (71 pav.).

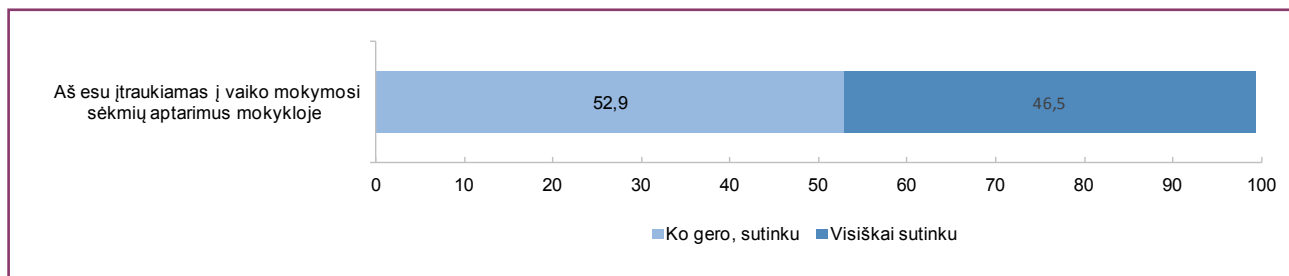
69 pav. Mokinių ir tėvų požiūriai į mokyklos lyderystės ir savivaldos veiklą*

*Pritariančių nurodytiems teiginiams dalis (proc.)

Apklausos metu buvo galima išreikšti ir nepritarimą („Visiškai nesutinku“ ar „Ko gero, nesutinku“) nurodytiems teiginiams.

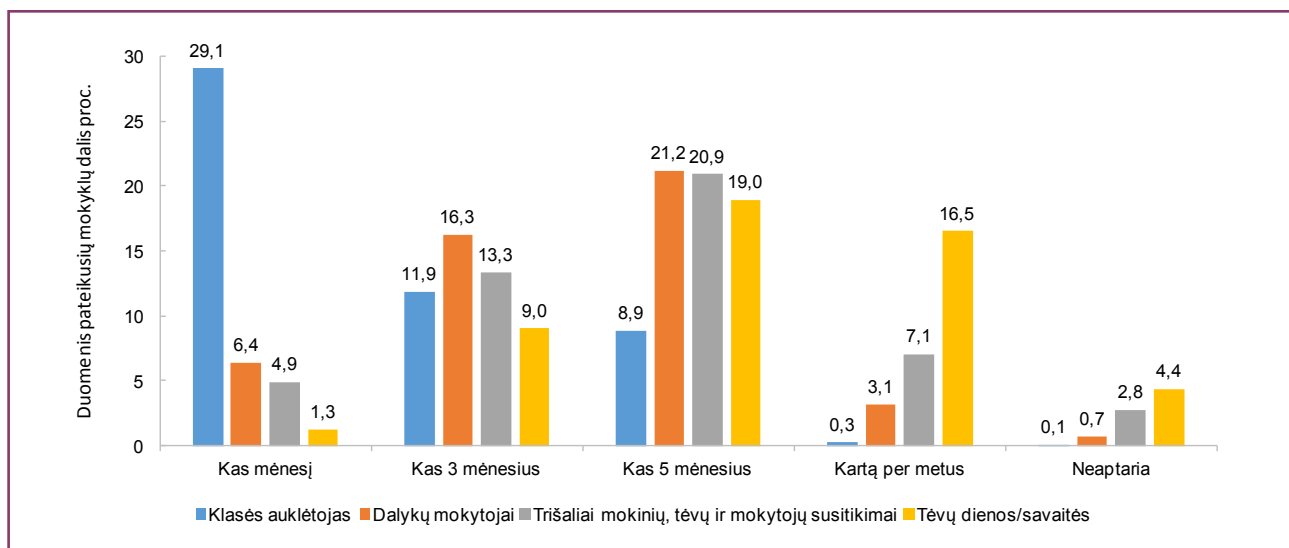
70 pav. Tėvų požiūris į tai, ar mokykla įtraukia juos į vaikų ugdymą(si)*

*Pritariančių nurodytiems teiginiams dalis (proc.)

Apklausos metu buvo galima išreikšti ir nepritarimą („Visiškai nesutinku“ ar „Ko gero, nesutinku“) nurodytiems teiginiams.

71 pav. Apibendrinti 2016–2017 m. m. (2017 m.) Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo, aptariant mokinių padarytą pažangą, formų ir dažnumo rezultatai

Šaltinis: J. Tumlovskajos, NMVA mokyklų įsivertinimo skyriaus metodininkės, analizė

Mokyklų įsivertinimo ir pažangos rezultatai, pagrįsti apibendrintomis tėvų nuomonėmis apie **bendradarbiavimą su pedagogais, aptariant mokinių pažangą**, rodo, kad 467 duomenis pateikusiose mokyklose (41,7 proc.) vienokiu arba kitoku būdu pažanga su tėvais aptariama kas mėnesį. Dažniausiai su tėvais bendrauja klasės auklėtojas: 29,1 proc. mokyklų mokinių pažanga su tėvais aptariama kas mėnesį, 11,9 proc. mokyklų – kas tris mėnesius, 8,9 proc. mokyklų – kas penkis mėnesius, pasibaigus pusmečiui ir vos keliose mokyklose auklėtojas aptaria pažangą su tėvais kartą per metus arba visai neaptaria. Dalykų mokytojai taip pat aptaria pažangą su tėvais, dažniausiai – kas penkis mėnesius, tokiu periodiškumu tai vyksta 237 (21,2 proc.) mokyklų, kartais dažniau – 182 (16,3 proc.) mokyklose kas 3 mėnesius, 72 (6,4 proc.) mokyklose kas mėnesį ir tik 30 (2,7 proc.) mokyklų nurodo, kad nepraktikuoja mokinio pažangos aptarimo tarp dalykų mokytojų ir tėvų. Šalia paminėtų, minimos ir kitokios, populiarėjančios, pedagogų ir tėvų bendradarbiavimo formos, kaip **trišaliai mokinių, tėvų ir mokytojų susitikimai ir tėvų dienos arba savaitės**. Trišalius susitikimus organizuoja 46,3 proc., tėvų dienas arba savaites – 45,8 proc. duomenis pateikusių mokyklų. Šios bendradarbiavimo formos dažniausiai organizuojamos kartą per pusmetį. Vis dėlto beveik kas dešimta duomenis pateikusi mokykla (9,8 proc.) neišnaudoja bendravimo su tėvais formų įvairovės – jose pažangą su tėvais aptaria tik klasės auklėtojas. Informacijos apie mokinio pažangos aptarimo formas ir periodiškumą nepateikia apie 350 (31,3 proc.) duomenis pateikusių mokyklų (šaltinis: J. Tumlovskajos analizė).

APIBENDRINIMAS

Išorinio mokyklų vertinimo ekspertai daugiau nei pusės mokyklų lyderystės ir vadybos sritį įvertino gerai, daugiau nei trečdalis mokyklų – patenkinamai. Šioje srityje mokykloms gerai sekasi organizuoti mokymąsi ir veikimą komandomis, ypač – megzti socialinius ryšius su vietos bendruomene, organizacijomis, kitomis mokyklomis, absolventais, kurti perspektyvias partnerystes. Mokyklose gerai įvertinta ir lyderystė: skatinimas ugdytis lyderystės gebėjimus, rodyti iniciatyvas, jas įgyvendinti; lyderių veikla telkiant bendruomenę pokyčiams, taip pat mokyklos savivaldos funkcionavimas: realus veikimas, atstovaujant visų bendruomenės narių interesus, kuriant strateginius ir kasdienės veiklos gerinimo argumentuotus siūlymus, priimant svarbius mokyklos ateities siekiams ir kasdieniam gyvenimui sprendimus. Kiek prasčiau sekėsi siekti asmeninio meistriškumo: dirbti kompetentingai ir nuolat siekti profesinio tobulėjimo. Įsivertindamos mokyklos, nors itin retai lyderystės ir vadybos sritį laiko stipriąja, kartais nurodo kai kuriuos šios srities veiklos aspektus: daugiausiai, po 2,7 proc., mokyklų nurodė nuolatinį profesinį tobulėjimą ir veikimą kartu, o silpnuoju veiklos aspektu laikė bendradarbiavimą su tėvais (daugiausiai – 5,9 proc. mokyklų), tad daugiausiai, 5,3 proc., mokyklų rinkosi jį ir tobulinti: jos sieks labiau įtraukti tėvus į mokyklos veiklas ir vaikų ugdymą(si), skatinti mokytojų ir tėvų bendradarbiavimą, siekiant mokinio pažangos. Aktyvesnio bendradarbiavimo, aptariant mokinių pažangą, įvairesnėmis bendradarbiavimo formomis, poreikį parodė ir tėvų nuomonių apibendrinti rezultatai: kas dešimta duomenis pateikusi mokykla neišnaudoja bendravimo su tėvais formų įvairovės.

III.

KAIP MOKYKLOS APRAŠO PAŽANGĄ

Vienas iš *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* tikslų – „Įdiegti duomenų analizę ir įsivertinimą grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną“. Šio tikslo antrasis rodiklis yra mokyklų, skelbiančių pažangą Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS), skaičius. 2022 metų siekinys – kad visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos (100 proc.) skelbtų savo pažangą ŠVIS.

Geros mokyklos koncepcijoje (toliau – Koncepcija) svarbiausiu sėkmingos mokyklos veiklos požymiu laikomas tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas, t. y. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai ir turiningos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys. Šiuo metu, visuomenei vertinant mokyklą, yra įprasta pagrindiniais jų gerumo rodikliais laikyti formalius akademinis – egzaminų, testų – rezultatus. Koncepcijoje skiriama ne viena rezultatų rūšis (asmenybės branda, pasiekimai ir pažanga). Dokumente akcentuojama, kad mokyklos kaip organizacijos veiklos veiksniai: ugdymo ir ugdymosi aplinka, ugdymas (mokymas), mokyklos darbuotojai, mokyklos bendruomenė ir jos mokymasis, lyderystė ir vadyba lemia mokyklos misijos įgyvendinimą. Šie veiksniai svarbūs, jie yra prielaidos misijai įgyvendinti.

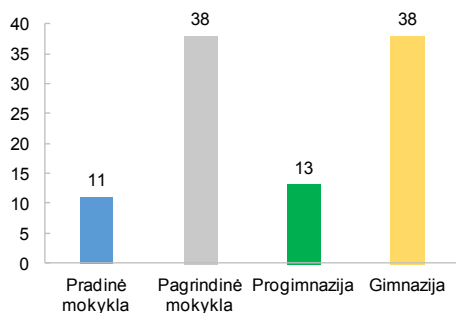
Pagal Koncepciją, „vykdomas mokyklų veiklos kokybės įsivertinimas ir išorinis vertinimas, padedantis nustatyti, ar mokykla kryptingai juda geros mokyklos link, kokia pažanga yra daroma bei kuriose veiklos srityse reikalingas didžiausias postūmis, pagalba“. Tuo remdamasi NMVA analizuoja mokyklų pateiktus pažangos aprašymo duomenis, pateikia įžvalgas apie mokyklų daromos pažangos poveikį mokinių rezultatams.

Šia analize siekiama apžvelgti Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo būklę ir pagal mokyklų pažangos aprašymus įvertinti šiais aspektais: kaip mokyklos nustato ir pagrindžia savo pažangą? Kaip remiasi duomenimis? Kokia dalis pažangos aprašymų kokybiški? Kokį poveikį mokinio brandai, pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas? Kokį poveikį turėjo išteklių (finansinių, materialinių, intelektualinių) naudojimas?

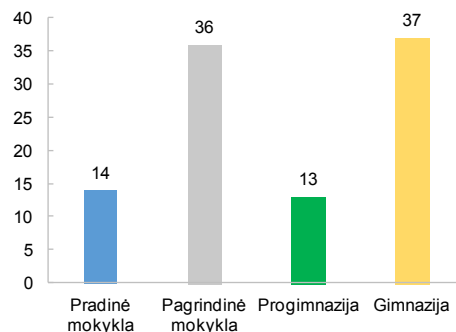
Kaip buvo vykdomas tyrimas?

2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos duomenis Nacionalinei mokyklų vertinimo agentūrai pateikė 930 bendrojo ugdymo mokyklų iš 1118, t. y. 81 proc. mokyklų. Atlikus reprezentatyvią atsitiktinę atranką, šiai analizei buvo pasirinktos **272 mokyklos**, t. y. **24 proc. visų Lietuvos arba 29 proc. įsivertinimo duomenis pateikusių bendrojo ugdymo mokyklų**. Pažangos ataskaitų analizei atrinkta 30 pradinių mokyklų, 102 pagrindinės mokyklos, 36 progimnazijos ir 104 gimnazijos iš visos Lietuvos. Kaip matyti iš 72 ir 73 pav., atrinktų analizei mokyklų tipai procentaliai pasiskirstę kone identišškai lyginant su visos Lietuvos mokyklomis. Reprezentatyviai šioje imtyje atstovaujamos mokyklos ir pagal regioną.

72 pav. Kokybinei analizei atrinktų bendrojo ugdymo mokyklų, pateikusių 2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos duomenis, pasiskirstymas pagal mokyklos tipą (proc.) (N = 272)

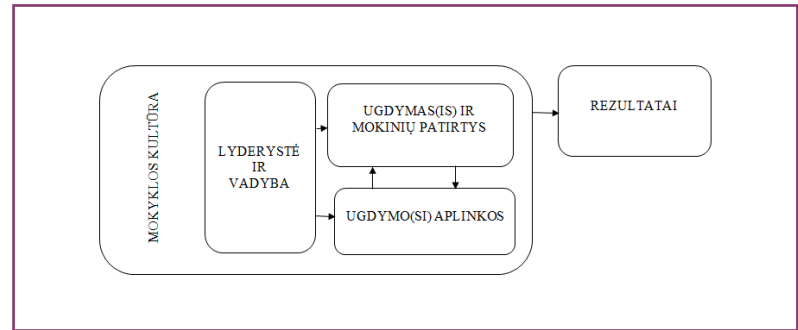

73 pav. Visos Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų, pateikusių 2016–2017 m. m. (2017 m.) įsivertinimo ir pažangos duomenis, pasiskirstymas pagal mokyklos tipą (proc.) (N = 1118)

2016–2017 m. m. (2017 m.) mokyklos aprašė savo padarytą pažangą pagal keturias subalansuotų rodiklių metodikos (74 pav.) – mokinio, ugdymo(si) procesų, lyderystės ir vadybos bei išteklių – perspektyvas. Šiame tekste bus pateikiama dviejų perspektyvų – **mokinio ir išteklių** – mokyklų pažangos aprašymų analizė.

**74 pav. Įsivertinimo sričių priežastiniai ryšiai,
„Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas,
veiklos kokybės įsivertinimo modelio schema“**

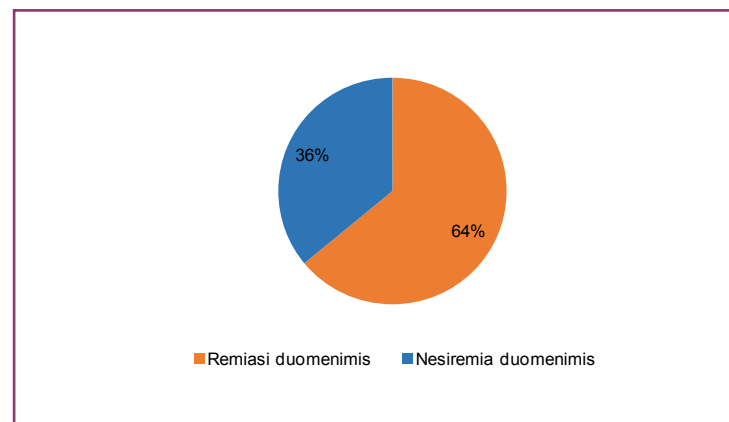
*(Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas,
veiklos kokybės įsivertinimo metodikos 2 priedas)*

Koduojant pažangos aprašymus buvo naudojami rodikliai, pateikiami Metodikoje. Koduojant atsakymus į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“ kiekvienam aprašymui buvo priskiriamas **vienas** rodiklis ir vienas raktinis žodis. Koduojant atsakymus į klausimą „Kaip patobulėjo mokinių mokymasis panaudojus išteklius (finansinius, materialinius, intelektualinius)?“ kiekvienam atsakymui buvo priskiriamas **vienas arba keli** rodikliai.

Kaip nustatoma ir pagrindžiama pažanga?

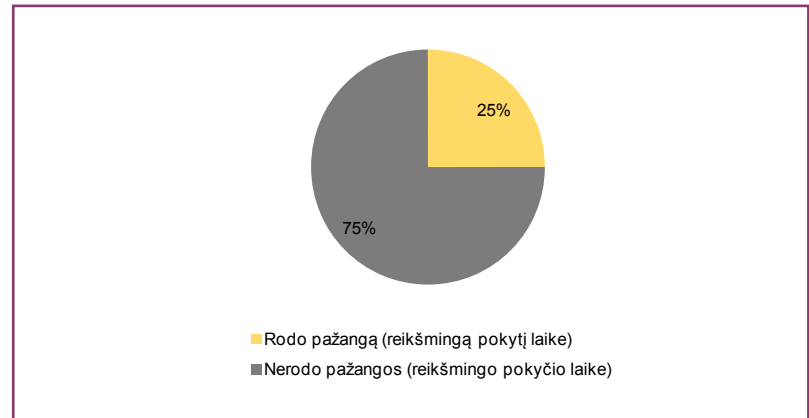
Pradžioje svarbu pažvelgti, kaip mokyklos nustato savo pažangą ir kaip ją pagrindžia: kiek svarūs, pagrįsti jų pažangos aprašymai, ar gerai mokyklos moka remtis duomenimis?

75 pav. Mokyklų rėmimasis duomenimis atsakant į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“ (proc.) (N = 272)

75 pav. matyti, koks procentas mokyklų savo pažangos aprašymuose naudoja kokias nors duomenų išraiškas, t. y. argumentuotai pagrindžia savo teiginius įrodymais ir / ar duomenimis. Matome du skaičius: 64 proc. mokyklų remiasi kokiais nors duomenimis savo pažangos aprašymuose, o 36 proc. mokyklų jokiais duomenimis nesiremia, savo teiginių nepagrindžia. Pagrindimą / nepagrindimą būtų galima iliustruoti tokiu pavyzdžiu: jeigu teigiamas koks nors dalykas, kyla klausimas: koks yra pagrindas tam teiginiui? Pavyzdžiui, jei mokykla teigtų, kad pagerėjo mokinių santykiai su mokytojais, kiltų klausimas: kas rodo, jog tie santykiai pagerėjo? Ar pagerėjo iš esmės (didesniam skaičiui mokinių), ar pagerėjo minimaliai (keliems mokiniams) ir pan. Teiginių pagrindimo ieškota analizuojant pažangos aprašymus.

76 pav. Pažangos parodymas lyginant duomenis, atsakant į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“ (proc.) (N = 272)

Klausimas „kaip mokyklos pagrindžia savo pažangą?“ yra sudėtingesnis, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Bendrojo ugdymo kontekste susitarimai, kas yra mokyklos pažanga, dar nepakankamai išdiskutuoti švietimo profesionalų ir mokyklų bendruomenių. Tai atskleidžia prof. habil. dr. V. Targamadzės, doc. dr. G. Žibėnienės, dr. J. Česnavičienės atliktas tyrimas „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją“ (2018), nurodantis, kad mokyklos pažangos samprata turėtų būti profesionalų (pedagogų, mokyklų vadovų etc.), švietimo politikų ir ugdytinių (juos atstovaujančių tėvų ar teisėtų globėjų) susitarimo reikalas, o tokio aiškaus susitarimo dar nėra. Tačiau, remiantis šio tyrimo įžvalgomis, Metodika yra vienas iš stiprių žingsnių aiškumo ir susitarimo link.

Geras ženklas, kad artėjama susitarimo link yra tai, jog 25 proc. mokyklų savo pažangos aprašymuose ne tik remiasi duomenimis, bet ir kokybiškai aprašo savo pažangą – parodo reikšmingą pokytį, lygina duomenis (76 pav.). Palyginimo forma nusakomi tokie dalykai: kokia situacija buvo ir kokia yra dabar, koks yra pasikeitimas, pagerėjimas (pavyzdžiui, „... proc. daugiau nei praėjusiais metais“, „padidėjo ... proc. palyginti su...“, „... didesnis (aukštesnis) nei praėjusių metų vidurkis ...“, „dažniau nei ...“ ir pan.). 9 lentelėje matome kelis mokyklų pažangos aprašymus, kokie buvo pateikti atsakant į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“.

9 lentelė. Mokyklų pažangos aprašymų pavyzdžiai

Stiprūs pažangos aprašymai: pavyzdžiai	Silpni pažangos aprašymai: pavyzdžiai
„20 proc. daugiau nei praėjusiais metais mokinių gebėjo savo žinias įsivertinti pamokoje, apibūdinti savo sėkmes, nesėkmes. 87 proc. mokinių tinkamai įsivertina savo daromą pažangą. 21 proc. daugiau negu pernai padidėjo mokinių atsakomybė už savo mokymąsi, pagerėjo mokinių mokymosi rezultatai. Mokykloje-darželyje kaupiami mokinių pusmečių, metiniai, 1, 2, 3, 4 klasių, standartinių testų rezultatai, įvertinimai, kurie analizuojami mokytojų tarybos posėdžiuose, pradinio ugdymo metodinėje grupėje, aptariami individualiai su vaiku ir jo tėvais / globėjais.“	„Pamokų metu mokiniai mokosi įsivertinti savo asmeninę kompetenciją, atrasti savo gebėjimus ir polinkius. Dauguma mokinių tapo aktyvesniais bendruomenės nariais, kuriems rūpi aplinkos gerovė. Turi aiškią ateities viziją ir geba rasti bei naudotis informacija planams įgyvendinti.“
„Šios veiklos tobulinimas atskleidė įvairių mokinių kompetencijų ūgtį. Progimnazijoje 80 proc. daugiau nei praėjusiais metais pamokų vyko netradicinėse erdvėse. 89 proc. 5–8 klasių mokinių teigia, kad pamokos, vykusios ne klasėje, buvo įdomesnės. 71 proc. mokinių pripažįsta, kad jose įgijo daugiau žinių. 93 proc. mokinių šios pamokos patinka ir apie jas kalba su tėvais. Apklausoje dalyvavusių 74 proc. mokinių nuomone, per šias pamokas jie išmoko daugiau negu mokydamiesi klasėje.“	„Mokiniai padeda vieni kitiems mokantis. Drąsiau viešai išsako savo mintis, stengiasi išklausti kitus, klausti, diskutuoti. Drąsiau gina savo nuomonę.“

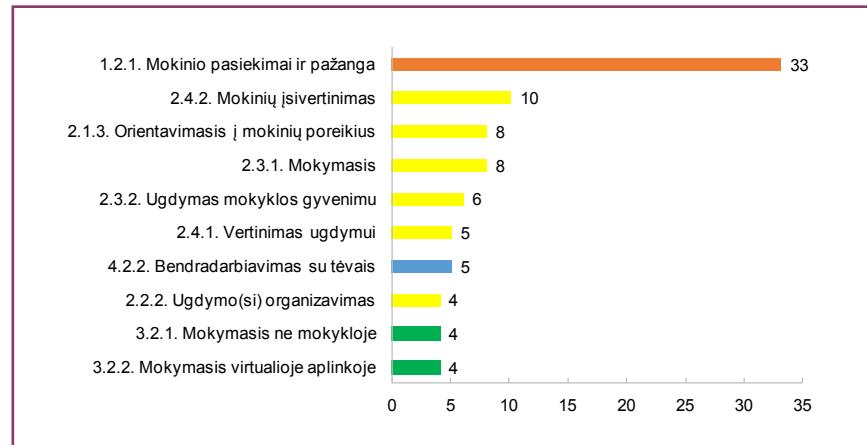
Pasirinktos tobulinti veiklos poveikis mokinio brandai, pasiekimams ir pažangai

77 pav. **(pagal rodiklius)** matome, kad iš 272 mokyklų **33 proc.** (90 mokyklų) **sieja savo tobulintą veiklą su mokinio pasiekimais ir pažanga.** Kitos 182 mokyklos su mokinio pažanga savo tobulintų veiklų nesieja arba susieja labai paviršutiniškai. 84 pav. **(pagal raktinius žodžius)** matome, kad dauguma mokyklų, susiejusių savo tobulintą veiklą su pažanga, pabrėžia du aspektus: „**pažangos pastovumas**“ (29 proc.) ir „**pasiekimų asmeniškumas**“ (4 proc.).

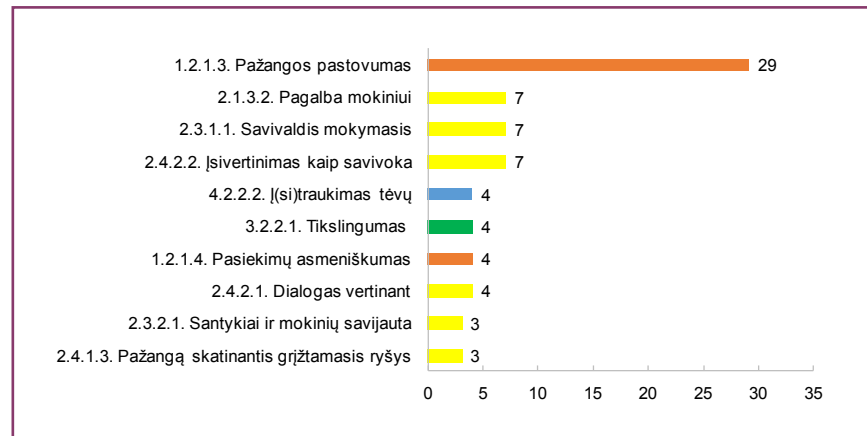
Mokyklos, kurios savo aprašymuose apie poveikį mokinio brandai, pasiekimams ir pažangai akcentavo kitus aspektus nei mokinio pasiekimai ir pažanga, dažniausiai nurodė veiklas, atitinkančias rodiklius iš ugdymas(is) ir mokinių patirtys srities: „mokinių įsivertinimas“ (10 proc.), „orientavimasis į mokinių poreikius“ (8 proc.), „mokymasis“ (8 proc.). Taigi, dalis mokyklų, aprašydamos poveikį mokinio brandai, pasiekimams ir pažangai, labiau akcentuoja ne galutinį rezultatą (mokinio brandą, pasiekimus ir pažangą), o ugdymo(si) procesus.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kad 8 proc. mokyklų labai svarbia mokinio brandos, pasiekimų ir pažangos prielaida laiko ugdymo(si) aplinkas (mokymasis virtualioje aplinkoje – 4 proc., mokymasis ne mokykloje – 4 proc.). Šis duomuo taip pat rodo besikeičiančią mokymo(si) paradigmą: nuo mokymo uždaroje klasės erdvėje prie **mokinio mokymosi** virtualioje aplinkoje ir ne mokykloje.

77 pav. Kokie aspektai akcentuojami pagal *rodiklius* atsakant į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“ bendrojo ugdymo mokyklų 2016–2017 m. m. (2017 m.) pažangos aprašymuose (proc.) (N = 272)

78 pav. Kokie aspektai akcentuojami pagal *raktinius žodžius* atsakant į klausimą „Kokį poveikį mokinio brandai, jo pasiekimams ir pažangai turėjo pasirinktos veiklos tobulinimas?“ bendrojo ugdymo mokyklų 2016–2017 m. m. (2017 m.) pažangos aprašymuose (proc.) (N = 272)

Iš 78 pav. taip pat matyti, kad mokyklos pažangą susieja su mokinio savarankiškumo didinimu: savivaldis mokymasis (7 proc.), įsivertinimas kaip savivoka (7 proc.), dialogas vertinant (4 proc.).

Kokios išteklių naudojimo sąsajos su mokinio branda, pasiekimais ir pažanga?

Geros mokyklos koncepcijoje akcentuojama ugdymosi aplinkų svarba ugdymo(si) procesui, o kartu ir šio proceso pasekmei – mokinių ugdymosi rezultatams. Koncepcijoje pabrėžiamas aplinkos dinamiškumas, atvirumas ir funkcionalumas; mokinių indėlis kuriant aplinką bei virtuali aplinka. Todėl nagrinėjant mokyklų pažangos aprašymų atsakymus į klausimą „Kaip patobulėjo mokinių mokymasis panaudojus išteklius (finansinius, materialinius, intelektualinius)?“ buvo svarbu įžvelgti, ar mokyklos aplinkų ir išteklių tobulinimą sieja su mokinių mokymosi rezultatų gerėjimu.

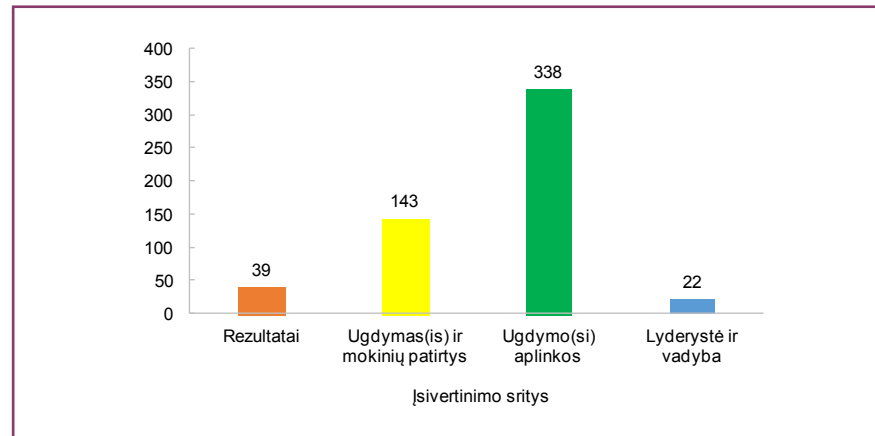
Atsakydamos į klausimą apie išteklių tikslingą naudojimą „Kaip patobulėjo mokinių mokymasis panaudojus išteklius (finansinius, materialinius, intelektualinius)?“ **63 proc. mokyklų savo pažangos aprašyme susiejo panaudotus išteklius su mokinių mokymusi, nurodė panaudotų išteklių poveikį mokinių mokymuisi.** Kitos (37 proc.) mokyklos savo naudotų išteklių su mokinių mokymusi nesiejo. Šios mokyklos vardijo konkrečius darbus, kas buvo atlikta: ką įsigijo, suremontavo, suorganizavo ir pan., bet neparodė nuveiktų darbų poveikio mokinių mokymuisi. Ne visos 272 mokyklos, atsakydamos į šį klausimą, nurodė dalykus, pagal Metodiką priskirtinus prie ugdymo(si) aplinkų srities, tačiau nemaža dalis iš nurodžiusių pateikė **daugiau nei po vieną** rodiklį atitinkančias veiklas iš šios srities. Apie įvairias ugdymo(si) aplinkas kalbėta dažniausiai – 338 kartus (79 pav.).

Tai rodo, kad 2017 metais mokyklos daug dėmesio skyrė ugdymosi aplinkoms atnaujinti, padaryti jas labiau šiuolaikines. Dažniausiai minimos veiklos (80 pav.), atitinkančios rodiklius „**įranga ir priemonės**“ (47 proc.), „**mokymasis virtualioje aplinkoje**“ (34 proc.), „**mokymasis ne mokykloje**“ (23 proc.). Iš to galima daryti išvadą, kad daugumos mokyklų vienas iš prioritetų naudojant išteklius buvo būtent šiuos rodiklius atitinkančių veiklų gerinimas. Galima atkreipti dėmesį į tai, kad 12 proc. mokyklų labai glaudžiai susiejo panaudotus išteklius su mokinių pasiekimais ir pažanga, o 18 proc. mokyklų nurodo teigiamą poveikį mokinių mokymosi lūkesčiams ir skatinimui.

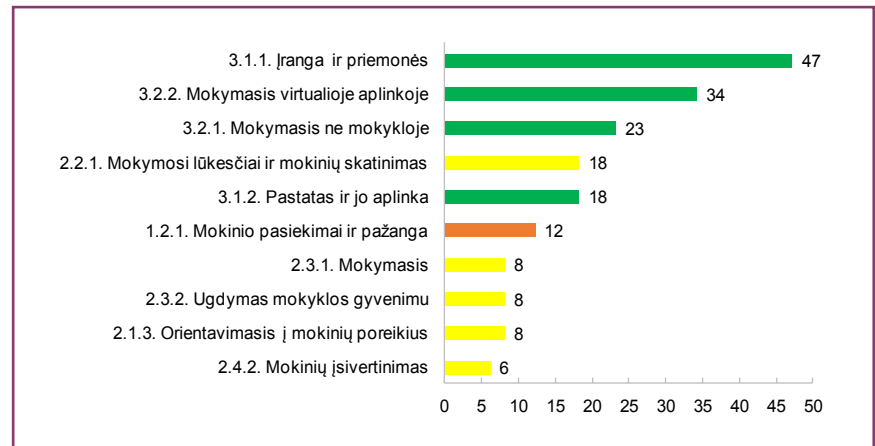
Verta atkreipti dėmesį į tai, kad 8 proc. mokyklų labai svarbia mokinio brandos, pasiekimų ir pažangos prielaida laiko ugdymo(si) aplinkas (mokymasis virtualioje aplinkoje – 4 proc., mokymasis ne mokykloje – 4 proc.). Šis duomuo taip pat rodo besikeičiančią mokymo(si) paradigmą: nuo mokymo uždaroje klasės erdvėje prie mokinio mokymosi virtualioje aplinkoje ir ne mokykloje.

Kalbant apie mokytojų tobulėjimo sąsajas su mokinio branda, pasiekimais ir pažanga, 91,5 proc. mokyklų savo pažangos aprašymuose minėjo konkretų personalo tobulėjimo raišką (ką naujo mokytojai pritaikė savo darbe po kvalifikacijos tobulinimo), o 17,3 proc. mokyklų mokytojų tobulėjimą susiejo su mokinio pasiekimais ir pažanga (I. Šedeckytė-Lagunavičienė, 2018).

79 pav. Kokie aspektai akcentuojami pagal *sritis* atsakant į klausimą „Kaip patobulėjo mokinių mokymasis panaudojus išteklius (finansinius, materialinius, intelektualinius)?“ bendrojo ugdymo mokyklų 2016–2017 m. m. (2017 m.) pažangos aprašymuose (N = 272)

80 pav. Kokie aspektai akcentuojami pagal *rodiklius* atsakant į klausimą „Kaip patobulėjo mokinių mokymasis panaudojus išteklius (finansinius, materialinius, intelektualinius)?“ bendrojo ugdymo mokyklų 2016–2017 m. m. (2017 m.) pažangos aprašymuose (proc.) (N=272)

APIBENDRINIMAS

272 mokyklų pažangos aprašymų analizė parodė, kad:

- Daugiau kaip pusė bendrojo ugdymo mokyklų (64 proc.) savo pažangos aprašymuose **remiasi duomenimis**, o ketvirtadalis mokyklų (25 proc.) pažangą aprašo labai pamatuotai, geba tai daryti aiškiai, reflektiviai, nuodugniai.
- Mokyklos nurodo tobulinančios savo veiklas taip, kad jos turėtų teigiamą poveikį mokinio pasiekimams ir pažangai.
- Ugdymo ir ugdymosi aplinkos, mokyklos darbuotojai, mokyklos bendruomenė yra pagrindiniai veiksniai, kurie reikšmingai prisideda įgyvendinant mokyklos misiją. Mokyklos nurodo, kad investuoja į aplinkų atnaujinimą, technologijas, mokymąsi be sienų, o tai gerina mokinių pasiekimus ir mokymosi motyvaciją.

Duomenų analize ir veiklos kokybės įsivertinimu grįstos švietimo kokybės kultūros gerinimas yra svarbus *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* prioritetas. Nors šioje srityje jau nemažai pasiekta, svarbu ir toliau gerinti vadybos kultūrą mokyklose, stiprinti lyderystę mokymuisi ir mokyklų darbuotojų gebėjimą naudotis mokyklos (įsi)vertinimo duomenimis tobulinant mokyklos veiklą.

Leidiniai

Lietuva. Švietimo būklės apžvalga 2018. Gera mokykla. Vilnius, 2018.

Leidinyje apžvelgiama ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo būklė šalies ir savivaldybių lygmeniu, remiantis *Geros mokyklos koncepcijoje* iškeltais siekiais, analizuojama, kiek geros yra mūsų šalies mokyklos, ir aptariama, kokią mokyklą gera laiko tėvai. Aptariant mokyklų veiklos kokybę, analizuojami stiprieji ir silpnieji mokyklų veiklos aspektai, mokinių pasiekimai ir gyvenimo mokykloje patirtys, ugdymo procesas ir aplinka, mokyklos pažangos siekimas. Mokyklų veiklos kokybė analizuojama naudojant mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo, įsivertinimo ir kitus duomenis.

https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/579_8d85af5397fc169eb20eff01e5b0c7ea.pdf

Straipsniai

Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė. **Kaip mokytojas gauna grįžtamąjį ryšį? Kas turi didžiausią poveikį pamokos tobulinimui?** NMVA 2018 m. gruodžio mėn. naujienlaiškis.

Remiantis 2016–2017 m. m. (2017 m.) bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo ir pažangos duomenimis analizuojamas kolegialus mokytojų mokymasis, jo poveikis mokinių ugdymuisi ir organizacijos kultūrai. Taip pat atskleidžiama, kas labiausiai skatina mokytojus tobulinti pamokų kokybę.

Jelizaveta Tumlovskaja. **Mokinio/vaiko asmeninių ugdymo(si) rezultatų aptarimas su tėvais (remiantis 2016–2017 m. m. arba 2017 m. bendrojo ugdymo mokyklų pateikta įsivertinimo ir pažangos informacija).** NMVA 2018 m. gruodžio mėn. naujienlaiškis.

Remiantis 2016–2017 m. m. (2017 m.) bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo ir pažangos duomenimis analizuojamas bendradarbiavimo su tėvais klausimas aptariant jų vaikų ugdymosi pažangą, pateikiami teoriniai aspektai, pagrindžiantys mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo svarbą asmenybės ugdymuisi.

Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė. **Mokytojo profesinis mokymasis – mokinio ir mokyklos pažangai.** Švietimo naujienos.

Straipsnyje naudojantis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimo ir pažangos duomenimis, apžvelgiama, kaip mokyklų atstovai mato mokytojų mokymosi procesą Lietuvos mokyklose, išryškinama mokytojų profesinio mokymosi svarba, siekiant kiekvieno mokinio ir mokyklos pažangos, mokytojų profesinio tobulėjimo įtaka mokyklos veiklos tobulinimui, svarbus švietimo pagalbos institucijų vaidmuo.

<http://www.svietimonaujienos.lt/mokytojo-profesinis-mokymasis-mokinio-ir-mokyklos-pazangai/>

Informacija apie Lietuvos mokyklas, kurių ugdymo(si) aplinka palanki mokinių fizinei, psichikos, socialinei sveikatai, lytiškumo ugdymui bei rengimui šeimai.

Mokyklos socialinis ir pedagoginis mikroklimatas, integruoto ugdymo patirtis – svarbi sąlyga sėkmingam „Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrosios programos“ įgyvendinimui. Tyrimais įrodyta, kad mokinių gera savijauta ir sėkmė mokantis priklauso nuo mokyklos socialinio ir pedagoginio mikroklimato, mokyklos partneriško bendradarbiavimo su tėvais, mokyklos patalpų ergonomiškumo. 2017 ir 2018 metų mokyklų išorinio vertinimo duomenys rodo nepakankamai palankią mokyklų ugdymo(si) aplinką mokinių sveikatos (socialinės, psichikos, fizinės), lytiškumo ugdymui bei rengimui šeimai – iš vertintų 143 mokyklų išskirtos tos, kurių ugdymo(si) aplinka palanki mokinių fizinės, psichikos, socialinės sveikatos, lytiškumo ugdymui ir rengimui šeimai.

<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2018/11/Naujiena3.pdf>

„Mokytojo TV“ laidos

Laima Gudaitė. **Mokyklų įsivertinimas ir pažanga.** Laidos tikslas – pristatyti tyrimo „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į „Geros mokyklos koncepciją“ ataskaitos pagrindines išvadas ir rekomendacijas ir bendrojo ugdymo mokyklų 2017–2018 m. m. (2018 m.) įsivertinimo ir pažangos anketą.

<http://mokytojo.tv.blogspot.com/p/transliaciju-archyvas-nuo-2018.html>

Jelizaveta Tumlovskaja, Laima Gudaitė, Edita Gailiūtė, Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė. **Bendrojo ugdymo mokyklų įsivertinimas ir pažanga 2017 m. Tendencijos ir įžvalgos.**

Laidos tikslas – remiantis bendrojo ugdymo mokyklų 2017 metais pateiktais duomenimis, pristatyti bendras mokyklų bendruomenių įvardytas veiklos kokybės tendencijas, įžvalgą, suformuotas pateiktų duomenų pagrindu.

<http://mokytojo.tv.blogspot.lt>

Jelizaveta Tumlovskaja, Laima Gudaitė, prof. dr. Dalia Survutaitė, Loreta Vainauskienė. **Metodinio leidinio „Gera mokykla: nuo geros prie geresnės“ pristatymas.** Laidos tikslas – pristatyti NMVA vidinio projekto „Gera mokykla: nuo geros prie geresnės“ rezultatą – bendrojo ugdymo mokyklų, Kokybės siekiančių mokyklų klubo narių, to paties pavadinimo gerosios patirties leidinį, skirtą atnaujintų veiklos kokybės įsivertinimo rodiklių turiniui atskleisti, įsivertinimo organizavimo, integralumo ir tvarumo klausimams aptarti.

<http://mokytojo.tv.blogspot.com/2018/03/leidinio-gera-mokykla-nuo-geros-prie.html>

Lietuvos mokyklų gerosios patirties aprašai. Tiesioginėje internetinėje sistemoje IQES online skelbiami Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų veiklos įsivertinimo ir tobulinimo gerosios patirties aprašai.

<https://iqesonline.lt/?id=9491f280-e0c6-b4e6-2380-a76ecce798c7>

1. Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika (2016). www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokyklu-isivertinimas/dokumentai/.
2. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
3. Šedeckytė-Lagunavičienė I. Mokytojo profesinis mokymasis – mokinio ir mokyklos pažangai. „Švietimo naujienos“ 2018-11-05. <http://www.svietimonaujienos.lt/mokytojo-profesinis-mokymasis-mokinio-ir-mokyklos-pazangai/>.
4. Formuojamasis vertinimas – individualiai pažangai skatinti. (2018). Švietimo aprūpinimo centras, Vilnius.
5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. V-1167 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. ISAK-587 „Dėl mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.
6. Česnavičienė J., Targamadzė, V., Žibėnienė G. (2018). Tyrimo ataskaita „Bendrojo ugdymo mokyklų bendruomenės mokyklos pažangos samprata, orientuojantis į Geros mokyklos koncepciją“. <http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2018/09/Tyrimo-ataskaita-%E2%80%9EBendrojo-ugdymo-mokykl%C5%B3-bendruomen%C4%97s-mokyklos-pa%C5%BEngos-samprata-orientuojantis-%C4%AF-Geros-mokyklos-koncepcij%C4%85%E2%80%9C.pdf>.
7. Mokyklos, įgyvendinančios bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybės įsivertinimo metodika. (2016). www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokyklu-isivertinimas/dokumentai/.

MOKYKLŲ, VYKDanČIŲ BENDROJO UGDYMO PROGRAMAS, VEIKLOS KOKYBė
Metinis pranešimas 2018

Redaktorė *Nijolė Šorienė*
Maketuotojas *Valdas Daraškevičius*
Dizainerė *Dalė Dubonienė*

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras,
Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Internetinis leidinys

